

Τ. Ε. Ι. ΠΑΤΡΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΕΣ
ΣΥΜΠΕΡΙΕΣ ΑΠ' ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ
ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΜΕ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ
ΚΑΜΗΛΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ
ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ)**

ΣΥΝΓΗΤΗΣ :
ΠΑΠΑΠΕΤΡΟΥΛΟΣ Π.

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ :
ΝΙΚΟΛΑΪΔΗ ΒΑΛΕΝΤΙΝΑ
ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ

ΠΑΤΡΑ 2006

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....σελ 3

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

1.1 Έννοια του διεθνούς εμπορίου	σελ 4
1.2 Διακρίσεις διεθνούς εμπορίου.....	σελ 4
1.3 Η φύσις του διεθνούς εμπορίου και η σημασία του.....	σελ 5
1.4 Ωφέλειες διεθνούς εμπορίου.....	σελ 6
1.5 Διεθνές εμπόριο και δυναμικοί παράγοντες	σελ 6
1.5.1 Η μεταβολή των παραγωγικών συντελεστών	σελ 7
1.5.2 Η μεταβολή της τεχνολογίας	σελ 7
1.5.3 Μεταβολή των προτιμήσεων των κατοίκων μιας χώρας	σελ 7
1.5.4 Παράδειγμα επιρροής διεθνούς εμπορίου από την μεταβολή των συντελεστών της παραγωγής και τεχνολογίας	σελ 8
1.5.5 Η επίδραση των μεταβολών των προτιμήσεων των κατοίκων μιας χώρας στο διεθνές εμπόριο.....	σελ 9
1.5.6. Η σχέση μεταξύ της ανάπτυξεως και του διεθνούς εμπορίου.....	σελ10
1.6. Συντελεστές που επηρεάζουν θετικά την ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου.....	σελ10
1.7. Οι βασικότερες θεωρίες του διεθνούς εμπορίου.....	σελ11
1.7.1. Ο εμποροκρατισμός σε σχέση με το διεθνές εμπόριο.....	σελ13
1.7.2. Θεωρία του Adam Smith για τις απόλυτες διαφορές του κόστους παραγωγής (Θεωρία του Απόλυτου Πλεονεκτήματος).....	σελ14
1.7.3 Θεωρία του David Ricardo για το συγκριτικό κόστος παραγωγής (Θεωρία του Συγκριτικού Πλεονεκτήματος).....	σελ15
1.7.4. Η θεωρία των Hecksher-Ohlin (θεωρία προικισμού)	σελ17
1.7.5. Θεωρία του Τζων Στιούαρτ Μιλ για τη διεθνή αξία της ανταλλαγής.....	σελ19
1.7.6. Θεωρία του Κερνς.....	σελ20
1.7.7. Η Θεωρία του Μάρσαλ Άλφρεντ.....	σελ20
1.7.8. Θεωρία κόστους υποκατάστασης του Γκόττφριντ φον Χάμπερλερ.....	σελ20
1.7.9. Θεωρία των Βάϊνερ και Μιντ.....	σελ21
1.7.10 Η θεωρία των Λίπσεϋ και Λάνκαστερ (το δεύτερο άριστο)	σελ22
1.7.11 Η θεωρία των Βάνεκ και Βέλμπρεκ (θεωρία δυναμικής ενοποίησης).....	σελ22
1.7.12 Η θεωρία του Λεόντιεφ («παράδοξο του Λεόντιεφ»)	σελ23
1.7.13. Η θεωρία του κύκλου ζωής του προϊόντος	σελ23

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

2.1 Θεωρίες κλασικών οικονομολόγων για την απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου.....	σελ 25
2.2 Έννοια της απελευθέρωσης του διεθνούς εμπορίου και η εξέλιξη του μεταπολεμικά.....	σελ 26

2.3 Η GATT και ο τρόπος λειτουργίας της	σελ 27
2.3.1 Από την GATT στον ΠΟΕ	σελ 28
2.3.2 Διαφορά GATT - ΠΟΕ.....	σελ 29
2.4. Άρση περιορισμών στις διεθνείς εμπορικές συναλλαγές.....	σελ 30
2.5.Οι Διεθνείς εμπορικές συμφωνίες στην πορεία της απελευθέρωσης του διεθνούς εμπορίου.....	σελ 30
2.6. Επίδραση Διεθνών Εμπορικών Συμφωνιών στο διεθνές εμπόριο	σελ 32
2.7. Η απελευθέρωση του εμπορίου.....	σελ 33
2.8. Το αναπτυξιακό πρόγραμμα Ντόχα (Doha) και η Σύνοδος κορυφής Χονγκ Κονγκ στα πλαίσια απελευθέρωσης του διεθνούς εμπορίου.....	σελ33

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

3.1. Το συγκριτικό πλεονέκτημα ως βασικός παράγοντας της εισροής χωρών χαμηλού εργασιακού κόστους στη διεθνή αγορά.....	σελ35
3.2. Κριτική ανάλυση της θεωρίας εξειδίκευσης και εμπορίου.....	σελ36
3.3. Οι μεθοδολογικές απλοποιήσεις για την εξέταση της θεωρίας εξειδίκευσης στη διεθνή ανταλλαγή.....	σελ36
3.3.1.Η ανομοιογένεια των παραγωγικών συντελεστών στο πλαίσιο της εξειδίκευσης των χωρών χαμηλού κόστους εργασίας	σελ37
3.3.2.Τα Μονοπωλιακά στοιχεία της διεθνούς αγοράς σε σχέση με το χαμηλό κόστος παραγωγής.....	σελ38
3.4.Ελεύθερο εμπόριο και προστατευτισμός για τις εισαχθέντες χώρες στη διεθνή αγορά.....	σελ39
3.4.1.Συνήγητης επιχειρηματολογία για προστατευτισμό.....	σελ40
3.4.2.Το επιχείρημα της νηπιακής βιομηχανίας	σελ42
3.5.Οι βάσεις υπέρ του προστατευτισμού των διεθνών συναλλαγών.....	σελ43
3.5.1.Ο περιορισμός των εισαγωγών εξασφαλίζει υψηλότερες αμοιβές για το εγχώριο εργατικό δυναμικό.....	σελ43
3.5.2.Ο περιορισμός των εισαγωγών είναι απαραίτητος για να προστατεύσει το εισόδημα και το βιοτικό επίπεδο του εργατικού δυναμικού από των ανταγωνισμό των χωρών , με φθηνά εργατικά χέρια	σελ43
3.5.3.Η σημασία των δασμών για την κρατική πολιτική και τη νηπιακή βιομηχανία	σελ43
3.5.4.Αποτελέσματα περιορισμού διεθνών συναλλαγών σε μια οικονομία.....	σελ45
3.5.5. Ο περιορισμός του διεθνούς εμπορίου με την επιβολή δασμών επί των εισαγωγών ως συνέπεια της αναδιανομής του εθνικού εισοδήματος υπέρ του εργατικού δυναμικού	σελ46
3.5.6. Οι αναπτυξιακές διαδικασίες των νέων οικονομιών ως βάση της επιτάχυνσης του περιορισμού των εισαγωγών	σελ47
3.6. Η εμπορική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την εισδοχή νέων χωρών στο διεθνές παραγωγικό και καταναλωτικό σύστημα - σύγχρονα παραδείγματα	σελ47

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

- 4.1. Διεθνής συναλλαγή και οικονομική ευημερία.....σελ50
- 4.2. Σχέση διεθνούς συναλλαγής με το κόστος παραγωγής – Παραγωγικές και καταναλωτικές συνέπειες από την απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου με τις χώρες χαμηλού εργατικού κόστουςσελ50
- 4.3. Δυσχέρειες για τις συναλλασσόμενες χώρες της απελευθέρωσης του διεθνούς εμπορίου.....σελ52
- 4.4. Παραγωγικές και καταναλωτικές συνέπειες από την κατάργηση των φυσικών και φορολογικών συνόρων των χωρών –μελών της διεθνής αγοράς σ53
- 4.5. προβλήματα κατά τη διεξαγωγή του διεθνούς εμπορίου μεταξύ των συναλλασσομένων χωρών.....σελ54
- 4.5.1. Αδυναμία μετακινήσεως των συντελεστών παραγωγής (ή κινητικότητα των συντελεστών παραγωγής).....σελ54
- 4.5.2. Εθνική πολιτική και ξεχωριστά νομίσματα.....σελ55
- 4.5.3. Διαφορετικές αγορές.....σελ55
- 4.6. Διεθνές εμπόριο και μη αναπτυσσόμενες χώρες.....σελ56
- 4.7. Συνέπειες της απελευθέρωσης του διεθνούς εμπορίου στις οικονομικές σχέσεις μεταξύ αναπτυγμένων και λιγότερο αναπτυσσόμενων χωρών.....σελ56
- 4.8. Οι εμπορικές σχέσεις αναπτυγμένων και αναπτυσσόμενων βιομηχανικών χωρών στα πλαίσια της επέκτασης του διεθνούς εμπορίου.....σελ59
- 4.9. Η UNCTAD και η εμπορική πολιτική των αναπτυσσόμενων χωρών ...σελ61
- 4.10. Το χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης και ο φαύλος κύκλος της οικονομικής δυσπραγίας των αναπτυσσόμενων χωρώνσελ62
- 4.11. Όγκος και σύνθεση των εξαγωγών των αναπτυσσόμενων χωρών.....σελ63
- 4.12. Το δίλημμα των αναπτυσσόμενων χωρών για αναπτυξιακή προώθηση των εξαγωγών ή την υποκατάσταση των εισαγωγών τους από άλλες χώρεςσελ63
- 4.13. Οι επιδράσεις μιας βιομηχανικής επιχείρησης μιας αναπτυγμένης χώρας στην οικονομία μιας άλλης χώρας – δέκτησελ65
- 4.14. Καθιέρωση διεθνών κανόνων στις συναλλαγέςσελ66
- 4.15. Διαμάχη διεθνώς επί των όρων εμπορίου.....σελ67
- 4.16. Ο εκπατρισμός των βιομηχανιών στις ελεύθερες συναλλαγές.....σελ67
- 4.17. Διεθνείς εμπορικές σχέσεις και ανάπτυξη.....σελ68

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

- 5.1. ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....σελ70

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ονομαζόμαστε Στεφάνου Αικατερίνη και Νικολαΐδη Βαλεντίνα και αποτελούμε ομάδα συνεργασίας για την πτυχιακή του 8^{ου} εξαμήνου του τμήματος Λογιστικής της Διοίκησης και Οικονομίας του Ανώτατου Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Πατρών .

Η πτυχιακή εργασία που θα αναλύσουμε παρακάτω έχει το ακόλουθο θέμα : «ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΜΕ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΧΑΜΗΛΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ . ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ» . Η επιλογή του θέματος έγινε προκειμένου να πραγματοποιήσουμε μια όσο το δυνατόν εμπειριστατωμένη έρευνα για την πιο σημαντική πηγή ανάπτυξης του οικονομικού και όχι μόνο τομέα όλων των χωρών που είναι το διεθνές εμπόριο .

Η συλλογή των στοιχείων πραγματοποιήθηκε από τις βιβλιοθήκες των τεχνολογικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων Αθήνας (ΤΕΙ Αθήνας) και Πατρών (ΑΤΕΙ Πατρών) , την βιβλιοθήκη του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών Αθηνών , καθώς επιπλέον πληροφορίες αντλήθηκαν από το διαδίκτυο και από γνωστές οικονομικές εφημερίδες («ΤΟ ΒΗΜΑ» και «Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ») .

Τα στοιχεία , οι παρατηρήσεις και τα συμπεράσματα , τα οποία παραθέτονται αποσκοπούν στη διαμόρφωση μιας πλήρους εικόνας για την εξέλιξη των διεθνών εμπορικών συναλλαγών στα πλαίσια των οικονομικών σχέσεων των χωρών όλου του κόσμου , καθώς και για τις καταναλωτικές και παραγωγικές συνέπειες που αυτές προκαλούν σε πολλούς τομείς μέχρι και τα μέτρα αντιμετώπισης σε εθνικό και διεθνές επίπεδο .

Αντικειμενικός σκοπός αυτής της εργασίας για κάθε αναγνώστη της είναι η απόδοση μιας σφαιρικής αντίληψης τόσο για τους κυριότερους θεσμούς , όσο και για την δυναμική των σύγχρονων διεθνών οικονομικών και εμπορικών σχέσεων σε σχέση με τις χώρες χαμηλού εργατικού κόστους .

Από την θέση μας αυτή οφείλουμε να ευχαριστήσουμε τον εισηγητή του θέματος της πτυχιακής και καθοδηγητή στις έρευνες μας κ. Παπαπετρόπουλο Πέτρο , ο οποίος υπήρξε συμπαραστάτης και συμμετέχων στις σχετικές αναφορές μας .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

1.1. Έννοια του διεθνούς εμπορίου.

Οι συναλλαγές που γίνονται μεταξύ διαφορετικών χωρών , δηλαδή το εξωτερικό εμπόριο (εισαγωγές –εξαγωγές) φέρνει σε εμπορική επικοινωνία τις εθνικές οικονομίες των διαφόρων χωρών , δηλαδή δημιουργεί τις Διεθνείς Εμπορικές Σχέσεις . Και το εμπόριο μεταξύ διαφορετικών χωρών διαμορφώνει την έννοια του διεθνούς εμπορίου . Το διεθνές εμπόριο λέγεται και Παγκόσμιο (International) και με τους όρους αυτούς εννοούμε το σύνολο του εξωτερικού εμπορίου (εισαγωγών – εξαγωγών) όλων των χωρών του κόσμου μέσα σε μια χρονική περίοδο (συνήθως ετήσια) .

1.2. Διακρίσεις διεθνούς εμπορίου .

Υπάρχουν πολλές διακρίσεις του διεθνούς εμπορίου , όπως χονδρικό – λιανικό , θαλάσσιο – χερσαίο κτλ. Η διάκριση όμως που έχει σημασία είναι αυτή σε εσωτερικό και εξωτερικό .

Εσωτερικό ονομάζεται το εμπόριο που διεξάγεται μέσα στα όρια ενός συγκεκριμένου κράτους , δηλαδή αφορά την εσωτερική αγορά .Εξωτερικό , αντίθετα , λέγεται το εμπόριο που έχει ως αντικείμενο τις εμπορικές συναλλαγές μιας χώρας με άλλη ξένη χώρα , δηλαδή συνδέει την εσωτερική αγορά με την αγορά ή τις αγορές εξωτερικού .

Το εξωτερικό εμπόριο διακρίνεται σε κυρίως εξωτερικό εμπόριο που διαιρείται σε εισαγωγικό και εξαγωγικό και σε διαμετακομιστικό . Η άποψη ότι το εξωτερικό εμπόριο είναι μόνο το εξαγωγικό δεν είναι ορθή . Το εισαγωγικό εμπόριο είναι συναλλαγματοβόρο , διότι για την πραγματοποίηση των εισαγωγών η πληρωμή στην ξένη χώρα γίνεται σε ξένο νόμισμα , δηλαδή σε συνάλλαγμα . Επομένως , για να γίνονται οι εισαγωγές πρέπει στη χώρα εισαγωγής να υπάρχουν συναλλαγματικά αποθέματα , τα οποία όμως δημιουργούνται με την εισροή συναλλάγματος από το εξωτερικό με την εξαγωγή προϊόντων και υπηρεσιών .

Με τη σειρά του , το εξαγωγικό εμπόριο είναι και αυτό συναλλαγματοβόρο διότι για την πραγματοποίηση των εξαγωγών η πληρωμή στη χώρα της εξαγωγής γίνεται σε ξένο νόμισμα , δηλαδή σε συνάλλαγμα . Με την εξαγωγή και την εισροή συναλλάγματος ενισχύονται τα συναλλαγματικά αποθέματα της χώρας εξαγωγής ,Γι' αυτό το λόγο οι διάφορες χώρες , όχι μόνο δεν επιβάλλουν οποιονδήποτε περιορισμό , αλλά αντίθετα θεσπίζουν κίνητρα για τις επιχειρήσεις με σκοπό την αύξηση των εξαγωγών όπως είναι οι απαλλαγές από φόρους και τέλη , επιδοτήσεις εργατικού κόστους , ακόμα και επιχορηγήσεις .

Τέλος , το διαμετακομιστικό εμπόριο αφορά την εισαγωγή εμπορευμάτων από το εξωτερικό σε μια χώρα , όχι για να καταναλωθούν μέσα σε αυτήν , αλλά περνούν από αυτήν με προορισμό να εξαχθούν σε κάποια άλλη . Η ωφέλεια της χώρας από την οποία γίνεται η διέλευση των εμπορευμάτων συνίσταται στην απασχόληση εργατικών χεριών , στη χρήση μεταφορικών μέσων , λιμενικών εγκαταστάσεων , αποθηκών κτλ .

1.3. Η φύση του διεθνούς εμπορίου και η σημασία του .

Με βάση των καταμερισμό και την εξειδίκευση στην παραγωγή , κάθε χώρα παράγει αγαθά που ευνοούνται από τα φυσικά ή τεχνικά πλεονεκτήματα της και τα ανταλλάσσει με εμπορεύματα άλλων χωρών .

Η αξία των προϊόντων που παράγονται μέσα σε μια χώρα , δεν είναι η ίδια με την αξία των προϊόντων που ανταλλάσσονται μεταξύ δυο ή περισσότερων κρατών . Και αυτό διότι ο βαθμός μετακινήσεως των συντελεστών παραγωγής είναι διαφορετικός για κάθε χώρα . Στο εσωτερικό μιας χώρας εύκολα επιτυγχάνεται η εξίσωση της αμοιβής εργασίας και του κέρδους του κεφαλαίου , αφού είναι εύκολη και η μετακίνηση προσφοράς εργασίας και κεφαλαίου . Όταν , όμως , πρόκειται για μετακίνηση από χώρα σε χώρα η κατάσταση είναι πολύ διαφορετική . Το κεφάλαιο αντιμετωπίζει κινδύνους και οι άνθρωποι διστάζουν να εγκατασταθούν σε ξένες χώρες , με συνέπεια να υπάρχει διαφορετική αμοιβή και στο κεφάλαιο και στην εργασία .

Έτσι υπάρχει το διεθνές εμπόριο και κάθε χώρα περιορίζεται να παράγει μόνο τα αγαθά εκείνα για τα οποία η παραγωγή παρουσιάζει φυσικά , τεχνικά ή άλλης φύσεως πλεονεκτήματα . Η ανταλλαγή αγαθών μεταξύ των διαφόρων χωρών μπορεί να αυξήσει την παραγωγή και να συντελέσει στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου ατόμων .

Το εισαγωγικό , το εξαγωγικό και το διαμετακομιστικό εμπόριο αποτελούν σημαντική παραγωγική διαδικασία και σπουδαίο παράγοντα για την εξακρίβωση του δείκτη ευημερίας των λαών . Ακόμα , η σημασία του επεκτείνεται και στον κοινωνικό παράγοντα αφού εξασφαλίζει , επί των πλείστον , προϊόντα επιβιώσεως διαφόρων λαών που για πολλούς λόγους στερούνται . Η σχεδόν εκμηδένιση των αποστάσεων από τα σύγχρονα μέσα μεταφοράς καθιστούν το διεθνές εμπόριο στον παγκόσμιο χώρο προσιτό από όλους τους λαούς , ενώ παράλληλα καταβάλλεται συστηματική προσπάθεια για τον εκσυγχρονισμό των τεχνικών μέσων που μετέχουν σε όλες τις βαθμίδες οικονομικής παραγωγής .

Το διεθνές εμπόριο είναι και διεθνής διοργανωτικός παράγοντας , αφού θεραπεύει νέες ανάγκες και σχηματίζει νέες αγορές διακρατικού ενδιαφέροντος . Με αυτή τη μορφή εμπορίου η γη δίνει την εντύπωση μιας ενιαίας οικονομικής οργανώσεως που έχει την έκφρασή της στα διεθνή εμπορικά κέντρα , στα

σύγχρονα λιμάνια διαμετακομιστικού εμπορίου , στις διεθνείς εμπορικές εκθέσεις , στις διεθνείς οικονομικές συμβάσεις κτλ.

1.4. Ωφέλειες διεθνούς εμπορίου

Είναι γεγονός ότι το διεθνές εμπόριο επέφερε οικονομική άνθιση των διαφόρων χωρών του κόσμου . Παρατηρήθηκαν σημαντικές αλλαγές προόδου σε πολλές χώρες και μαζί με αυτές ακολούθησε και η αύξηση των εξαγωγών.

Με την επέκταση του διεθνούς εμπορίου διαπιστώνεται αναζήτηση νέων αγορών για την τοποθέτηση των παραγόμενων προϊόντων , καθώς διευρύνεται η έρευνα της διεθνούς αγοράς που έχει ως αποτέλεσμα την εύρεση περισσότερων αναγκών που απαιτούνται για την παραγωγή και την εμπορία νέων προϊόντων . Επιπλέον , γίνεται αμοιβαία κάλυψη των αναγκών σε αγαθά μεταξύ των κρατών σύμφωνα με τις ελλείψεις που παρουσιάζουν και συνεπώς δίδεται η δυνατότητα δημιουργίας των αναγκαίων αποθεμάτων στις διάφορες χώρες , κυρίως προϊόντων πρώτης ανάγκης (καύσιμα , φάρμακα , τρόφιμα , μέταλλα) .

Με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται διεθνής αναδιάρθρωση και ανακατανομή των παραγωγικών δυνάμεων με την αναμόρφωση της χρησιμοποίησης των συντελεστών της παραγωγής (προϊόντα της φύσης , εργασία , κεφάλαιο) και με την σειρά του προκαλείται ο καταμερισμός των παραγωγικών δραστηριοτήτων μεταξύ των χωρών του κόσμου , σύμφωνα με τα "συγκριτικά πλεονεκτήματα" που παρουσιάζει η καθεμία σε σχέση με τις άλλες .

Ως συνέπεια αυτής της επικοινωνίας μεταξύ λαών εμφανίζεται ο ανταγωνισμός των επιχειρήσεων σε παγκόσμιο επίπεδο με συνέπεια , την παραγωγική και οργανωτική βελτίωσή τους , ώστε να προσφέρουν στις διεθνείς αγορές προϊόντα καλύτερης ποιότητας σε χαμηλότερες τιμές , με προφανή ωφέλεια των καταναλωτών σε ολόκληρο τον κόσμο . Με αφορμή την επέκταση των διεθνών εμπορικών συναλλαγών ανεβαίνει το πολιτιστικό επίπεδο των λαών και ανταλλάσσεται η εμπειρία μεταξύ των επιχειρηματιών .

Από πλευρά εσωτερικής υγείας των χωρών , με το διεθνές εμπόριο προωθείται η οικονομική ευημερία και βελτιώνεται το βιοτικό επίπεδο των λαών όλου του κόσμου.

1.5 Διεθνές Εμπόριο και δυναμικοί παράγοντες .

Η εξέλιξη του διεθνούς εμπορίου συνήθως επηρεάζεται από δυναμικούς παράγοντες των οποίων η μεταβολή μπορεί να επιφέρει σημαντικές αλλαγές στην ροή του . Οι πιο σημαντικοί είναι η μεταβολή της ποσότητας και της ποιότητας των διαθέσιμων παραγωγικών συντελεστών της παραγωγής , η μεταβολή της τεχνολογίας και η μεταβολή των προτιμήσεων των κατοίκων μιας χώρας .

1.5.1 Η μεταβολή των παραγωγικών συντελεστών .

Η μεταβολή της ποσότητας ή και της ποιότητας των παραγωγικών συντελεστών που διαθέτει μια χώρα μπορεί να προέλθει από τους παράγοντες που καθορίζουν την ίδια την φυσική του εξέλιξη (π.χ. για το εργατικό δυναμικό από το μέγεθος της γεννητικότητας και της θνησιμότητας) ή από εξωτερικούς παράγοντες , όπως η μεταφορά παραγωγικών συντελεστών από άλλες χώρες (μετανάστευση , ξένες επενδύσεις) ή από την αύξηση των εδαφών που έχει στην κατοχή της μια χώρα . Η αύξηση της ποιότητας των διαθέσιμων που μπορεί να ισοδυναμεί και με αύξηση της ποσότητας των διαθέσιμων παραγωγικών συντελεστών , μπορεί να προέλθει από τις ιδιωτικές επενδύσεις ή τις δημόσιες επενδύσεις που αφορούν την διαφοροποίηση στις εναλλακτικές τους χρήσεις προς περισσότερο αποδοτικές χρήσεις .

1.5.2. Η μεταβολή της τεχνολογίας .

Κάθε είδους μεταβολή της τεχνολογίας επιφέρει αύξηση αναλογικά σε μέγιστο βαθμό της παραγωγικότητας της εργασίας σε σχέση με την παραγωγικότητα του κεφαλαίου . Με την εφαρμογή αυτού του είδους της τεχνολογικής μεταβολής , η εργασία (L) υποκαθιστά το κεφάλαιο (K) , έτσι ώστε με σταθερό τον λόγο της τιμής εργασίας (w) προς την τιμή του κεφαλαίου (r) , ο λόγος εργασία προς κεφάλαιο (K/L) να μειώνεται και με αυτόν τον τρόπο εξοικονομείται κεφάλαιο (K -saving technical progress) .

Άλλη περίπτωση είναι αυτή στην οποία η μεταβολή της τεχνολογίας εξοικονομεί εργασία (L -saving technical progress) . Αυτό το είδος της τεχνολογικής μεταβολής έχει αντίθετα αποτελέσματα από αυτήν της τεχνολογίας που εξοικονομεί κεφάλαιο .

Τέλος , υπάρχει και η μεταβολή της τεχνολογίας που επιφέρει ισόποση αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας (L) και του κεφαλαίου (K) , η λεγόμενη ουδέτερη μεταβολή της τεχνολογίας (natural technical progress) .

1.5.3. Μεταβολή των προτιμήσεων των κατοίκων μιας χώρας .

Η μεταβολή των προτιμήσεων των οικονομούντων ατόμων μπορεί να οφείλεται στην μεταβολή της ιεραρχήσεως των αναγκών τους στην εισοδηματική αύξηση , στις εξωτερικές επιδράσεις .

Δεδομένης της ποσότητας των διαθέσιμων παραγωγικών συντελεστών που έχει μια χώρα και σταθερών των τιμών τους , η εφαρμογή οποιασδήποτε από τις προηγούμενες μεταβολές έχει ως αποτέλεσμα την μετατόπιση της καμπύλης των παραγωγικών δυνατοτήτων ή της καμπύλης μετασχηματισμού (transformation curve) προς τα δεξιά .

1.5.4. Παράδειγμα επιρροής διεθνούς εμπορίου από την μεταβολή των συντελεστών της παραγωγής και τεχνολογίας .

Έστω αν υποθεθεί ότι δυο χώρες, η Ελλάδα και η Κίνα παράγουν διαφορετικά προϊόντα , κρασί και ρύζι αντίστοιχα . Η Ελλάδα , δηλαδή , εξειδικεύεται στην παραγωγή κρασιού (βιομηχανικό προϊόν) που εντάσσεται στον παράγοντα εργασία και παράλληλα διαθέτει μέρος των παραγωγικών της συντελεστών για την παραγωγή ρυζιού , ενώ η Κίνα εξειδικεύεται στην παραγωγή του ρυζιού που εντάσσεται στον παράγοντα κεφάλαιο και παράλληλα διαθέτει μέρος των παραγωγικών συντελεστών της στην παραγωγή κρασιού .

Όταν υπάρχει αύξηση στην προσφορά των συντελεστών της μιας από της δυο χώρες η μεταβολή της τεχνολογίας , η καμπύλη μετασχηματισμού της χώρας θα μετατοπισθεί προς τα δεξιά . Με την προϋπόθεση ότι οι προτιμήσεις των οικονομούντων ατόμων παραμένουν αμετάβλητες , καθώς και ο λόγος ανταλλαγής των δυο αυτών προϊόντων επίσης σταθερός , θα υπάρξει μια μεταβολή στους όρους εμπορίου των δυο χωρών , στον όγκο του διεθνούς εμπορίου και στην διανομή των ωφελειών μεταξύ των δυο χωρών .

Έστω ότι αυξάνεται η προσφορά εργασίας στην Ελλάδα , η καμπύλη μετασχηματισμού της Ελλάδας μετατοπίζεται προς τα δεξιά σε νέα θέση . Η αύξηση της παραγωγής του κρασιού στον οριζόντιο άξονα είναι μεγαλύτερη από την αύξηση της παραγωγής του ρυζιού στον κάθετο άξονα , μια που ο άξονας κρασιού είναι παράγοντας εντάσεως εργασίας .

Πριν την αύξηση της προσφοράς εργασίας στην Ελλάδα , οι εγχώριες επιχειρήσεις ισορροπούν σε ένα κοινό σημείο (G) , ενώ οι εγχώριοι καταναλωτές ισορροπούν σε ένα άλλο κοινό σημείο (D) . Δεδομένης αυτής της κατάστασης δημιουργείται σε αυτά τα σημεία το τρίγωνο του εμπορίου , όπου σε αυτό το τρίγωνο περιλαμβάνονται οι όροι του εμπορίου .

Μετά την αύξηση αυτή της προσφοράς της εργασίας , η Ελλάδα απολαμβάνει την αύξηση της ευημερίας των οικονομούντων ατόμων , διότι στον ίδιο λόγο ανταλλαγής οι εγχώριοι παραγωγοί παράγουν μεγαλύτερη ποσότητα και από τα δυο αγαθά , καθώς οι εγχώριοι καταναλωτές μετακινούνται σε μια ανώτερη καμπύλη αδιαφορίας .

Στην άλλη περίπτωση , δεδομένης μιας υποθετικής μορφής καμπύλης ανταλλαγής της Κίνας και δεδομένου του μεγέθους του τριγώνου εμπορίου , με την αύξηση της προσφοράς εργασίας στην Ελλάδα , η καμπύλη ανταλλαγής της Ελλάδας θα μετατοπισθεί σε νέα θέση προς τα δεξιά , με το σημείο παραγωγής που αντιστοιχεί στους όρους εμπορίου να βρίσκεται προς τα αριστερά και το σημείο καταναλώσεως να βρίσκεται κάτω από την αρχική θέση του σημείου καταναλώσεως .

Για αυτόν τον λόγο οι όροι του εμπορίου θα χειροτερέψουν για την Ελλάδα . Αυτή η χειροτέρευση των όρων εμπορίου οδηγεί και σε μείωση της ευημερίας των εγχώριων οικονομούντων ατόμων .

Συμπερασματικά , από την παραπάνω ανάλυση παρατηρείται ότι πριν τη συμμετοχή της χώρας μας στο διεθνές εμπόριο , υπάρχει οικονομική ισορροπία και διαγραμματικά , η γραμμή ανταλλαγής των δυο προϊόντων που παράγει η Ελλάδα εφάπτεται ταυτόχρονα της καμπύλης μετασχηματισμού και της καμπύλης αδιαφορίας .

Με την συμμετοχή , όμως , της χώρας στο διεθνές εμπόριο , ακόμα και με συνθήκες ελευθέρου εμπορίου , μεταβάλλεται το σημείο παραγωγής και κατανάλωσης αντίστοιχα , ενώ παράλληλα η καμπύλη αδιαφορίας εφάπτεται της γραμμής ανταλλαγής . Συγκρίνοντας τις δυο καταστάσεις παρατηρείται ότι η συμμετοχή της χώρας βελτίωσε την ευημερία και οικονομική της κατάσταση.

Εάν , όμως , η χώρα συνεχίζει να αναπτύσσεται με τέτοιο τρόπο , ώστε η ανάπτυξη να είναι μεροληπτική υπέρ του αγαθού στο οποίο εξειδικεύεται , δηλαδή το κρασί , η καμπύλη μετασχηματισμού μετατοπίζεται σε νέα θέση , παράλληλα με το σημείο παραγωγής και κατανάλωσης .

Με αυτού του είδους την ανάπτυξη , η αύξηση του προϊόντος του κλάδου στον οποίο εξειδικεύεται , θα οδηγήσει σε χειροτέρευση του λόγου ανταλλαγής των δυο προϊόντων και σε μείωση της ευημερίας των καταναλωτών της χώρας .

Ο λόγος αυτής της χειροτερεύσεως είναι ότι το προϊόν αυτό ως πρώτη ύλη στις διεθνείς αγορές αντιμετωπίζει μια χαμηλή εισοδηματική ελαστικότητα ζήτησεως . Κατ' αυτόν τον τρόπο , η υπερβολική αύξηση της παραγωγής του προϊόντος θα οδηγήσει σε αυξημένα διεθνή αποθέματα , με αποτέλεσμα την αύξηση της τιμής του σε σχέση με το δεύτερο προϊόν , του οποίου η παραγωγή εξειδικεύεται στη Κίνα .

1.5.5. Η επίδραση των μεταβολών των προτιμήσεων των κατοίκων μιας χώρας στο διεθνές εμπόριο .

Η μεταβολή των προτιμήσεων των κατοίκων μιας χώρας μπορεί να προέλθει από ένα πλήθος παραγόντων , οι σημαντικότεροι των οποίων είναι το μέγεθος του εισοδήματος και η μεταβολή της κλίμακας ιεραρχήσεως των αναγκών .

Εάν , με βάση το παραπάνω παράδειγμα , οι καταναλωτές της χώρας αλλάξουν τις προτιμήσεις τους σε κρασί και προτιμήσουν εντονότερα το ρύζι , αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα την αλλαγή της κλίσεως των καμπυλών αδιαφορίας τους . Αυτές πρόκειται να γίνουν περισσότερο κάθετες προς τον οριζόντιο άξονα (ο οριακός λόγος υποκαταστάσεως του κρασιού για το ρύζι θα αυξηθεί) , καθώς θα προσδιορισθούν νέοι όροι εμπορίου πιο βελτιωμένοι για τους παραγωγούς του ρυζιού .

1.5.6. Η σχέση μεταξύ της αναπτύξεως και του διεθνούς εμπορίου .

Η επίδραση της μεταβολής των συντελεστών της παραγωγής και της τεχνολογίας , όπως και της μεταβολής των προτιμήσεων στην ευημερία των κατοίκων μιας χώρας , εξαρτάται αν η χώρα :

1. ανήκει στην κατηγορία των πολύ ανεπτυγμένων χωρών .
2. ανήκει στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες .
3. έχει την ικανότητα να μετατοπίζει το συγκριτικό της πλεονέκτημα από τα αγροτικά προϊόντα (τις πρώτες ύλες) κατ' αρχάς στα απλά βιομηχανικά προϊόντα .
4. έχει την ικανότητα να αυξάνει τις επενδύσεις σε έργα υποδομής και στην εκπαίδευση του εργατικού της δυναμικού σε νέες ειδικότητες και τεχνολογίες .
5. έχει την ικανότητα να υποκαθιστά τις εισαγωγές που επιβαρύνονται με κάποιο δασμό με αντίστοιχα εγχώρια προϊόντα .
6. έχει την ικανότητα να αυξάνει τα έσοδα από τις εξαγωγές σε βαθμό μεγαλύτερο από την αύξηση της ποσότητας του εξαγόμενου προϊόντος .
7. έχει την ικανότητα , στην περίπτωση που είναι σε μεγάλο βαθμό εξειδικευμένη στην παραγωγή κάποιου προϊόντος μέσα από την διαδικασία της υποκαταστάσεως των εισαγωγών με αντίστοιχα εγχώρια προϊόντα , να μειώσει αυτήν την υψηλή εξειδίκευση .
8. έχει την ικανότητα να διευρύνει τα διεθνή δίκτυα διανομής των εξαγόμενων προϊόντων , είτε με τη συμμετοχή της σε διεθνείς οργανισμούς , είτε αναθέτοντας την προώθηση των εξαγωγών της σε εμπορικές πολυεθνικές εταιρείες .
9. έχει την ικανότητα να προσελκύει εξειδικευμένο εργατικό προσωπικό από άλλες χώρες και μακροχρόνια ξένα κεφάλαια για την δημιουργία επενδύσεων σε έργα υποδομής .
10. έχει την ικανότητα να εξαλείψει τα διαρθρωτικά εμπόδια, τα οποία μπορεί να παρουσιάζονται είτε μεταξύ των διαφόρων κλάδων της παραγωγής , είτε ακόμα μεταξύ των διαφόρων περιοχών της .

1.6. Συντελεστές που επηρεάζουν θετικά την ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου .

Οι πιο σημαντικότεροι συντελεστές ανάπτυξης του διεθνούς εμπορίου σε μια χώρα-έθνος είναι αριθμητικά οι παρακάτω :

- 1) Η παγκόσμια ειρήνη που λειτουργεί ως μέσων προώθησης των κρατικών εμπορικών συναλλαγών .
- 2) Η συνεχής αύξηση του πληθυσμού της γης , η οποία με τη σειρά της αυξάνει και τις ανάγκες των διεθνών συναλλαγών .
- 3) Η αύξηση της ζήτησης πολυτελών καταναλωτικών αγαθών ευνοεί το διεθνές εμπόριο , δίνοντας ένα κίνητρο στις μεγάλες επιχειρήσεις για εξειδίκευση στην παραγωγή προϊόντων τέτοιου είδους .
- 4) Η πολιτιστική εξέλιξη και πρόοδος δημιούργησε νέες απαιτήσεις , για νέα αγαθά που ζητούνται σε όλες τις αγορές του κόσμου .
- 5) Η παράκαμψη των μεταξύ κρατών καθεστωτικών φαινομένων έλυσε τις διαφορές τους δίνοντας μια ακόμη ευκαιρία στην ανάπτυξη .
- 6) Η διενέργεια παραγωγικών επενδύσεων σε διάφορες χώρες του κόσμου , συνεπάγεται τη διεθνή ζήτηση διαρκών κεφαλαιουχικών αγαθών (π.χ. μηχανολογικός εξοπλισμός) .
- 7) Η αυξημένη τάση της οικοδομικής δραστηριότητας που παρατηρείται στις περισσότερες χώρες , προκαλεί διεθνή ζήτηση σε ορισμένα υλικά όπως είναι το τσιμέντο , και αυτό ωφελεί τις εμπορικές δραστηριότητες κυρίως των χωρών που παράγουν τις απαραίτητες πρώτες ύλες για την αξιοποίησή του .
- 8) Η δημιουργία διακρατικών ενώσεων και συνασπισμών (π.χ. ΕΟΚ) συμβάλλει αισθητά στην άνθηση του διεθνούς εμπορίου .

1.7. Οι βασικότερες θεωρίες του διεθνούς εμπορίου .

Είναι πλέον κατανοητό ακόμη και σήμερα ότι οι χώρες επωφελούνται από το διεθνές εμπόριο . Παρόλα αυτά , οι περισσότεροι αναρωτιούνται «ποιο είναι τελικά το κέρδος από το εμπόριο και ποιες οι υποχρεώσεις μιας χώρας για να επωφεληθεί τα μέγιστα από αυτό; » . Αυτές οι ερωτήσεις απασχόλησαν και απασχολούν ακόμα όλες τις οικονομικές σχολές πνευματικής σκέψης στις αναπτυγμένες δυτικοευρωπαϊκές χώρες εδώ και πολλά χρόνια .

Όλες οι θεωρίες που αναπτύχθηκαν μέχρι σήμερα μπορούν να διαιρεθούν σε τρεις βασικές κατηγορίες , ανάλογα με το περιεχόμενο που δίνει η κάθε θεωρία στην έννοια του Έθνους , ακόμα και αν δεν περιλαμβάνεται σε αυτήν . Αξίζει δε να σημειωθεί ότι όλες οι σχολές ταυτίζουν το έθνος με τη χώρα που έχει συγκεκριμένη γεωγραφική περιφέρεια . Οι κατηγορίες , στις οποίες αναφερόμαστε είναι οι εξής :

- Το «Έθνος – Επιχείρηση» . Αυτό σημαίνει δηλαδή , ότι το Έθνος θεωρείται επιχείρηση , που η ευημερία της εξαρτάται από το αν έχει ή όχι κέρδη από το εξωτερικό εμπόριο . Αν τα έσοδά της (εξαγωγές) είναι περισσότερα από τα έξοδά της (εισαγωγές) , τότε υπάρχει εθνικό όφελος . Επιπλέον επειδή ο πλούτος θεωρούνται μόνον τα

πολύτιμα μέταλλα , χρυσός κι άργυρος , το κέρδος – όφελος νοείται μόνον ως συσσώρευση χρυσού κι αργυρού . Προκειμένου , λοιπόν , το έθνος – επιχείρηση να πετύχει κέρδη από το εμπόριο χρησιμοποιεί τον προστατευτισμό (που σημαίνει ότι απαγορεύει ή υπερφορολογεί τις εισαγωγές) και την κρατική παρέμβαση .

Το σύστημα αυτό , με τις διάφορες παραλλαγές , εφαρμόστηκε περίπου για τέσσερις αιώνες (από τον 15^ο έως τον 19^ο) σχεδόν σε όλα τα εμπορικά ευρωπαϊκά κράτη , με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί η λεγόμενη αποικιοκρατία και αυτή με τη σειρά της να επιφέρει την καταστροφή μεγάλων ευρωπαϊκών και μη πολιτισμών , καθώς και να αλλοιωθεί η θρησκευτική τους ιδεολογία με αφορμή τους ανάμεσά τους πόλεμους . Επειδή , χάρη σε αυτό το σύστημα , οι έμποροι ασκούσαν μεγάλη επιρροή στο κράτος , οι αντίπαλοι του συστήματος του έδωσαν το όνομα εμποροκρατία ή εμποροκρατισμός ή меркантиλισμός .

- Το «Έθνος – Μάζα» . Το Έθνος γενικά , θεωρείται μια μάζα ατόμων που η ευημερία τους αυξάνεται, εφόσον αυξάνεται η διαθέσιμη ποσότητα των αγαθών κι υπηρεσιών . Για να γίνει όμως αυτό είναι απαραίτητο το κάθε κράτος να παράγει μόνο συγκεκριμένα αγαθά κι υπηρεσίες και μόνον αυτά και να αποκτά τα υπόλοιπα , που έχει ανάγκη , μέσω του διεθνούς εμπορίου (διεθνής εξειδίκευση) . Για να υπάρξει , όμως , διεθνής εξειδίκευση απαιτείται η ύπαρξη συνθηκών Ελεύθερου Εμπορίου , έτσι ώστε μια χώρα να σταματήσει την παραγωγή αγαθών κι υπηρεσιών που δεν είναι κερδοφόρα και να στραφεί προς άλλη πιο ωφέλιμη δραστηριότητα . Οι θεωρίες που ανήκουν σε αυτήν την κατηγορία διατυπώθηκαν από τους Κλασικούς Οικονομολόγους της τότε εποχής (Adam Smith , David Ricardo κ.α.) .
- Το «Έθνος – Ομάδα» . Το έθνος αποτελεί ένα σύνολο ατόμων που έχουν κοινά συμφέροντα , τα οποία όμως είναι διαφορετικά από εκείνα των άλλων εθνών . Το Ελεύθερο Εμπόριο συμφέρει μόνο στις οικονομικά ανεπτυγμένες χώρες , επειδή μέσω αυτού κυριαρχούν στις υπόλοιπες . Οι οικονομικά αδύναμες χώρες πρέπει απαραίτητα να προστατεύσουν τη «νηπιακή» βιομηχανία τους και να διαφυλάξουν την οικονομική τους ανεξαρτησία . Αυτό μπορεί να γίνει κατορθωτό με ένα σύνολο τελωνειακών περιορισμών , που ελέγχουν και παρεμποδίζουν τις εισαγωγές ξένων προϊόντων . Το σύστημα αυτό ονομάστηκε προστατευτισμός με κυριότερους αντιπρόσωπους τον A. Hamilton και F. List (18^{ος} και 19^{ος} αιώνας) . Βέβαια , ο προστατευτισμός επικρίθηκε και επικρίνεται έντονα για τα μεγάλα προβλήματα που δημιουργεί στην οικονομία . Για αυτόν τον λόγο επιδιώκεται ακόμα ο περιορισμός του , παρόλο που πολλές φορές αποτελεί ισχυρό διαπραγματευτικό μέσο για πολλά κράτη σε

περιόδους κρίσεων , ιδιαίτερα στις οικονομικά ισχυρές χώρες όπως είναι οι Η.Π.Α. , η Ε.Ε. και η Ιαπωνία .

1.7.1 Ο εμποροκρατισμός σε σχέση με το διεθνές εμπόριο .

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω , η έννοια του διεθνούς εμπορίου προκύπτει από την αντίληψη ότι κάθε κράτος αποτελεί μια κοινότητα συμφερόντων τα οποία είναι αποτέλεσμα της οικονομικής δραστηριότητας των ατόμων που ζουν μέσα σε συγκεκριμένα όρια . Η αντίληψη αυτή διαμορφώθηκε την εποχή που διαμορφώθηκε και η έννοια του εθνικού κράτους (17^{ος} –18^{ος} αιώνας) .

Εθνικό κράτος σήμαινε και μια μεγάλη επέκταση της οικονομικής δράσεως της κοινότητας της οποία μάλιστα ο πληθυσμός αριθμούσε αρκετά εκατομμύρια . Έτσι μέσα στην έκταση αυτή που αποτελούσε το εθνικό κράτος γινόταν δυνατή η κατανομή των έργων και εμφανίζονταν οι ωφέλειες που προέκυπταν από την κατανομή αυτή αφού σε ορισμένους τόπους δεν ήταν δυνατή ούτε η παραγωγή αλλά ούτε και η διάθεση μεγάλων ποσοτήτων αγαθών .

Το εθνικό κράτος δεν κατάργησε μόνο τα εμπόδια που υπήρχαν στη διακίνηση των αγαθών μέσα σε μια επικράτεια, αλλά βοήθησε θετικά στην επικοινωνία μεταξύ των διάφορων περιοχών με τη δημιουργία νέων οδικών αρτηριών παρέχοντας έτσι ασφάλεια στην ύπαιθρο. Προσπάθησε ακόμα να εξασφαλίσει επάρκεια τροφίμων με τις εισαγωγές από το εξωτερικό και καθιέρωσε διάφορα προστατευτικά μέτρα για την εγχώρια παραγωγή. Τέτοια μέτρα ήταν κυρίως διάφορες απαγορεύσεις για ασύμφορες οικονομικές δραστηριότητες .

Έτσι , απαγορευόταν π.χ. η εξαγωγή πρώτων υλών και μηχανημάτων , η μετάβαση στο εξωτερικό ειδικευμένων τεχνητών , η εισαγωγή από το εξωτερικό ειδών που συναγωνίζονταν τα εγχώρια προϊόντα κ.λ.π. πολλές φορές αντί για απαγορεύσεις υπήρχε εισαγωγικός ή εξαγωγικός δασμός . Με αυτή την τακτική διαμορφώθηκε ο εμποροκρατισμός (μερκαντιλισμός), δηλαδή η πολιτική επεκτάσεως της οικονομικής αναπτύξεως , καθώς και οι θεωρίες που επεδίωκαν να καθορίσουν τις κατάλληλες μορφές παρεμβάσεως για να αυξηθεί η οικονομική δύναμη των εθνικών κρατών .

Οι εμποροκράτες πιστεύουν ότι το διεθνές εμπόριο αποτελεί το πιο σπουδαίο μέσο για να αυξηθεί ο εθνικός πλούτος , γιατί αν ένα κράτος κατορθώνει να πωλεί στο εξωτερικό περισσότερα εμπορεύματα απ' όσο είναι υποχρεωμένο να αγοράζει διαμορφώνει σταθερό ενεργητικό . Η πρώτη τουλάχιστον μορφή εμποροκρατίας ταύτιζε τον πλούτο μιας χώρας με το απόθεμα σε χρυσό και αργυρό και υποστήριζε ότι το εμπόριο πλούτιζε μια χώρα στο βαθμό που καθιστούσε άλλες φτωχές .

Εν συντομία , ο εμποροκρατισμός πιστεύει ότι είναι χρήσιμο να υιοθετηθούν μέτρα που να συντελούν στην αύξηση των εξαγωγών, όπως η επιδότηση των εθνικών βιομηχανιών, η απαγόρευση πωλήσεων πρώτων υλών

στο εξωτερικό καθώς και ένα ευρύτερο σύστημα προστατευτισμού . Το βασικότερο μέσο ελέγχου των εισαγωγών ήταν οι δασμοί . Αυτοί ήταν ιδιαίτερα υψηλοί για τα βιομηχανικά προϊόντα , ενώ οι πρώτες ύλες είχαν ευνοϊκή μεταχείριση . Σκοπός , λοιπόν , των μέτρων αυτών ήταν η σύντομη εκβιομηχάνιση .

Πάνω στη θεωρία και την πρακτική του εμποροκρατικού συστήματος υπάρχουν πολλές αντιρρήσεις . Η κυριότερη αντίρρηση είναι ότι η προσπάθεια για την απόκτηση κατά το δυνατόν περισσότερων πολύτιμων μετάλλων, δεν οδηγεί στον αληθινό εθνικό πλούτο , γιατί πραγματική αύξηση εθνικού πλούτου έχουμε μόνο όταν αυξάνεται και βελτιώνεται η εθνική παραγωγή .

Στη σύγχρονη εποχή το ιδεώδες θα είναι η εξισορρόπηση του ισοζυγίου πληρωμών μιας εθνικής οικονομίας και η συνεχής αύξηση των συναλλαγών , δηλαδή η αύξηση και των δυο σκελών του ισοζυγίου , που αποτελεί την πραγματική βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του λαού ενός κράτους .

1.7.2 Θεωρία του Adam Smith για τις απόλυτες διαφορές του κόστους παραγωγής (Θεωρία του Απόλυτου Πλεονεκτήματος).

Η αγγλική κλασική οικονομική θεωρία αναπτύχθηκε ακριβώς εναντίον αυτού του πλαισίου αφού η εμποροκρατία ήταν η δοξασία εναντίον της οποίας στράφηκαν οι Adam Smith και Ricardo . Η θεωρία αυτή ήταν αποτέλεσμα του φιλελευθερισμού και του Διαφωτισμού , μιας γενικής φιλοσοφίας που τόνιζε τη σημασία του ατόμου και έβλεπε το έθνος σαν τίποτα περισσότερο από το άθροισμα των κατοίκων του .

Ο μεγάλος ηγέτης της Κλασικής οικονομικής σχολής , Adam Smith , υποστήριξε ότι κάθε χώρα έχει την τάση να εξειδικευθεί σ' εκείνη την παραγωγή , για την οποία παρουσιάζει μεγαλύτερες ικανότητες , σύμφωνα με την αρχή καταμερισμού των έργων σε διεθνές επίπεδο . Δηλαδή , κάθε χώρα θα εξειδικεύεται και θα ανταλλάσσει εκείνο το αγαθό που το παράγει φθηνότερα , από οποιαδήποτε άλλη χώρα . Με αυτήν την εξειδίκευση πετυχαίνεται η μέγιστη δυνατή ωφέλεια και για την χώρα της παραγωγής και για την παγκόσμια οικονομία .

Έστω ότι δυο χώρες , Ελλάδα και Γερμανία έχουν ένα μόνο παραγωγικό συντελεστή , την εργασία , και παράγουν δυο μόνο αγαθά : ψωμί και όπλα αντίστοιχα , με τις εξής αναλογίες :

	<u>Ψωμί</u>	<u>Όπλα</u>
<u>Ελλάδα</u>	6μον/εργα	2μον/εργασ
<u>Γερμανία</u>	4μον/εργα	3μον/εργασ

Όπως διακρίνεται από τα παραπάνω πληροφοριακά στοιχεία , η Ελλάδα εξειδικεύεται στην παραγωγή ψωμιού , εφόσον κάθε εργάτης παράγει 6 μονάδες σε αυτήν . Η Γερμανία , αντίθετα , εξειδικεύεται στην παραγωγή όπλων εφόσον κάθε εργάτης παράγει σε αυτήν 3 μονάδες όπλων . Συνεπώς ,

αυτό που θα συμβεί στην περίπτωση της Ελλάδος , είναι η μεταφορά εργατικού δυναμικού από την παραγωγή όπλων στην παραγωγή ψωμιού , ενώ στην περίπτωση της Γερμανίας θα συμβεί μεταφορά εργατικού δυναμικού από την παραγωγή ψωμιού στην παραγωγή όπλων . Μετά από αυτές τις μεταβολές στις παραγωγικές δραστηριότητες των δυο χωρών , θα ισχύει :

	<u>Ψωμί</u>	<u>Όπλα</u>
<u>Ελλάδα</u>	+6μον/εργα	- 2μον/εργασ
<u>Γερμανία</u>	-4μον/εργα	+3μον/εργασ

Παρατηρείται ότι η παγκόσμια παραγωγή ψωμιού αυξάνεται κατά 2 μονάδες ανά εργάτη και η παγκόσμια παραγωγή όπλων αυξάνεται κατά 1 μονάδα ανά εργάτη για να επιτευχθεί ισορροπία στη διεξαγωγή των διεθνών εμπορικών συναλλαγών μεταξύ των δυο χωρών , γι αυτό ισχύει η θεωρία του απόλυτου πλεονάσματος . Δηλαδή , μετά την ανακατανομή του εργατικού δυναμικού σε κάθε μια χώρα , το μέγεθος της παραγωγής του ψωμιού και των όπλων θα πρέπει να φτάσουν σε τέτοιο επίπεδο ώστε να καλύπτουν τη παγκόσμια ζήτηση για αυτά .

Το μέγεθος του πλεονάσματος του κάθε προϊόντος , θα αυξάνει όσο περισσότερο διαφέρει η παραγωγικότητα της εργασίας στην παραγωγή καθενός προϊόντος της χώρας όπου ανήκει . Επομένως , το διεθνές εμπόριο εξαρτάται από τις απόλυτες διαφορές στο κόστος παραγωγής μεταξύ των διαφόρων χωρών και για αυτό το λόγο η κατάργηση των διεθνών εμπορικών συναλλαγών θα υφίσταται εάν οποιαδήποτε από τις δυο χώρες παράγει τα δυο προϊόντα με μικρότερο κόστος από ότι η άλλη .

1.7.3 Θεωρία του David Ricardo για το συγκριτικό κόστος παραγωγής (Θεωρία του Συγκριτικού Πλεονεκτήματος) .

Η θεωρία του David Ricardo για το διεθνές εμπόριο αποτέλεσε προσπάθεια βελτίωσης της θεωρίας του Adam Smith . Σύμφωνα με αυτή , κάθε χώρα εξειδικεύεται , όχι στην παραγωγή που εμφανίζει απόλυτη διαφορά στο κόστος , αλλά σε εκείνη που εμφανίζει συγκριτικά , διαφορά στο κόστος και με αυτή τη βάση προκύπτει η μεγαλύτερη ωφελεία της . Επομένως , μια χώρα μπορεί να εισάγει αγαθά που θα μπορούσε να παράγει με χαμηλότερο κόστος , αν στο ίδιο χρονικό διάστημα , θα μπορούσε η αποδοτικότητά της στην παραγωγή άλλων εξαγωγίμων αγαθών να είναι σχετικά (συγκριτικά) μεγάλη .

Με το παρακάτω παράδειγμα , ο Ricardo στο βιβλίο του , αναλύει με βάση την ανταλλαγή αγαθών μεταξύ Αγγλίας και Πορτογαλίας (Principles of Political Economy and Taxation , David Ricardo , 1817) τη θεωρία του συγκριτικού πλεονεκτήματος . Οι υποθέσεις αυτής της θεωρίας είναι : 1) Η αξία των αγαθών καθορίζεται από την ποσότητα της εργασίας που περιέχεται στο καθένα , 2) Ο

συντελεστής εργασία έχει απόλυτη κινητικότητα στο εσωτερικό της κάθε χώρας , αλλά δεν μπορεί να μετακινηθεί από μια χώρα σε μια άλλη , 3) το κατά μονάδα κόστος παραγωγής είναι σταθερό , 4) Οι δαπάνες παραγωγής των αγαθών καθορίζουν τις τιμές τους . Στις δυο αυτές χώρες , έστω ότι το κόστος παραγωγής κρασιού αφενός και υφάσματος , αφετέρου , είναι το εξής :

	<u>Αγγλία</u>	<u>Πορτογαλία</u>
<u>Κρασί (σε φιάλες)</u>	120ώρες εργασίας	80 ώρες εργασίας
<u>Υφασμα (σε μέτρα)</u>	100ώρες εργασίας	90 ώρες εργασίας

Από το παράδειγμα αυτό φαίνεται ότι η Πορτογαλία μπορεί να παράγει και την ίδια ποσότητα κρασιού και την ίδια ποσότητα υφάσματος σε λιγότερες ώρες εργασίας σε σχέση με την Αγγλία . Αλλά έχει συμφέρον να εξειδικευτεί στην παραγωγή κρασιού , ενώ η Αγγλία στην παραγωγή υφάσματος . Αυτό ισχύει , αν γίνει η σύγκριση της σχέσης του κόστους παραγωγής του κρασιού , στις δυο χώρες (80 προς 120 ώρες εργασίας) με τη σχέση του κόστους παραγωγής του υφάσματος (90 προς 100 ώρες εργασίας) .

ΚΟΣΤΗ ΕΥΚΑΙΡΙΑΣ

	<u>Αγγλία</u>	<u>Πορτογαλία</u>
<u>Κρασί (σε φιάλες)</u>	$120/80=1,5$	$80/120=0,66$
<u>Υφασμα (σε μέτρα)</u>	$100/90=1,11$	$90/100=0,9$

Η Πορτογαλία λοιπόν έχει συγκριτικό πλεονέκτημα στη παραγωγή κρασιού διότι το κόστος ευκαιρίας του κρασιού είναι μικρότερο στην Πορτογαλία από ότι στην Αγγλία $0,66 < 1,5$.

Επίσης , η Πορτογαλία έχει το συγκριτικό πλεονέκτημα και στην παραγωγή υφάσματος διότι το κόστος ευκαιρίας του υφάσματος είναι μικρότερο από ότι στην Αγγλία $1,11 > 0,9$.

Επειδή το κόστος παραγωγής κρασιού στην Πορτογαλία είναι 66% του κόστους παραγωγής στην Αγγλία , ενώ το κόστος παραγωγής υφάσματος είναι 90% του κόστους παραγωγής στην Αγγλία , η Πορτογαλία έχει μεγαλύτερη συγκριτική ωφέλεια στην παραγωγή κρασιού σε σχέση με την παραγωγή υφάσματος και πρέπει να εξειδικευτεί στην παραγωγή κρασιού , ενώ η Αγγλία θα εξειδικευτεί στην παραγωγή εκείνη που της αποδίδει μεγαλύτερη ωφέλεια .

Το συμπέρασμα , λοιπόν , είναι ότι κάθε χώρα εξειδικεύεται στην παραγωγή που της παρέχει τη μεγαλύτερη σχετική ωφέλεια , η οποία προσδιορίζεται από τη σχέση (σύγκριση) του κόστους παραγωγής μεταξύ των προϊόντων τα οποία παράγονται σε αυτή . Η Πορτογαλία , σε αυτήν την περίπτωση , έχει το συγκριτικό πλεονέκτημα του κρασιού ως αγαθό παραγωγής αφού το κόστος ευκαιρίας για την παραγωγή του αγαθού αυτού είναι

χαμηλότερο σε αυτήν τη χώρα σε σχέση με την άλλη στην παραπάνω σύγκριση. Κόστος ευκαιρίας για ένα αγαθό X είναι η ποσότητα ενός άλλου αγαθού Ψ που πρέπει να εγκαταλειφθεί για να παραχθεί μια επιπλέον μονάδα του αγαθού X .

Το συγκριτικό κόστος παρέχει επιπλέον τα όρια της ανταλλαγής . Με βάση το παραπάνω παράδειγμα η σχέση ανταλλαγής είναι για την Πορτογαλία 1 μονάδα κρασιού προς 0,88 (80/90) μονάδες υφάσματος και για την Αγγλία 1 μονάδα κρασιού προς 1,2 (120/100) μονάδες υφάσματος .

Έτσι , η Πορτογαλία θα επιδιώξει διεθνείς συναλλαγές στην περίπτωση που μπορεί να αποκτήσει για 1 μονάδα κρασιού περισσότερο από 0,88 μονάδες υφάσματος και η Αγγλία στην περίπτωση που μπορεί να αποκτήσει 1 μονάδα κρασιού με λιγότερο από 1,2 μονάδες υφάσματος .

Επειδή στην πράξη το συγκριτικό κόστος δεν αφορά μόνο την εργασία , πρέπει ο υπολογισμός να γίνεται με βάση το συνολικό συγκριτικό κόστος παραγωγής , εκφρασμένο σε νομισματικές μονάδες . Ακόμα , το κόστος παραγωγής δεν πρέπει να υπολογίζεται αυτοτελώς , αλλά με την προσθήκη του κόστους μεταφοράς από χώρα σε χώρα . Επίσης , το κόστος παραγωγής πρέπει να υπολογίζεται σε συνάρτηση με τις μεταβολές (ιδιαίτερα με το μέγεθος) της παραγωγής .

Τέλος , πρέπει να λαμβάνονται υπόψη η ύπαρξη ή μη κινητικότητας των συντελεστών της παραγωγής (κυρίως της εργασίας και του κεφαλαίου) στο εσωτερικό της κάθε χώρας , όπως και οι διάφορες μορφές με τις οποίες γίνεται η χρήση τους . Η θεωρία του συγκριτικού κόστους μπορεί να διευρυνθεί αν αντί για δύο μόνο χώρες , οι υπολογισμοί με την ίδια πάντα βάση , επεκταθούν σε περισσότερα εμπορεύματα και πιο πολλές χώρες .

1.7.4. Η θεωρία των *Hecksher-Ohlin* (θεωρία προικισμού) .

Η θεωρία του προικισμού (the theory of the endowment) , παρουσιάστηκε πρώτα από όλα από τους Σουηδούς οικονομολόγους Χέρσερ και Ουλίν , σε μια προσπάθεια να δείξουν τους παράγοντες που καθορίζουν τη συμμετοχή της κάθε χώρας στις διεθνείς εμπορικές συναλλαγές . Θεωρείται η σπουδαιότερη συμβολή , μετά του Ricardo στη θεωρητική θεμελίωση του διεθνούς εμπορίου και αποτέλεσε τη βάση για την εξήγηση της ύπαρξης των συγκριτικών διαφορών κόστους στην παραγωγή των διαφόρων αγαθών .

Στη θεωρία του συγκριτικού πλεονεκτήματος , η κάθε χώρα συμμετείχε στις διεθνείς εμπορικές συναλλαγές με την παραγωγή κάποιου προϊόντος που είχε το χαμηλότερο συγκριτικό κόστος παραγωγής από την παραγωγή οποιουδήποτε άλλου αγαθού πριν την έναρξη των διεθνών εμπορικών συναλλαγών . Αντίθετα , οι Χέρσερ και Ούλιν θεωρούσαν ότι η ικανότητα μιας χώρας να συμμετάσχει στις διεθνείς εμπορικές συναλλαγές εξαρτάται από το είδος και την ποσότητα των παραγωγικών συντελεστών (σχετική αφθονία) που διαθέτουν και πριν την έναρξη του διεθνούς εμπορίου κατά τη διάρκεια της παραγωγής του .

Το γεγονός ότι μια χώρα διαθέτει με σχετική αφθονία έναν παραγωγικό συντελεστή, θα δημιουργήσει το κίνητρο για αυτήν, πριν την έναρξη του διεθνούς εμπορίου, να αρχίσει να εξειδικεύεται στην παραγωγή του αγαθού το οποίο χρησιμοποιεί με μεγαλύτερη ένταση αυτόν τον παραγωγικό συντελεστή. Αν αυτό συμβεί από όλες τις χώρες και ταυτόχρονα η αγορά της κάθε χώρας και η διεθνής αγορά λειτουργεί σύμφωνα με τους κανόνες του τέλειου ανταγωνισμού, θα επιτευχθεί η εξισορρόπηση των αμοιβών των παραγωγικών συντελεστών σε κάθε χώρα.

Όπως αναφέρει ο Ούλιν «το διεθνές εμπόριο συνίσταται εμμέσως σε μια ανταλλαγή συντελεστών που αφθονούν έναντι συντελεστών που σπανίζουν». Και με το διεθνές εμπόριο δημιουργείται τάση εξισορρόπησης διεθνώς των τιμών των συντελεστών της παραγωγής, ενώ η ανισότητα των τιμών των συντελεστών παραγωγής μπορεί να αποτελέσει αιτία μετατόπισής τους.

Έτσι, οι χώρες που διαθέτουν φυσικούς συντελεστές αποκτούν κεφαλαία και εργατικό δυναμικό και εκείνες που διαθέτουν κεφαλαία και εργατικό δυναμικό χάνουν ένα μέρος από τους συντελεστές που έχουν σε αφθονία. Η μετατόπιση των συντελεστών παραγωγής προκαλεί τάση για εξισορρόπηση του κόστους παραγωγής από μια χώρα σε άλλη.

Για παράδειγμα, έστω ότι στην Αμερική ο σχετικά άφθονος συντελεστής είναι το κεφαλαίο. Αν η παραγωγή σιτηρών απαιτεί σχετικά μεγάλες ποσότητες κεφαλαίου, είναι δηλαδή «εντάσεως κεφαλαίου», τότε η παραγωγή σιτηρών στην Αμερική θα είναι φθηνότερη απ' ό,τι σε άλλη χώρα, έστω στην Ευρώπη. Αν η παραγωγή υφάσματος είναι «εντάσεως εργασίας» και η Ευρώπη είναι σχετικά άφθονη σε εργασία, τότε η παραγωγή υφάσματος θα είναι φθηνότερη στην Ευρώπη απ' ό,τι στην Αμερική. Δηλαδή, ισχύει ότι ο σχετικά άφθονος συντελεστής είναι και σχετικά φθηνότερος με τον άλλο συντελεστή.

Με αυτές τις συνθήκες οι σχετικές τιμές στις δυο χώρες θα διαφέρουν και επομένως υπάρχει η βάση για την διεξαγωγή διεθνούς εμπορίου. Η Αμερική θα έχει το συγκριτικό πλεονέκτημα στην παραγωγή σιτηρών και η Ευρώπη στην παραγωγή υφάσματος. Με άλλα λόγια, κάθε χώρα θα εξάγει το προϊόν, που η παραγωγή του απαιτεί σχετικά μεγάλες ποσότητες του συντελεστή που βρίσκεται σε σχετική αφθονία.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η ελεύθερη διακίνηση των αγαθών ανάμεσα στις διάφορες χώρες επηρεάζει τη σχετική ανεπάρκεια και τις αμοιβές των παραγωγικών συντελεστών. Στο συγκεκριμένο παράδειγμα, η Αμερική θα εξειδικευτεί στην παραγωγή σιτηρών και αυτό σημαίνει μεγαλύτερη χρησιμοποίηση του σχετικά άφθονου συντελεστή κεφαλαίου και εξοικονόμηση του συντελεστή εργασία. Η σχετική στενότητα της Αμερικής σε εργατικό δυναμικό αμβλύνεται και η αμοιβή του κεφαλαίου μπορεί να αυξηθεί σε σχέση με την αμοιβή του συντελεστή εργασία.

Ακριβώς το αντίθετο ισχύει για την Ευρώπη. Η Ευρώπη θα εξειδικευτεί στην παραγωγή υφάσματος που απαιτεί σχετικά μεγάλες ποσότητες εργασίας, που γι' αυτήν είναι ο σχετικά άφθονος συντελεστής. Επομένως, θα αυξηθούν

οι μισθοί σχετικά με την αμοιβή του κεφαλαίου , άρα οι εξαγωγείς υφάσματος στην Αμερική και οι εξαγωγείς σιτηρών στην Ευρώπη έχουν ως συνέπεια , για κάθε χώρα ο σχετικά άφθονος συντελεστής να γίνεται λιγότερο άφθονος και ο σχετικά ανεπαρκής να γίνεται λιγότερο ανεπαρκής ή περισσότερο άφθονος .

Κατά συνέπεια , τα παραπάνω αποτελέσματα της ελεύθερης διακίνησης των αγαθών διεθνώς ισοδυναμούν , τουλάχιστον επί των πλείστων , με τα αποτελέσματα της ελεύθερης διακίνησης των συντελεστών . Δηλαδή , στο παραπάνω παράδειγμα , η ελεύθερη διακίνηση της εργασίας από την Ευρώπη στην Αμερική θα άμβλυνε τη στενότητα εργασίας στην Αμερική και τη στενότητα κεφαλαίου στην Ευρώπη .

Παρόλη τη θετικότητα της σκέψης τους , η θεωρία αυτή των Χέρσερ και Ούλιν επικρίθηκε γιατί , ενώ παίρνει υπόψη τις συνθήκες παραγωγής και τις τιμές των συντελεστών παραγωγής διεθνώς και βάση αυτών προχωρεί στην εξειδίκευση κάθε χώρας σε ορισμένη παραγωγή (είτε εξαγωγή , είτε εισαγωγή) αγνοεί το γεγονός ότι τη ζήτηση των προϊόντων καθορίζουν οι προτιμήσεις των καταναλωτών και τα εισοδήματά τους , την δε προσφορά οι λειτουργίες της παραγωγής . Αυτοί οι παράγοντες προσδιορίζουν , τόσο τις τιμές των αγαθών , όσο και τις τιμές των συντελεστών της παραγωγής .

1.7.5. Θεωρία του Τζων Στιούαρτ Μιλ για τη διεθνή αξία της ανταλλαγής .

Κατά τον Τζ. Στ. Μιλ η σχέση ανταλλαγής που υπάρχει ανάμεσα σε δυο χώρες για δυο προϊόντα προσδιορίζεται από τα όρια που διαμορφώνονται , από το συγκριτικό κόστος αφενός και από την αμοιβαία ζήτηση μεταξύ των δυο χωρών , αφετέρου . Αν η προσφορά ενός αγαθού γίνεται με την προσδοκία της ζήτησης ενός άλλου , η σχέση ανταλλαγής διαμορφώνεται σύμφωνα με τη σχέση μεταξύ των ζητήσεων στις δυο χώρες : «όταν δυο χώρες ανταλλάσσουν δυο εμπορεύματα , η αξία της ανταλλαγής των εμπορευμάτων αυτών θα προσαρμοστεί στις διαθέσεις και στους πόρους των καταναλωτών των δυο χωρών συγχρόνως , σε τρόπο ώστε , οι ζητούμενες ποσότητες από την κάθε χώρα των εισαγόμενων από αυτήν ειδών της άλλης χώρας , να είναι ακριβώς επαρκής για να εξοφλούν οι μεν τις δε» .

Ο υπολογισμός του , δεν γίνεται με βάση την έκφραση των τιμών σε νόμισμα , αλλά με βάση την έκφραση των τιμών σε μονάδες εμπορευμάτων . Σύμφωνα με την άποψη του αυτή ισχύει και η παρακάτω σχέση :

$$\frac{\text{Προσφορά ελληνικού κρασιού}}{\text{Προσφορά πορτογαλ κρασιού}} = \frac{\text{τιμή πορτογαλ κρασιού εκφρασμένη σε ελληνικό κρασί}}{\text{τιμή ελληνικού κρασιού εκφρασμένη σε πορτογαλ κρασί}}$$

Ο Τζων υπολογίζει και την ελαστικότητα της ξένης ζήτησης (είναι ο βαθμός μεταβολής της ζήτησης του προϊόντος μιας χώρας από μια ξένη χώρα , σε συνάρτηση προς τις μεταβολές της ποιότητας και της τιμής του) . Έτσι , αν υποθεθεί ότι οι όροι ανταλλαγής σε ισορροπία είναι 10 κιλά ελληνικού κρασιού

προς 17 κιλά πορτογαλικού κρασιού και ότι μια ποιοτική βελτίωση με διατήρηση της χαμηλής τιμής και χωρίς μεταβολή της ποσότητας εργασίας στην Πορτογαλία , μεταβάλλει τη σχέση αυτή , η εξέλιξη της τελευταίας θα εξαρτηθεί από τη νέα ζήτηση που θα υπάρξει στην Ελλάδα για πορτογαλικό κρασί .

1.7.6. Θεωρία του Κερνς .

Ο σπουδαίος οικονομολόγος Κερνς ήταν ένας από τους τελευταίους της καθαρής κλασικής σχολής , συμπληρώνοντας και απλοποιώντας τη θεωρία του Τζων Μιλ για το συγκριτικό κόστος στο διεθνές εμπόριο , διατυπώνοντας τις παρακάτω απόψεις :

A) Μια χώρα έχει συμφέρον να εισάγει προϊόντα τα οποία θα μπορούσε να παράγει με χαμηλότερο κόστος από τη χώρα από την οποία τα εισάγει και να παράγει άλλα προϊόντα , τα οποία της αφήνουν μεγαλύτερο όφελος .

B) Μια χώρα έχει συμφέρον να παράγει προϊόντα με υψηλό κόστος και να ανταλλάσσει με άλλα προϊόντα , των οποίων η παραγωγή θα είχε όσο το δυνατόν μεγαλύτερο κόστος από το αρχικό .

1.7.7. Η θεωρία του Μάρσαλ Άλφρεντ .

Ο οικονομολόγος Μάρσαλ θεωρείται νεοκλασικός εμπνευστής του συνδυασμού κλασικής σχολής με στοιχεία της σχολής της 'οριακής χρησιμότητας' . Στη θεωρία του για το διεθνές εμπόριο παίρνει σαν βάση τις απόψεις των κλασικών , αλλά απομακρύνεται από την περιορισμένη σύνδεση αξίας – εργασίας και προχωρεί σε συνδυασμούς εμπορευμάτων (τα λεγόμενα «αντιπροσωπευτικά δέματα») που για την παραγωγή τους απαιτήθηκε ένα σύνολο δαπανών εργασίας και κεφαλαίου . Για την ανάλυση της θεωρίας του χρησιμοποίησε γραφικές παραστάσεις με καμπύλες αμοιβαίας ζήτησης ή καμπύλες προσφοράς – ζήτησης .

Το «αντιπροσωπευτικό δέμα» αποτελείται από διάφορα προϊόντα , που προκύπτουν από έναν ομοιόμορφο συνδυασμό εργασίας και κεφαλαίου και κάθε δέμα συντίθεται από ορισμένη ποσότητα οικονομικών αγαθών που παράγονται από έναν πάγιο συνδυασμό συντελεστών της παραγωγής (εργασία – κεφάλαιο) , οι οποίοι συνήθως έχουν σταθερές αποδόσεις .

1.7.8. Θεωρία κόστους υποκατάστασης του Γκόττφριντ φον Χαμπερλερ .

Η θεωρία του Γκόττφριντ φον Χάμπερλερ στηρίζεται στο κόστος της υποκατάστασης , δηλαδή στο κόστος που προκύπτει από την αντικατάσταση ενός αγαθού με ένα άλλο φθηνότερο , το οποίο όμως να παρέχει την ίδια χρησιμότητα . Με βάση τη θεωρία του , ο αμερικανός αυτός οικονομολόγος

εξετάζει όλους τους δυνατούς συνδυασμούς των ποσοτήτων δυο αγαθών , που μπορούν να παραχθούν σε ορισμένες ποσότητες συντελεστών παραγωγής σε ορισμένη χώρα . Για να παραχθεί ορισμένη ποσότητα από κάθε αγαθό A και B , πρέπει η χώρα να μην παράγει αντίστοιχα μια ποσότητα από το B ή A . Αυτή η ποσότητα εξαρτάται από το εναλλακτικό κόστος παραγωγής του A σε όρους B ή από τον αριθμό μονάδων του A που δεν θα παραχθούν για να ληφθεί μια πρόσθετη (οριακή) μονάδα του B .

Αν δεν υπάρχει διεθνής συναλλαγή , οι σχετικές αξίες συναλλαγής των προϊόντων A και B πρέπει να ανταποκρίνονται στο εναλλακτικό κόστος παραγωγής τους (ή κόστος ευκαιρίας , που αντιστοιχεί στη θυσία που γίνεται για την παραγωγή ενός αγαθού αντί ενός άλλου) σε τρόπο ώστε , αν δυο μονάδες A πρέπει να θυσιαστούν για να παραχθεί μια συμπληρωματική μονάδα του B , σε κατάσταση ισορροπίας , 2 μονάδες προϊόντος A πρέπει να ανταλλάγουν με μια μονάδα προϊόντος B .

Σε περίπτωση , όμως , που υπάρχει διεθνής συναλλαγή , η χώρα εισάγει το προϊόν A σε ανταλλαγή με το προϊόν B και η κατάσταση ισορροπίας θα προσδιοριστεί , από μια παραγωγή του προϊόντος A και αντίστοιχα του προϊόντος B , από μια παραγωγή του προϊόντος A και αντίστοιχα του β , και από μια εισαγωγή του προϊόντος A και αντίστοιχα του B προϊόντος . Σύμφωνα με αυτά , οι διαθέσιμες ποσότητες από τα προϊόντα A και B θα είναι μεγαλύτερες αν υπάρχει διεθνής συναλλαγή , και το αντίθετο αν δεν υπάρχει .

Στην ουσία η θεωρία του Χάμπερλερ παίρνει υπόψη όλους τους συντελεστές παραγωγής και τις ωφέλειες που προκύπτουν από τη διεθνή συναλλαγή .

1.7.9. Θεωρία των Βάϊνερ και Μιντ .

Η θεωρία αυτή των δυο οικονομολόγων αφορά κυρίως τις εξωτερικές επιδράσεις που δέχεται το διεθνές εμπόριο , καθώς αναφέρεται στους παράγοντες που ωθούν στην ανάπτυξή του με σκοπό τη μεγιστοποίηση της ευημερίας των συναλλασσόμενων χωρών .

Στο θέμα του ρόλου των περιφερειακών ενώσεων και οργανώσεων των ανταλλαγών , στο διεθνές εμπόριο , ανάπτυξαν τη θεωρία των αποτελεσμάτων της δημιουργίας και της εκτροπής των ανταλλαγών . Έχουν δηλαδή αντίθετη άποψη ως προς την επέκταση του διεθνούς εμπορίου στη δημιουργία τελωνειακών ενώσεων ή ζωνών ελευθέρων συναλλαγών , γιατί πιστεύουν ότι ο σχηματισμός οποιασδήποτε ζώνης προτίμησης στις ανταλλαγές προκαλεί δυο αποτελέσματα , αυτό της δημιουργίας και της εκτροπής τιμών συναλλαγών .

Αν δηλαδή δημιουργηθεί τελωνειακή ένωση μεταξύ δυο χωρών , A και B η A χώρα που προηγουμένως έκανε εισαγωγές από μια τρίτη χώρα Γ , θα εισάγει από την B (αποτέλεσμα δημιουργίας συναλλαγών) και θα πάψει να εισάγει από την Γ (αποτέλεσμα εκτροπής των ανταλλαγών) . Πρέπει επομένως

να γίνει συνεκτίμηση των δυο αποτελεσμάτων , αλλά στην περίπτωση της τελωνειακής ενώσεως υπερισχύει μάλλον το αποτέλεσμα της εκτροπής των ανταλλαγών .

1.7.10 Η θεωρία των Λίπσεϋ και Λάνκαστερ (το δεύτερο άριστο) .

Η θεωρία αυτή ξεκινά από το θεώρημα του μεγάλου Ελβετού οικονομολόγου Παρέτο Βιλφρέντο για το άριστο των αρίστων (το απόλυτο άριστο) που είναι η άριστη δυνατή θέση μιας οικονομικής κατάστασης ή μεγέθους , εφόσον πληρούνται οπωσδήποτε μερικοί όροι . Αν ένας από αυτούς δεν εκπληρωθεί , τότε επέρχεται το δεύτερο «άριστο» .

Κατά τη θεωρία των Λίπσεϋ και Λάνκαστερ , γίνεται η υπόθεση ότι σε μια τελωνειακή ένωση μεταξύ των χωρών (Α) και (Β) που αφήνει έξω τη χώρα (Γ) υπάρχουν τρία προϊόντα : το (α) που παράγεται από την χώρα (Α) , το (β) που παράγεται από τη χώρα (Β) και το (γ) προϊόν από την τρίτη χώρα (Γ) . Το «άριστο» προϋποθέτει ότι η σχέση μεταξύ της εγχώριας τιμής και της διεθνούς τιμής είναι η ίδια και για τα τρία προϊόντα . Αυτή , όμως , η τριπλή ισότητα μπορεί να επιτευχθεί μόνο με καθεστώς ελευθερίας ανταλλαγών .

Επομένως , η τελωνειακή ένωση αποτελεί ένα δεύτερο άριστο σε σχέση με τη παγκόσμια ελευθερία των ανταλλαγών που είναι το άριστο . Εξάλλου , το άριστο που επιδιώκεται με την τελωνειακή ένωση δεν είναι η ελευθερία των ανταλλαγών , αλλά η επιτάχυνση της οικονομικής ανάπτυξης των χωρών που μετέχουν σε αυτήν .

1.7.11 Η θεωρία των Βάνεκ και Βέλμπρεκ (θεωρία δυναμικής ενοποίησης) .

Είναι αντιληπτό ότι οι παραπάνω θεωρίες παίρνουν θέσεις υπέρ των τελωνειακών ενώσεων , από την άποψη του ρόλου τους στο διεθνές εμπόριο . Σε αντίθεση , όμως , με τα παραπάνω δεδομένα οι οικονομολόγοι Βάνεκ και Βέλμπρεκ θεωρούν ότι οι διεθνείς εμπορικές συναλλαγές πρέπει να κινούνται ελεύθερα διότι αυξάνουν την παγκόσμια ευημερία των συναλλασσόμενων χωρών , με τις ευμενείς επιπτώσεις που έχουν στην οικονομική ανάπτυξή τους , αλλά ακόμα και διαφόρων άλλων τρίτων χωρών μελών .

Αυτό γίνεται κατανοητό με την παρακάτω άποψη : με την τελωνειακή ένωση , γίνεται αναδιάρθρωση των παραγωγικών συντελεστών , μεταμορφώνεται ο συναγωνισμός στα προϊόντα και επιτρέπονται οι «οικονομίες κλίμακας» , δηλαδή η μείωση του κόστους παραγωγής τους είτε με την αύξηση του όγκου της , είτε με τον άριστο συνδυασμό των παραγωγικών συντελεστών . Οι λεγόμενες οικονομίες κλίμακας , ευνοούν την παραγωγή νέων προϊόντων και την αύξηση της κινητικότητας των συντελεστών της παραγωγής , εργασίας και κεφαλαίου , που είναι απαραίτητες προϋποθέσεις για την ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου και των επιμέρους εθνικών οικονομιών .

1.7.12 Η θεωρία του Λεόντιεφ («παράδοξο του Λεόντιεφ»).

Ο διάσημος οικονομολόγος Βασίλι Λεόντιεφ , στηριζόμενος στη θεωρία των Χέρσερ – Ούλιν , κατέληξε σε αντίθετα συμπεράσματα , σύμφωνα με δική του έρευνα που πραγματοποίησε στην οικονομία των ΗΠΑ , καθώς δεν την απορρίπτει ,αλλά ενεργεί μια σύζευξη αυτής και των παραδόξων συμπερασμάτων που διετύπωσε από την έρευνά του .

Κατ' αρχάς , ο Λεόντιεφ επιχείρησε για την Αμερική , να εξετάσει την διάρθρωση του εξωτερικού εμπορίου , αναφορικά με τις αναλογίες των συντελεστών παραγωγής των εξαγόμενων και των εισαγόμενων , για να διαπιστώσει εάν επαληθεύεται η θεωρία των Χέρσερ – Ούλιν . Έλαβε υπόψη δυο συντελεστές παραγωγής , το κεφάλαιο και την εργασία και κατασκεύασε τον περίφημο πίνακα εισροών – εκροών των Η.Π.Α. το 1947 , ο οποίος έδειχνε τις ποσότητες των συντελεστών που χρησιμοποιούνται στην παραγωγή των διαφόρων αγαθών μιας οικονομίας .

Σύμφωνα με την θεωρία του , ο Λεόντιεφ , διαπίστωσε ότι ενώ η επικρατούσα άποψη για τη φύση του εμπορίου μεταξύ των ΗΠΑ και του υπόλοιπου κόσμου είναι ότι η χώρα έχει το συγκριτικό πλεονέκτημα στην παραγωγή αγαθών που απαιτούν μεγάλη ποσότητα από το συντελεστή της παραγωγή «κεφάλαιο» , εν τούτοις η έρευνα απόδειξε ότι οι ΗΠΑ εξάγουν προϊόντα που απαιτούν περισσότερη ποσότητα του συντελεστή παραγωγής «εργασία» παρά «κεφάλαιο» και εισάγουν προϊόντα που περιέχουν περισσότερο «κεφάλαιο» παρά «εργασία» .

Μετά από αυτή τη διαπίστωση τέθηκε το ερώτημα αν θα έπρεπε να απορριφθεί η θεωρία των Χέρσερ – Ούλιν , που ήταν αντίθετη με το παράδοξο του Λεόντιεφ . Πάντως ο ίδιος ο Λεόντιεφ δεν είχε αυτήν την άποψη και διατύπωσε μια άλλη : «Οι αμερικανικές εξαγωγές προϊόντων με περισσότερη ποσότητα εργασίας παρά κεφαλαίου οφείλονται στην υψηλή παραγωγικότητα της εργασίας στην ΗΠΑ , η οποία με τη σειρά της οφειλόταν στην ανωτερότητα των παραγωγικών συντελεστών , διαφορετικών από το κεφάλαιο , όπως είναι η οργάνωση και διοίκηση των επιχειρήσεων , η επιχειρηματική ικανότητα των αμερικανών και η ύπαρξη φυσικών πόρων» .

Συμπέρασμα όλων των παραπάνω στοιχείων είναι ότι με την πολυμορφία των παραγωγικών συντελεστών , μερικοί από τους οποίους δεν μπορούν να κριθούν με κοινό μέτρο από μια χώρα σε άλλη και με τη διαφοροποίηση των χωρών όσον αφορά την λειτουργικότητά τους , καμία εκ των προτέρων στη σύνθεση του διεθνούς εμπορίου είναι δυνατή .

1.7.13. Η θεωρία του κύκλου ζωής του προϊόντος .

Οι θεωρίες που αναφέρθηκαν έως τώρα δεν περιλαμβάνουν καθόλου ως βάση τους την τεχνολογία . Η τεχνολογική πρόοδος είναι το προϊόν συστηματικών προγραμμάτων έρευνας , τα οποία χρηματοδοτούνται είτε από

τις ίδιες τις παραγωγικές μονάδες είτε από τον κρατικό τομέα . Φυσικό είναι οι πλουσιότερες χώρες να έχουν το προβάδισμα στη χρησιμοποίηση τεχνολογικών ανακαλύψεων στην παραγωγή .

Σε μια διαχρονική θεώρηση των δεδομένων η εξέταση της εξειδίκευσης στο εμπόριο θα πρέπει να λάβει σοβαρά υπόψη τις δυναμικές διαστάσεις του θέματος . Γι' αυτό η θεωρία του εμπορίου στα τελευταία χρόνια έχει αναμορφωθεί σημαντικά ώστε να περιλαμβάνει την τεχνολογική εξέλιξη στους καθοριστικούς παράγοντες στο εμπόριο . Από τη στιγμή που η νέα τεχνολογία έχει δημιουργηθεί αρχίζει η διαδικασία διάδοσής της σε άλλες χώρες . Η διάδοσή της βέβαια , επιτυγχάνεται μέσω του διεθνούς εμπορίου .

Η τεχνολογία , λοιπόν , βρίσκεται στο επίκεντρο της θεωρίας του κύκλου ζωής του προϊόντος . Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία , η τεχνολογικά προηγμένη χώρα παράγει και στη συνέχεια εξάγει τα προϊόντα που ενσωματώνουν τις τελευταίες τεχνολογικές εξελίξεις . Δηλαδή η τεχνολογικά προηγμένη χώρα έχει το συγκριτικό πλεονέκτημα στην εξειδίκευση και εξαγωγή αυτών των προϊόντων , έναντι άλλων χωρών .

Κατά τον Raymond Vernon κάθε νέο προϊόν διέρχεται τις παρακάτω φάσεις εξειδίκευσης :

- *Φάση της παραγωγής του νέου προϊόντος* , όπου το προϊόν παράγεται για πρώτη φορά με χρήση νέων τεχνικών μέσων , καθώς μπορεί να βρίσκεται σε μια ακαθόριστη ποιοτικά μορφή , από τη στιγμή που ο παραγωγός προχωρεί στην συνεχή βελτίωσή του , ανάλογα με τις ανάγκες και προτιμήσεις των καταναλωτών .
- *Φάση της μαζικής παραγωγής και εξαγωγής του προϊόντος* , όπου ο συντελεστής κεφάλαιο αρχίζει να χρησιμοποιείται συχνότερα , υποκαθιστώντας έτσι την εξειδικευμένη εργασία .
- *Φάση της τυποποίησης της παραγωγής* , στην οποία η παραγωγή του προϊόντος είναι καθαρά έντασης κεφαλαίου και η εξειδικευμένη εργασία έχει πλήρως υποκατασταθεί .
- *Φάση της φθίνουσας παραγωγής* , στην οποία ο κύκλος ζωής του προϊόντος έχει κλείσει . Το επίπεδο της παραγωγής πέφτει κάτω από το επίπεδο της κατανάλωσης και είναι δυνατόν να σημειωθούν εισαγωγές του προϊόντος από άλλες χώρες .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

2.1. Θεωρίες κλασικών οικονομολόγων για την απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου .

Οι πρώτες σοβαρές προσπάθειες για την απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου ξεκίνησαν στα μέσα του 18^{ου} αιώνα . Η απόλυτη τάση εκείνης της εποχής στηριζόταν στο δόγμα "ελευθερία δράσης , ελευθερία έκφρασης , ελευθερία διακίνησης " , την οποία υποστήριζαν όλοι σχεδόν οι κλασικοί οικονομολόγοι που άνηκαν στην Κλασική ή φιλελεύθερη οικονομική σχολή .

Συγκεκριμένα , οι κλασικοί αυτοί πίστευαν ότι η κοινωνία πρέπει να διέπεται από τους φυσικούς νόμους που προκύπτουν αυτόματα μέσα από αυτήν και ότι η οικονομία οφείλει να στηρίζεται στο μηχανισμό της αγοράς (νόμος προσφοράς και ζήτησης) και στην ατομική πρωτοβουλία και ιδιοκτησία , ενώ το κράτος δεν πρέπει να παρεμβαίνει παρά μόνο για την ασφάλεια του συνόλου και των ατόμων .

Άλλοι , πάλι , επιστήμονες που παίρνουν καθαρά θέση υπέρ του ελεύθερου εμπορίου , δέχονται ορισμένες κρατικές παρεμβάσεις που χωρίς να αποτελούν προστατευτισμό , περιορίζουν την ελευθερία των διεθνών συναλλαγών .

Επομένως , άλλοι δέχονται την επιβολή αντισταθμιστικών εισφορών σε ορισμένα εισαγόμενα προϊόντα για μικρό χρονικό διάστημα , άλλοι δέχονται κάποια προστασία για τους φτωχότερους λαούς και για νέες βιομηχανίες και άλλοι δέχονται τη λήψη μέτρων ασφαλείας στην εισαγωγή ορισμένων προϊόντων .

Σαφώς η Κλασική σχολή είχε μεγάλη επίδραση στους οικονομολόγους του 19^{ου} και 20^{ου} αιώνα . Εκείνη την εποχή οι κλασικοί οικονομολόγοι Adam Smith , David Ricardo και John S. Mill , τοποθέτησαν τα θεωρητικά θεμέλια του φιλελευθερισμού στο διεθνές εμπόριο . Το άνοιγμα των θυρών των διαφόρων χωρών στη διεθνή αγορά και η εξειδίκευση στην παραγωγή ακολούθησε με αργό ρυθμό .

Η εξειδίκευση στην παραγωγή είναι συνυφασμένη με την έννοια της διεθνούς αγοράς . Η λειτουργία της διεθνούς αγοράς επιτρέπει τον καταμερισμό της εργασίας διεθνώς και την εξειδίκευση των παραγωγικών μονάδων στην παραγωγή ορισμένων προϊόντων , τα οποία στη συνέχεια ανταλλάσσονται με προϊόντα άλλων χωρών σε τιμές που καθορίζονται στην αγορά . Τώρα στο μέτρο που η εξειδίκευση αυξάνει την αποδοτικότητα στην παραγωγή , η διεθνή αγορά επιτρέπει βελτιώσεις τόσο στην πλευρά της ζήτησης , όσο και στην πλευρά της προσφοράς του προϊόντος .

2.2. Έννοια της απελευθέρωσης του διεθνούς εμπορίου και η εξέλιξή του μεταπολεμικά.

Μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, οι Ηνωμένες Πολιτείες είχαν πλέον αποδειχθεί ως η πρώτη οικονομία και μεγάλη δύναμη στον κόσμο. Ήταν δηλαδή αναμενόμενο οι Η.Π.Α. να αναλάβουν πρωτοβουλία για την περαιτέρω απελευθέρωση του εμπορίου. Η πρωτοβουλία αυτή καθυστέρησε να παρθεί και το ύψος των δασμών παρέμεινε ψηλό. Συγκεκριμένα, στη δεκαετία του 1920, το μέσο επίπεδο των εισαγωγικών δασμών ήταν 38%, ενώ το 1930 αυξήθηκε και φτάνει σε ποσοστό 53%. Το παράδειγμα των Η.Π.Α. ακολούθησαν και άλλες χώρες, γι' αυτό τα χρόνια της οικονομικής κρίσης χαρακτηρίζονται από έντονο προστατευτισμό.

Επομένως, η εμπειρία της οικονομικής κρίσης αποτέλεσε πειστικό επιχείρημα για την απελευθέρωση του εμπορίου. Ο πρόεδρος Roosevelt ανέλαβε να προωθήσει την ιδέα της μεγαλύτερης ελευθερίας στις διεθνείς εμπορικές συναλλαγές. Το 1934 ακολουθεί η υλοποίηση της ιδέας αυτής με τον Νόμο για Αμοιβαιότητα Εμπορικών Συμφωνιών (Reciprocal Trade Agreements Act). Με τον νόμο αυτό η εκτελεστική εξουσία (δηλαδή ο πρόεδρος ή ο αρμόδιος υπουργός) είχε την δυνατότητα να διαπραγματευθεί μειώσεις δασμών μέχρι 50%, σε βάση αμοιβαιότητας, για συγκεκριμένα προϊόντα.

Οπότε οι Η.Π.Α. με σκοπό πρώτον τη διείσδυση των αμερικάνικων προϊόντων στις ξένες αγορές και δεύτερον τον περιορισμό της σοβιετικής επιρροής στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης, σχεδόν επιβάλλουν το καθεστώς του Ελεύθερου Διεθνούς Εμπορίου, χρησιμοποιώντας ως μέσο υπερεθνικούς θεσμούς και διεθνείς συμφωνίες, όπως:

- Τη Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου, γνωστή ως GATT, με σκοπό τη συνεχή μείωση των δασμών στο Διεθνές Εμπόριο έως την πλήρη απελευθέρωση του. Το 1995, η GATT έδωσε τη θέση της στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου.
- Το Διεθνές Νομισματικό Σύστημα του Bretton Woods (μέχρι το 1973), με σκοπό τον καθορισμό σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών μεταξύ των εθνικών νομισμάτων, ώστε να αποφευχθούν οι νομισματικές κρίσεις.
- Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και την Παγκόσμια Τράπεζα με σκοπό την προώθηση της οικονομίας και το άνοιγμα των οικονομιών όλων των χωρών στην παγκόσμια αγορά.
- Τις διάφορες μορφές Οικονομικής Ολοκλήρωσης, όπως Ζώνες Ελεύθερου Εμπορίου, Τελωνειακές Ενώσεις κτλ. Με σκοπό πρώτον την οικονομική και εμπορική ανάπτυξη των χωρών κατά περιφέρειες και δεύτερον τη σταδιακή και χωρίς αντιδράσεις αποδοχή του συστήματος της οικονομίας της αγοράς.

Όσον αφορά τώρα την προσέγγιση της έννοιας της απελευθέρωσης του διεθνούς εμπορίου μπορεί να ειπωθεί ότι είναι η μορφή αυτή του διεθνούς εμπορίου που δεν παρεμποδίζεται από δασμούς , ποσοτικούς περιορισμούς και άλλα (διοικητικά κτλ) μέτρα . Δηλαδή , σύμφωνα με τη θεωρία του απελευθερωμένου διεθνούς εμπορίου , όσο λιγότερα είναι τα εμπόδια που παρεμβάλλονται στις εμπορικές σχέσεις μεταξύ των διαφόρων χωρών , τόσο πιο αποτελεσματικά χρησιμοποιούνται οι οικονομικοί πόροι (πλουτοπαραγωγικές πηγές , κεφάλαια , εργασία) που υπάρχουν σε όλο τον κόσμο , με συνέπεια να βελτιώνεται το βιοτικό επίπεδο των λαών της γης .

Όπως είναι πλέον γνωστό , το ελεύθερο εμπόριο επιτρέπει σε κάθε χώρα να προμηθευτεί κάθε προϊόν , από εκεί όπου αυτό βρίσκεται στη μεγαλύτερη αφθονία , κοστίζει λιγότερο και η ποιότητά του είναι η επιθυμητή .

Από την πλευρά της η ελληνική χώρα υποστηρίζει την περαιτέρω απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου , με τη συνεπακόλουθη αύξησή του, συμμετέχοντας στις αποφάσεις της Ε.Ε. άμεσα. Επίσης , υποστηρίζει ανελλιπώς τα αιτήματα των αναπτυσσόμενων χωρών για αυξημένη πρόσβαση στη διεθνή αγορά , καθώς προωθεί την αύξηση της παροχής τεχνικής βοήθειας , προκειμένου αυτές να μπορέσουν να επωφεληθούν τα μέγιστα από το διεθνές εμπόριο και να ενσωματωθούν πληρέστερα στην διεθνή οικονομία για να αποκομίσουν περισσότερα οφέλη .

2.3. Η GATT και ο τρόπος λειτουργίας της.

Η Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου (GATT) ήταν μια πολυμερής διακυβερνητική εμπορική συμφωνία που τέθηκε σε ισχύ την 1.1.1948 .Οι αποφάσεις της Συμφωνίας λαμβάνονταν στη γενική συνέλευση των συμβεβλημένων κρατών, όπου κάθε κράτος είχε μια ψήφο. Αν και προβλεπόταν ότι οι αποφάσεις θα λαμβάνονται με απλή ή αυξημένη πλειοψηφία, ανάλογα με την βαρύτητα της απόφασης, στην πράξη, επικράτησε η αρχή της συναίνεσης.

Ακόμα προβλεπόταν η προσχώρηση νέων μελών κι η αποχώρηση κάποιου μέλους από την συμφωνία. Έτσι , ενώ η GATT ξεκίνησε το 1948 με 23 συμβαλλόμενα κράτη, τον Απρίλιο του 1994 αριθμούσε 128 κράτη.

Στην αρχή οι διαπραγματεύσεις ήταν διμερείς, δηλαδή τα κράτη χωρίζονταν σε δυο ομάδες κατά προϊόν, αγοραστές και πωλητές . Στη συνέχεια με τον πολλαπλασιασμό των μελών της Συμφωνίας οι διαπραγματεύσεις έγιναν πολυμερείς. Τα εμπλεκόμενα κράτη δηλαδή έρχονταν σε μεταξύ τους διαπραγματεύσεις, και στη συνέχεια η πρόταση στην οποία θα είχαν κατάληξη θα έκανε το γύρο όλων των κρατών μελών.

Από το διεθνές εμπόριο , τελικά , ωφελήθηκαν οι χώρες που είχαν ήδη κάποιο ανεπτυγμένο πολιτικό και οικονομικό επίπεδο . Οι υπόλοιπες , όχι μόνο δεν ωφελήθηκαν , αλλά κατάφεραν να «χρηματοδοτήσουν» αυτήν την ευημερία των ανεπτυγμένων χωρών (π.χ. Αφρική , Ινδική Χερσόνησος κτλ.) .

2.3.1. Από την GATT στον ΠΟΕ .

Αρχικά , οι Η.Π.Α. επιδίωξαν να επιτύχουν τη απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου μέσω της δημιουργίας ενός Διεθνούς Οργανισμού Εμπορίου (ΔΟΕ , International Trade Organization , ΙΤΟ) στα πλαίσια του ΟΗΕ .

Μετά από παγκόσμια συνδιάσκεψη το έτος 1948 υπογράφηκε στην Αβάνα της Κούβας από 56 χώρες ο «Χάρτης της Αβάνας» , για την ίδρυση του ΔΟΕ . Ωστόσο κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων για την υπογραφή του Χάρτη προέκυψαν ισχυρές διαφωνίες μεταξύ των χωρών . Ο ΟΗΕ για να υπερβεί τις παραπάνω διαφωνίες και να πετύχει το σκοπό του προχώρησε σε μια σύνθεση αντιθέσεων , που ήταν αντίθετη με τα αμερικανικά συμφέροντα . Τον Απρίλιο , λοιπόν , του 1949 η Γερουσία των Η.Π.Α. δεν ενέκρινε τον Χάρτη , ο οποίος τελικά δεν τέθηκε σε εφαρμογή και κατά συνέπεια δεν ιδρύθηκε ο ΔΟΕ .

Παράλληλα , οι Η.Π.Α. οργάνωσαν νέες διαπραγματεύσεις για την απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου , καθώς υπογράφεται η Γενικά Συμφωνία Δασμών κι Εμπορίου (GATT) και τίθεται σε ισχύ , όπως αναφέρθηκε προηγουμένως . Για λόγους όμως , πολιτικούς , οι Η.Π.Α. έπρεπε να δείξουν ότι σέβονται τον ΟΗΕ και για αυτό βεβαιώσαν ότι η GATT δεν ιδρύθηκε ως διεθνής οργανισμός , αλλά ως προσωρινή συμφωνία για τη μείωση των δασμών, εν αναμονή λειτουργίας του ΔΟΕ .

Για αυτόν τον σκοπό , χρειάστηκε η δημιουργία ενός Παγκόσμιου Οργανισμού . Το 1995 και συγκεκριμένα 01.01 άρχισε να ισχύει ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (ΠΟΕ) με αριθμό μελών 132 χώρες και με σκοπό την περαιτέρω φιλελευθέρωση του Εμπορίου.

Οι βασικές αρχές του ΠΟΕ είναι :

- **Εμπόριο χωρίς διακρίσεις.** Μια χώρα δεν πρέπει να κάνει διακρίσεις μεταξύ των εμπορικών της εταίρων και μεταξύ των προϊόντων και υπηρεσιών σε δικά της και ξένα.
- **Εμπόριο συνεχώς πιο ελεύθερο.** Πρέπει να επιδιώκεται διαρκώς, η άρση κάθε είδους εμποδίου στο Εμπόριο.
- **Εμπόριο προβλέψιμο.** Οι ξένες εταιρίες, οι επενδύτες και οι διάφορες κυβερνήσεις πρέπει να είναι σίγουρες ότι μια χώρα δε θα θέσει αυθαίρετα οποιοδήποτε είδος φραγμό στο Εμπόριο.
- **Εμπόριο ανταγωνιστικό.** Πρέπει να αποθαρρύνονται μη ανταγωνιστικές πρακτικές, όπως η επιδότηση των εξαγωγών.
- **Εμπόριο ευεργετικό για τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες.** Στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες πρέπει να παρέχονται χρόνος για να προσαρμοσθούν και διάφορα προνομία.

2.3.2 Διαφορά GATT-ΠΟΕ .

Μπορεί οι αρχές να παρέμειναν ίδιες , όπως και ο σκοπός , όμως υπάρχουν πολλές διάφορες μεταξύ της GATT και της ΠΟΕ .Οι σημαντικότερες είναι:

1. Η GATT ήταν μια Διεθνές εμπορική συμφωνία, δηλαδή ένα νομικό κείμενο, που περιείχε τους κανόνες με τους οποίους πραγματοποιούνταν το διεθνές Εμπόριο . Αντίθετα ο ΠΟΕ είναι ένας Διεθνές οργανισμός, που ρυθμίζει τους κανόνες του διεθνούς Εμπορίου.
2. Μετά το τέλος του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου, το διεθνές Εμπόριο αφορούσε το Εμπόριο αγαθών κατά το μεγαλύτερο μέρος του, για αυτό και η GATT του 1947 ρύθμιζε αυτό το Εμπόριο. Άλλα από το 1947 μέχρι και σήμερα, το Εμπόριο υπηρεσιών(μεταφορές, τραπεζικές εργασίες) και το Εμπόριο πνευματικών δικαιωμάτων (ερασιτεχνίες, τεχνογνωσία) παρουσίασαν τεράστια αύξηση, για αυτό ο ΠΟΕ ρυθμίζει και αυτά τα θέματα.
3. Η GATT είχε χαρακτηριστεί ως προσωρινή συμφωνία, παρόλο που ίσχυσε για 47 χρόνια(1948-1995), ενώ ο ΠΟΕ είναι μόνιμος Διεθνής οργανισμός.
4. Οι συμφωνίες-διαπραγματεύσεις στη συμφωνία ήταν χρονοφόρες , άλλα μπορούσαν και μπλοκαριστούν, ενώ στον Οργανισμό η διαδικασίες επίλυσης διαφορών απαιτούν λιγότερο χρονικό διάστημα και το σημαντικότερο δεν μπορούν να μπλοκαριστούν.
5. Η GATT , όπως και κάθε συμφωνία , είχε συμβαλλόμενα μέρη . Αντίθετα ο ΠΟΕ , όπως και κάθε οργανισμός , έχει κράτη- μέλη .
6. Η GATT , αν και διακυβερνητική συμφωνία , δεν είχε ποτέ επικυρωθεί από τα κοινοβούλια των συμβεβλημένων κρατών . Αντίθετα , η συμμετοχή στον ΠΟΕ επικυρώθηκε από όλα τα κοινοβούλια των κρατών – μελών .

Τον Νοέμβριο του 2002 , αποφασίστηκε η τέταρτη κατά σειρά διάσκεψη του ΠΟΕ (Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου , Νοέμβριος 2001, εμπορική πολιτική δράση για τις διεθνείς συναλλαγές) στην Κατάρ , η έναρξη γύρου διαπραγματεύσεων για την περαιτέρω απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου . Ακολουθεί η πέμπτη κατά σειρά Υπουργική Διάσκεψη στο Μεξικό , χωρίς όμως να επιφέρει ικανοποιητικά αποτελέσματα . Γενικότερα , η GATT , μαζί με τους αναπτυσσόμενους εταίρους της και όλα τα κράτη μέλη του ΠΟΕ θα καταβάλλουν κάθε προσπάθεια για πρόοδο των εργασιών , έτσι ώστε να αποκομισθεί το μέγιστο αποτέλεσμα .

2.4. Άρση περιορισμών στις διεθνείς εμπορικές συναλλαγές .

Μέχρι πρόσφατα οι δασμοί ήταν το κύριο μέσω προστασίας των διεθνών συναλλαγών . Στις δυο τελευταίες δεκαετίες όμως , έγιναν πολλές προσπάθειες και διαπραγματεύσεις για δασμολογικές μειώσεις που έγιναν με πρωτοβουλία των βιομηχανικών χωρών , γεγονός που απέδωσε σημαντικά αποτελέσματα στην άρση των περιορισμών για ένα ελεύθερο διεθνές εμπόριο .

Στις διαπραγματεύσεις αυτές υιοθετήθηκε η γνωστή ρήτρα του Μάλλον Ευνοούμενου Κράτους (ΜΕΚ) , σύμφωνα με την οποία η μείωση των δασμών στις εμπορικές συναλλαγές με μια χώρα θα ισχύει αυτόματα και για όλες τις άλλες χώρες . Το νομοθέτημα αυτό αποδείχθηκε σημαντικό στη νεότερη ιστορία της απελευθέρωσης του εμπορίου . Στα χρόνια που ακολούθησαν , οι Ηνωμένες Πολιτείες εσύναψαν Συμφωνίες Αμοιβαιότητας με ένα μεγάλο αριθμό χωρών , με συνέπεια την σημαντική μείωση των δασμών της χώρας .

Η ρήτρα ΜΕΚ , λοιπόν , ήταν το μέσο με το οποίο επιτεύχθηκε η άρση περιορισμών του εμπορίου διεθνώς . Παραπέρα , συνεχίστηκε η ιδέα αυτή της άρσης των περιορισμών σε πολλαπλή βάση και μεταφέρθηκε στη διεθνή δασμολογική συμφωνία , η Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου ,(GATT) , της οποίας η ίδρυση αναλύθηκε στο προηγούμενω .

Σε δεύτερη φάση , η Αγγλία δέχτηκε να τροποποιήσει τους όρους συνεργασίας με τις άλλες χώρες , κυρίως τις ΗΠΑ , για την απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου υπογράφοντας τον Φεβρουάριο του 1942 τη Συμφωνία Αμοιβαίας Βοήθειας , ως αντάλλαγμα υποστήριξης της στις πολεμικές επιχειρήσεις . Η δέσμευση αυτή για την απελευθέρωση των διεθνών εμπορικών συναλλαγών στηρίχτηκε στην άρση των προνομιακών μεταχειρίσεων και την μείωση των τελωνειακών δασμών και άλλων εμπορικών φραγμών .

Παράλληλα , η GATT καθορίζει τους κανόνες λειτουργίας και τις υποχρεώσεις στη διεθνή συναλλαγή , καθώς λειτουργεί σαν μέσω για την επίτευξη των εμπορικών διαπραγματεύσεων . Τώρα , τα κράτη μέλη της GATT έχουν ορισμένες υποχρεώσεις , γενικές και ειδικές , τις οποίες πρέπει να αποδέχονται για την μόνιμη εγκατάστασή τους στη Συμφωνία .

2.5. Οι Διεθνείς εμπορικές συμφωνίες στην πορεία της απελευθέρωσης του διεθνούς εμπορίου .

Η διεθνώς συντονισμένη μείωση των δασμών ως εμπορική πολιτική χρονολογείται από τη δεκαετία του '30 . Το 1930 , οι Η.Π.Α. εφάρμοσαν έναν αρκετά ανεύθυνο νόμο σχετικά με τους δασμούς , την πράξη Smooth-Hawley . Σύμφωνα με αυτήν την πράξη , οι συντελεστές των δασμών αυξήθηκαν κατακόρυφα και το εμπόριο των Η.Π.Α. μειώθηκε σε μεγάλο βαθμό .

Λίγα χρόνια μετά την εφαρμογή της πράξης , οι Η.Π.Α. συμπέρανε ότι απαιτείτο η μείωση των δασμών αυτών , η οποία όμως δημιουργούσε το σοβαρό πρόβλημα της διαμόρφωσης πολιτικών συμμαχιών .

Για να μειωθούν τα επίπεδα των δασμών , η μείωση αυτή θα έπρεπε να συνδεθεί με ορισμένα οφέλη για τους εξαγωγείς . Η αρχική διέξοδος στο πολιτικό αυτό πρόβλημα ήταν οι διμερείς διαπραγματεύσεις για τους δασμούς . Δηλαδή , οι Η.Π.Α. θα προσέγγιζαν κάποια χώρα που ήταν σημαντικός εξαγωγές κάποιου αγαθού και θα προσφέρονταν να μειώσουν τους δασμούς του , αν η χώρα αυτή , με τη σειρά της , θα μείωνε τους δασμούς της σε κάποια εξαγόμενα αγαθά των Η.Π.Α. .

Η ελκυστικότητα μιας τέτοιας συμφωνίας για τους εξαγωγείς των Η.Π.Α. θα συνέβαλε στην αντιστάθμιση του πολιτικού βάρους των ενδιαφερομένων για το συγκεκριμένο προϊόν . Στην ξένη χώρα , η ελκυστικότητα μιας συμφωνίας για τους εξαγωγείς θα εξισορροπούσε την πολιτική επιρροή των συμφερόντων που ανταγωνίζονται τις εισαγωγές .

Εντούτοις , οι διμερείς διαπραγματεύσεις δεν εκμεταλλεύονται πλήρως τις δυνατότητες του διεθνούς συντονισμού . Διότι τα οφέλη από μια διμερή διαπραγμάτευση είναι δυνατόν να καταλάβουν χώρες που δεν έχουν κάνει καμία παραχώρηση . Άρα , το επόμενο βήμα για την απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου ήταν η προώθηση των πολυμερών διαπραγματεύσεων που περιλαμβάνουν πολλές χώρες .

Μετά από πολλές πολυμερείς διαπραγματεύσεις , η έκτη κατά σειρά εμπορική συμφωνία , γνωστή ως ο Γύρος του Κέννεντυ , ολοκληρώθηκε το 1967 με ποσοστό 50% μείωση των δασμών σε όλους τους κλάδους των μεγαλύτερων βιομηχανικών χωρών , πλην ορισμένων κλάδων στους οποίους οι δασμοί παρέμειναν αμετάβλητοι .

Οι διαπραγματεύσεις που ακολούθησαν για το διεθνές εμπόριο , οι γνωστές σαν Γύρος του Τόκιο , μείωσαν και πάλι τους δασμούς με έναν πιο περίπλοκο τρόπο . Επιπλέον , καθιερώθηκαν νέοι κώδικες σε μια προσπάθεια να ελεγχθεί η εξάπλωση των μη δασμολογικών φραγμών , όπως οι εκούσιοι περιορισμοί εξαγωγών και οι τακτικές εμπορικές συμφωνίες .

Τέλος , το 1944 ολοκληρώθηκε ο όγδοος γύρος διαπραγματεύσεων , ο ονομαζόμενος Γύρος της Ουρουγουάης . Οι προβλέψεις του γύρου αυτού εγκρίθηκαν από το αμερικανικό Κογκρέσο μετά από έντονες διαμάχες .

Οι πολυμερείς μειώσεις των δασμών μετά τον Β΄ παγκόσμιο πόλεμο συντελέστηκαν κάτω από την Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου (GATT) , όπως αναλύσαμε στις προηγούμενες ενότητες του ίδιου κεφαλαίου . Η Συμφωνία αυτή περιλαμβάνει ένα σύνολο κανόνων που διέπουν τη διεθνή εμπορική πολιτική . Εμφανίζουν , όμως , μια πολυπλοκότητα επειδή είναι λεπτομερώς διατυπωμένες , καθιερώνοντας περιορισμούς που είναι οι εξής :

- ✓ Επιδότησεις εξαγωγών , με την εξαίρεση των αγροτικών προϊόντων .
- ✓ Ποσοστώσεις εισαγωγών , τις οποίες οι συνυπογράφοντες δεν μπορούν να επιβάλλουν μονομερώς , εκτός αν οι εισαγωγές απειλούν με οποιαδήποτε διαταραχή της αγοράς .

- ✓ Δασμοί , που πρέπει να αντισταθμίζεται με τη μείωση άλλων δασμών , προκειμένου να αποζημιώνονται οι εξαγωγικές χώρες που θίγονται .

2.6. Επίδραση Διεθνών Εμπορικών Συμφωνιών στο διεθνές εμπόριο .

Στην απελευθέρωση του εμπορίου , οι Διεθνείς εμπορικές συμφωνίες ,σε αντίθεση με τις Διεθνείς Διαπραγματεύσεις , αποτελούν το πιο σοβαρό εμπόδιο για την εξέλιξή του . Οι συμφωνίες αυτές αποσκοπούν στη σταθεροποίηση των τιμών των προϊόντων που παράγονται από ένα σχετικά μικρό αριθμό παραγωγικών χωρών .

Τα προϊόντα αυτά είναι συνήθως ανελαστικής ζήτησης και η τιμή τους μπορεί να αυξομειωθεί σημαντικά αν αφηθεί στις καθοριστικές δυνάμεις του μηχανισμού της αγοράς (π.χ. γεωργικά προϊόντα , προϊόντα πρωτογενούς παραγωγής κτλ) .

Η παραγόμενη ποσότητα των προϊόντων αυτών υπόκειται σε διακυμάνσεις που οφείλονται σε εξωτερικούς παράγοντες , όπως είναι οι καιρικές συνθήκες , που δεν μπορούν να ελέγχουν .

Σε περίπτωση αυξημένης προσφοράς ενός τέτοιου προϊόντος , οι κύριες χώρες παραγωγής περιορίζουν τον όγκο των εξαγωγών του προϊόντος . Με ανελαστική ζήτηση για το προϊόν , η αύξηση της τιμής θα προκαλέσει αύξηση των εσόδων .

Οι συμφωνίες που περιγράφηκαν μέχρι στιγμής , περιλαμβάνουν τη «χωρίς διακρίσεις» μείωση των δασμολογικών συντελεστών . Υπάρχουν , όμως , κάποιες σημαντικές περιπτώσεις , στις οποίες οι χώρες καθιερώνουν προτιμησιακές εμπορικές συμφωνίες , σύμφωνα με τις οποίες οι δασμοί που εφαρμόζονται στις ανταλλαγές των προϊόντων μεταξύ τους είναι χαμηλότεροι από τους δασμούς πάνω στα ίδια αγαθά με προέλευση άλλες χώρες .

Αυτές οι συμφωνίες όχι μόνο εμποδίζουν την ομαλή διακίνηση του διεθνούς εμπορίου , αλλά προωθούν την βελτίωση και ανάπτυξη μόνο των ευνοούμενων χωρών , που συνήθως είναι οι πιο ανεπτυγμένες και ισχυρές στον κόσμο . Η GATT , από την πλευρά της , επιτρέπει μόνο δυο είδη προτιμησιακών εμπορικών συμφωνιών : οι τελωνειακές ενώσεις , στις οποίες τα μέλη της συμφωνίας καθορίζουν κοινούς εξωτερικούς δασμούς και οι ζώνες ελευθέρου εμπορίου , στις οποίες τα μέλη δεν επιβάλλουν δασμούς στο μεταξύ τους εμπόριο , αλλά καθένα προσδιορίζει το δικό του επίπεδο δασμών έναντι των τρίτων χωρών .

Και οι δύο τύποι συμφωνιών έχουν αμφίβολη επίδραση στην οικονομική ευημερία . Αν η συμμετοχή σε μια τέτοια συμφωνία οδηγεί στην αντικατάσταση του υψηλού κόστους της εγχώριας παραγωγής από εισαγωγές από άλλα μέλη της συμφωνίας –η περίπτωση δημιουργίας εμπορίου- η χώρα μέλος ωφελείται .

Αλλά αν η συμμετοχή οδηγεί στην αντικατάσταση χαμηλού κόστους εισαγωγών από τις εκτός ζώνης χώρες με υψηλότερου κόστους εισαγωγές από τα κράτη μέλη, η χώρα ζημιώνεται.

2.7. Η απελευθέρωση του εμπορίου.

Ο Γύρος της Ουραγουάης, όπως και οι προηγούμενες διαπραγματεύσεις στο πλαίσιο της GATT, αποκόπτει τους δασμούς σε διεθνές επίπεδο. Πιο σημαντικό γεγονός από αυτή τη γενική μείωση των δασμών, αποτελούν οι πρωτοβουλίες για την απελευθέρωση του εμπορίου σε δυο βασικούς τομείς, της γεωργίας και των ενδυμάτων.

Το διεθνές εμπόριο αγροτικών προϊόντων παρουσίαζε σημαντικές στρεβλώσεις. Η Ιαπωνία φημίζεται για τους περιορισμούς της επί των εισαγωγών που οδηγούν τις εσωτερικές τιμές του ρυζιού, του βοδινού και άλλων τροφίμων σε πολύ υψηλότερα επίπεδα από τις διεθνείς τιμές.

Στις αρχές του Γύρου της Ουραγουάης, οι Η.Π.Α. είχαν ένα φιλόδοξο στόχο: ελεύθερο εμπόριο στα αγροτικά προϊόντα μέχρι το έτος 2000. Η τελική τους επιτυχία ήταν πολύ πιο περιορισμένη, αλλά παρά ταύτα σημαντική. Οι χώρες που προστατεύουν τους αγρότες τους με ποσοστώσεις στις εισαγωγές, όπως η Ιαπωνία, θα πρέπει να αντικαταστήσουν τις ποσοστώσεις με δασμούς, οι οποίοι δεν μπορούν να αυξηθούν στο μέλλον.

Το διεθνές εμπόριο υφαντουργικών και προϊόντων ενδυμασίας παρουσίαζε κι αυτό σημαντικές στρεβλώσεις. Ο Γύρος, όμως, της Ουραγουάης καταργεί όλους τους ποσοτικούς περιορισμούς στο εμπόριο υφαντουργικών και προϊόντων ενδυμασίας. Αυτή είναι μια πραγματικά δραματική απελευθέρωση, αν εκτιμηθεί το γεγονός ότι ο προστατευτισμός στα είδη ενδυμασίας επιβαρύνει τους αμερικανούς καταναλωτές περισσότερο από όλα τα άλλα προστατευτικά μέτρα.

Τέλος, μια σημαντική ακόμα ενέργεια στο χώρο του εμπορίου, που αναληφθεί στο πλαίσιο του Γύρου της Ουραγουάης, αποτελεί ο προσδιορισμός ενός νέου συνόλου κανόνων που αφορούν τις κυβερνητικές προμήθειες, αγορές που γίνονται όχι από ιδιωτικές επιχειρήσεις ή καταναλωτές, αλλά από κυβερνητικές υπηρεσίες.

Οι προμήθειες αυτές παρείχαν για πολλά χρόνια προστασία σε αγορές πολλών προϊόντων. Τώρα όμως, θέτονται νέοι κανόνες που θα πρέπει να ανοίξουν ένα σημαντικό αριθμό κυβερνητικών προμηθειών στα εισαγόμενα αγαθά.

2.8. Το αναπτυξιακό πρόγραμμα Ντόχα (Doha) και η Σύνοδος κορυφής Χονγκ Κονγκ στα πλαίσια απελευθέρωσης του διεθνούς εμπορίου.

Όπως είδαμε, το διεθνές εμπόριο έχει θεμελιώδη σημασία για την προώθηση της ανταγωνιστικότητας και της ανάπτυξης. Μέλος του Παγκόσμιου

Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ) και πλήρως ενταγμένη στο αναπτυξιακό πρόγραμμα της Ντόχα που καταρτίστηκε τον Νοέμβριο 2001 στο πλαίσιο του ΠΟΕ , η ΕΕ εφαρμόζει καινοτόμο εμπορική πολιτική βασιζόμενη σε αποτελεσματική πολύπλευρη δράση .

Στόχος του αναπτυξιακού αυτού προγράμματος Ντόχα , είναι η εδραίωση του πολυμερούς εμπορικού συστήματος με ιδιαίτερη έμφαση στη συνεχή ενίσχυση των διεθνών εμπορικών κανόνων αλλά και στη μεγαλύτερη ένταξη των αναπτυσσόμενων χωρών στην παγκόσμια οικονομία . Ο σκοπός αυτός συμπίπτει με τους προβληματισμούς της Ένωσης , η οποία , αφότου διαμόρφωσε την κοινή εμπορική της πολιτική , δεν έπαυε να ανοίγει προοδευτικά την αγορά της στις εν λόγω χώρες . Αναφέρεται σε αυτό ενδεικτικά ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση απορροφά σήμερα το 70% των γεωργικών εξαγωγών των αναπτυσσόμενων χωρών έναντι του 17% που απορροφούν οι ΗΠΑ (πηγή από το διαδίκτυο : www.tovima.gr έτος 2006) .

Κατά την επίτευξη της έκτης υπουργικής διάσκεψης του ΠΟΕ τον Δεκέμβριο 2001 στο Χονγκ Κονγκ , τα μέλη της δεν μπόρεσαν να συμφωνήσουν επί του τελικού εγγράφου για την ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων που αφορά τους όρους πρόσβασης νέων χωρών στην διεθνή αγορά . Ωστόσο , σημειώθηκε ουσιαστική πρόοδος ιδίως , όσον αφορά την διευκόλυνση και τη ρύθμιση του εμπορίου .

Όσον αφορά τους πλέον ευαίσθητους τομείς του εμπορίου γεωργικών και μη γεωργικών προϊόντων , τα μέλη του ΠΟΕ καθόρισαν την 1^η Απριλίου 2006 ως προθεσμία για την επίτευξη συμφωνίας σχετικά με τις πλήρεις λεπτομέρειες μεγαλύτερης ελευθέρωσης . Τα μέλη του ΠΟΕ συμφώνησαν να οριστεί το έτος 2013 ως η μέγιστη προθεσμία για την κατάργηση των μέτρων στήριξης των εξαγωγών .

Θα πρέπει επίσης να ακολουθηθεί μια συγκεκριμένη τακτική όσον αφορά τα πειθαρχικά μέτρα που θα πρέπει να εφαρμόζονται στις εξαγωγικές πιστώσεις , στις κρατικές εμπορικές επιχειρήσεις και στην επισιτιστική βοήθεια . Όσον αφορά το εμπόριο στον τομέα των υπηρεσιών , τα μέλη του ΠΟΕ συμφώνησαν να υποβάλλουν αναθεωρημένες προτάσεις και να αρχίσουν πολυμερείς διαπραγματεύσεις στους συγκεκριμένους τομείς στις 28/02/2008 .

Εξάλλου , και κυρίως χάρη στην ώθηση που παρέχει η ΕΕ , τα μέλη του ΠΟΕ συμφώνησαν για μια δέσμη «εμπορικών και αναπτυξιακών μέτρων» που αποσκοπεί ειδικότερα στην αντιμετώπιση των αναγκών των αναπτυσσόμενων χωρών και κυρίως των λιγότερο αναπτυγμένων χωρών . Συγκεκριμένα , οι αναπτυγμένες χώρες (και οι αναπτυσσόμενες χώρες των οποίων η κατάσταση το επιτρέπει) αποφάσισα να επιτρέψουν μέχρι το 2008 (ή το αργότερο όταν αρχίσει περίοδος εφαρμογής) πρόσβαση στις αγορές τους χωρίς ποσοτώσεις ούτε δασμούς για το 97% περίπου των προϊόντων προέλευσης όλων των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών , ώστε να εξασφαλίσουν σταθερότητα , ασφάλεια και προβλεπτικότητα .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

3.1. Το συγκριτικό πλεονέκτημα ως βασικός παράγοντας της εισροής χωρών χαμηλού εργασιακού κόστους στη διεθνή αγορά .

Στην κλασική θεωρία του συγκριτικού πλεονεκτήματος υποστηρίζεται ότι η διαφορά στην παραγωγικότητα ενός συντελεστή , ιδιαίτερα της εργασίας , είναι η κύρια εξήγηση των διαφορών του εμπορίου .Έπειτα , όπως αναλύθηκε στο πρώτο κεφάλαιο περί θεωρίας διεθνούς εμπορίου , η θεωρία του συγκριτικού κόστους αναφέρει τις μεταξύ χωρών διαφορές ως προς τη σχετική ποσότητα του συντελεστή που χρησιμοποιείται για την παραγωγή ορισμένου προϊόντος .

Αυτό σημαίνει ότι σε μια χώρα απαιτείται περισσότερη εργασία για την παραγωγή κάποιου προϊόντος απ' ότι σε μια άλλη ή ακόμα ότι μια χώρα παράγει μάλλινα υφάσματα με λιγότερη εργασία π.χ. η Κίνα , σε σχέση με τους συντελεστές απ' ότι μια άλλη χώρα . Υπάρχουν δηλαδή κατά την κλασική άποψη , διαφορετικές συναρτήσεις παραγωγής μεταξύ των χωρών οι οποίες δίνουν την εξήγηση του συγκριτικού πλεονεκτήματος .

Μέσα στην πορεία της απελευθέρωσης του διεθνούς εμπορίου , οι χώρες με χαμηλό εργασιακό κόστος εισέρχονται στη διεθνή ανταλλαγή , με κύρια προϋπόθεση την ύπαρξη συγκριτικού πλεονεκτήματος στην παραγωγή ενός ή και περισσότερων προϊόντων σε σχέση με άλλες χώρες . Ακόμα περισσότερο , αυτές συνήθως είναι χώρες εντάσεως εργασίας ή αλλιώς εξειδικεύονται στην παραγωγή προϊόντων που έχουν ως βάση τον παράγοντα εργασία .

Οι κλασικοί οικονομολόγοι που ερεύνησαν το θέμα του διεθνούς εμπορίου , βασίστηκαν κυρίως στην έννοια του κόστους και το εξέτασαν από την άποψη του συντελεστή της εργασίας , στο οποίο συντελεστή έβλεπαν έλλειψη κινητικότητας στο διεθνές εμπόριο .

Η θεωρία του συγκριτικού πλεονεκτήματος έχει αξία όταν στις διάφορες χώρες υπάρχει πλήρης απασχόληση των παραγωγικών συντελεστών και όταν , με την εξειδίκευση δυο χωρών στην παραγωγή ενός από τα δύο αγαθά , οι συντελεστές της παραγωγής που αποδεσμεύονται θα χρησιμοποιηθούν σε άλλους παραγωγικούς κλάδους .

Επομένως , μια χώρα μπορεί να εισάγει αγαθά που θα μπορούσε να παράγει με χαμηλότερο κόστος εργασίας , αν στο ίδιο χρονικό διάστημα , θα μπορούσε η αποδοτικότητά της στην παραγωγή άλλων εξαγωγίμων αγαθών να είναι σχετικά (συγκριτικά) μεγάλη .

Βασικές προϋποθέσεις είναι : 1) Η αξία των αγαθών να καθορίζεται από την ποσότητα της εργασίας που περιέχεται στο καθένα , 2) Ο συντελεστής εργασία να έχει απόλυτη κινητικότητα στο εσωτερικό της κάθε χώρας , αλλά να μην μπορεί να μετακινηθεί από μια χώρα σε μια άλλη , 3) το κατά μονάδα

κόστος παραγωγής να είναι σταθερό και 4) Οι δαπάνες παραγωγής των αγαθών να καθορίζουν τις τιμές τους .

Στην περίπτωση του παραδείγματος του Ricardo , οι ώρες εργασίας που εξοικονομούνται από την εξειδίκευση της Πορτογαλίας (χώρα εντάσεως εργασίας) στην παραγωγή του κρασιού και της Αγγλίας (χώρα εντάσεως κεφαλαίου) στην παραγωγή του υφάσματος , δεν θα έχουν καμιά αξία αν δεν μπορέσουν να χρησιμοποιηθούν για την παραγωγή άλλων αγαθών και δεν θα προκύψει αύξηση της παραγωγής αν θα παραμείνουν αχρησιμοποίητες .

3.2. Κριτική ανάλυση της θεωρίας εξειδίκευσης και εμπορίου .

Η θεωρία του Ricardo , όπως αναφέραμε προηγουμένως , αντιστάθηκε πεισματικά στην κριτική κατά την διάρκεια των τελευταίων χρόνων και μπορεί να ειπωθεί ότι , παρά τις αδυναμίες της σαν θεωρητικό παρασκεύασμα , παραμένει ισχυρή και αποδεκτή .

Ο καταλογισμός αυτός του Ricardo έχει διατυπωθεί με τη μορφή μαθηματικού αξιώματος , δηλαδή η αναγκαία συνθήκη για την εισροή μιας χώρας στη διεθνή ανταλλαγή περισσότερων χωρών είναι η ύπαρξη διαφοράς στο σχετικό κόστος εργασίας των προϊόντων που παράγονται από τις χώρες αυτές .

Ο όρος «αναγκαία συνθήκη» στην προκειμένη περίπτωση , υπονοεί ότι εάν υπάρχει διαφορά στο σχετικό πραγματικό κόστος παραγωγής , η εξειδίκευση και το διεθνές εμπόριο είναι επωφελείς για τις εμπορευόμενες χώρες .

3.3. Οι μεθοδολογικές απλοποιήσεις για την εξέταση της θεωρίας εξειδίκευσης στη διεθνή ανταλλαγή .

Στην προηγούμενη εξέταση της θεωρίας παρατηρήθηκε ότι η χρήση πιο μοντέρνων αναλυτικών τεχνικών για τη γεωμετρική και μαθηματική έκφραση της θεωρίας συμπληρώνει και επιβεβαιώνει τη συνέπεια της θεωρίας . Βέβαια στην αρχική της μορφή η θεωρία του Ricardo προϋποθέτει ορισμένες συνθήκες και εισάγει απλοποιήσεις , οι οποίες όμως , δεν είναι καθοριστικής σημασίας για τη συνέπεια του θεωρητικού επιχειρήματος .

Έτσι , η υπόθεση της διεξαγωγής του εμπορίου μεταξύ δυο μόνο χωρών αποτελεί απλοποίηση της θεωρίας , γιατί στην πραγματικότητα κάθε χώρα διεξάγει συναλλαγές με πολλές άλλες χώρες . Αυτό όμως δεν έχει σημασία για την ισχύ της θεωρίας , γιατί οι χώρες με τις οποίες εμπορεύεται η συγκεκριμένη χώρα δεν αποτελούν για αυτή παρά ένα σύνολο , μια παραγωγική μονάδα που με το κόστος της συγκρίνει το κόστος των δικών της προϊόντων .

Επομένως , από την άποψη αυτή η θεωρία του Ricardo δεν υστερεί καθόλου χάρη στην αναλογικότητα της εφαρμογής .

Όσον αφορά τη δεύτερη απλοποίηση , ότι δηλαδή τα εμπορεύσιμα αγαθά είναι μόνο δύο , ακόμα και σε αυτό το σημείο υπάρχει αναλογικότητα

εφαρμογής . Κι αυτό διότι ενώ είναι δυνατό μια χώρα να παράγει περισσότερα αγαθά χάρη στα πλεονεκτήματα που παρουσιάζει , τελικά θα περιοριστεί στην εξαγωγή των αγαθών εκείνων για τα οποία έχει συγκριτικά πλεονεκτήματα στη διεθνή αγορά .

Δυο άλλες απλές υποθέσεις της θεωρίας είναι : (1) η πλήρης απασχόληση των συντελεστών παραγωγής και (2) οι συντελεστές παραγωγής είναι ομοιογενής και προκαθορισμένοι σε ποσότητα . Οι υποθέσεις αυτές αποσκοπούν κυρίως στη διευκόλυνση παρουσίασης της θεωρίας χωρίς να είναι στρατηγικής σημασίας για την αλήθεια του επιχειρήματος . Αυτό , όμως , δεν σημαίνει ότι οι υποθέσεις αυτές δεν μπορούν να αδυνατίσουν το θεωρητικό επιχείρημα .

Σε ότι αφορά την πρώτη υπόθεση της πλήρους απασχόλησης , η σημασία της έγκειται στο γεγονός ότι υπογραμμίζει περισσότερο τη δυνατότητα βελτίωσης του επιπέδου ευημερίας μιας χώρας αφού δεν υπάρχει πρόβλημα ανεργίας . Σημαίνει δηλαδή ότι οποιαδήποτε μεταβολή στην παραγωγή συνεπάγεται ένα εναλλακτικό κόστος .

Επομένως , για να γίνει η μεταβολή αυτή θα πρέπει να έχει ως καθαρό αποτέλεσμα τη βελτίωση της θέσης της χώρας στη διεθνή αγορά .

Εάν , όμως , η χώρα έχει παραγωγικούς συντελεστές χωρίς απασχόληση , οι προτεραιότητες της οικονομικής πολιτικής μπορεί να είναι διαφορετικές . Η οικονομία δηλαδή μπορεί να είναι διατεθειμένη να κάνει θυσίες στον τομέα της αποδοτικότητας , προκειμένου να αυξηθούν οι ευκαιρίες απασχόλησης του εργατικού δυναμικού .

3.3.1. Η ανομοιογένεια των παραγωγικών συντελεστών στο πλαίσιο της εξειδίκευσης των χωρών χαμηλού κόστους εργασίας .

Η δεύτερη υπόθεση της ομοιογένειας των (δεδομένων) παραγωγικών πόρων έχει μεγαλύτερες επιπτώσεις στην αλήθεια της θεωρίας της εξειδίκευσης . Ο λόγος είναι ότι διαχρονικά οι παραγωγικοί πόροι μεταβάλλονται τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά . Έτσι η τεχνολογική πρόοδος διαμορφώνει σε ένα βαθμό το σύνολο των παραγωγικών πόρων .

Στην περίπτωση των φυσικών πόρων που περιλαμβάνουν γεωργία , αλιεία και μεταλλεία , οι ποιοτικές διαφορές είναι προφανείς . Ποιότητα εδάφους , κλιματολογικές συνθήκες , διαφορές σε ποιότητα υπεδάφους είναι γνωστές πραγματικότητες που δεν επιτρέπουν ομαδοποιήσεις και συγκρίσεις σε διεθνές επίπεδο .

Ο παράγοντας εργασία χαρακτηρίζεται από ακόμη μεγαλύτερη μεταβλητικότητα διαχρονικά , τόσο από πλευράς ποσότητας όσο και ποιότητας . Ο ποιοτικός παράγοντας εδώ είναι ιδιαίτερα βαρύνουσας σημασίας . Η σύνθεση του εργατικού δυναμικού μπορεί να διαφέρει σημαντικά από χώρα σε χώρα ώστε οι αριθμοί του συνόλου των εργαζομένων να σημαίνουν λίγα πράγματα .

Έστω ότι στη χώρα X η πλειονότητα των εργαζομένων είναι ανειδίκευτοι εργάτες ή απασχολούνται στον αγροτικό τομέα της οικονομίας, ενώ η χώρα Ψ διαθέτει εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό σε κάθε απασχόληση. Η σύγκριση του συνόλου του εργατικού δυναμικού των δυο χωρών δεν εννοείται να στηριχθεί στην υπόθεση της ομοιογένειας.

Η ποιότητα του εργατικού δυναμικού καθορίζεται από το γενικότερο κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον μιας χώρας. Εκτός από τους καθαρά οικονομικούς παράγοντες, οι συνθήκες που επικρατούν στο γενικότερο περιβάλλον κοινωνικό, πολιτικό, μορφωτικό, αλλά και κλιματολογικό επηρεάζουν την ποιότητα του εργατικού δυναμικού.

3.3.2. Τα Μονοπωλιακά στοιχεία της διεθνούς αγοράς σε σχέση με το χαμηλό κόστος παραγωγής.

Σε αντίθεση με τον μεγάλο αριθμό παραγωγικών μονάδων που δεν επηρεάζουν την τιμή του προϊόντος όπως θέλει η υπόθεση του πλήρους ανταγωνισμού, η διεθνής αγορά έχει να δείξει σε πολλούς τομείς συγκέντρωση παραγωγής σε ένα μικρό αριθμό επιχειρήσεων. Ο τομέας βαριάς βιομηχανίας και εξόρυξης υπογείου πλούτου είναι κατεξοχήν τέτοιοι τομείς που προάγουν το μονοπωλιακό στοιχείο στην παραγωγή.

Οι διάφορες μορφές μονοπωλιακής οργάνωσης της αγοράς έχουν κοινό χαρακτηριστικό ότι σε ένα βαθμό παρεμβάλλονται στο μηχανισμό καθορισμού της τιμής στην ελεύθερη αγορά. Αυτό έχει πολλές συνέπειες στη λειτουργία του συστήματος τιμών.

Είναι ενδιαφέρον ότι τα μονοπωλιακά στοιχεία είναι βασικά δημιουργήματα της εξειδίκευσης στην παραγωγή. Αλλά η εξειδίκευση είναι στο επίκεντρο της απελευθέρωσης του εμπορίου, όπως προαναφέρθηκε. Το ελεύθερο εμπόριο οδηγεί τη διεύρυνση της αγοράς και από την πλευρά της η μεγάλη αγορά εκτρέφει μεγάλες παραγωγικές μονάδες που οδηγούν σε μονοπωλιακές καταστάσεις.

Από την άλλη πλευρά, οι μεγάλες μονάδες παραγωγής επηρεάζουν την τιμή μεν, αλλά επιτρέπουν την επίτευξη χαμηλότερου εργασιακού κόστους. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω των οικονομιών κλίμακας.

Οι οικονομίες πληθοπαραγωγής, όπως αλλιώς ονομάζονται οι οικονομίες κλίμακας, είναι ένας από τους τρόπους βελτίωσης της παραγωγικότητας. Η παραγωγή ενός προϊόντος σε μεγάλη κλίμακα απαιτεί αυξημένη ζήτηση που μπορεί να δημιουργηθεί με την διεύρυνση της αγοράς και που επιτρέπει τη δημιουργία μεγάλων οικονομικών μονάδων.

Πράγματι, για την παραγωγή ορισμένων προϊόντων χρειάζεται μεγάλη υποδομή της επιχείρησης σε μηχανικό εξοπλισμό και επομένως υψηλά πάγια έξοδα. Για να μπορέσει να παραχθεί το προϊόν επομένως, θα πρέπει να εξασφαλιστεί ένα ελάχιστο σημείο ζήτησης ώστε να καλυφθεί το κατά μονάδα κόστος.

Ακόμα , τα πάγια έξοδα της επιχείρησης πρέπει να επιμεριστούν σε ένα μεγάλο αριθμό μονάδων του προϊόντος ώστε το μέσο κόστος να είναι χαμηλό . Η διεύρυνση της αγοράς δημιουργεί τέτοιες δυνατότητες μαζικής παραγωγής ενός προϊόντος σε χαμηλό κόστος . Έτσι η δημιουργία της Κοινής Αγοράς έχει μεταξύ άλλων σαν αποτέλεσμα την πραγματοποίηση από τις επιχειρήσεις τέτοιων προϊόντων οικονομιών κλίμακας .

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η πραγματοποίηση οικονομιών κλίμακας είναι απολύτως σχετική με την εξειδίκευση και τον καταμερισμό των έργων . Συγκεκριμένα τα αποτελέσματα της εξειδίκευσης καθιέρωσαν τον όρο οικονομίες κλίμακας .

Το σκεπτικό εδώ είναι ότι η εξειδίκευση στην παραγωγή με τη γενικότερη έννοια οδηγεί στο άριστο μέγεθος μιας παραγωγικής μονάδας ώστε να πραγματοποιούνται οικονομίες κλίμακας με την έννοια ότι αν διπλασιαστούν οι ποσότητες των παραγωγικών συντελεστών που χρησιμοποιούνται στην παραγωγή θα υπερδιπλασιαστεί το προϊόν .

Η βελτίωση αυτή μπορεί να είναι το αποτέλεσμα της χρήσης από την επιχείρηση εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού . Περισσότερο όμως συμβάλλει στην αύξηση της αποτελεσματικότητας η χρήση εξειδικευμένου μηχανικού εξοπλισμού και νέων τεχνολογικών μεθόδων .

3.4. Ελεύθερο εμπόριο και προστατευτισμός για τις εισαχθέντες χώρες στη διεθνή αγορά .

Στην προηγούμενη ενότητα αναπτύχθηκε η θεωρία ότι η ελεύθερη ανταλλαγή των αγαθών ανάμεσα στις διάφορες χώρες οδηγεί στην μεγιστοποίηση της συνολικής παγκόσμιας παραγωγής , όταν κάθε χώρα εξειδικεύεται στην παραγωγή αγαθών που έχει συγκριτικό πλεονέκτημα .

Το θεωρητικό επιχείρημα για την εισροή νέων χωρών στο ελεύθερο εμπόριο βασίζεται στη δυνατότητα μεγαλύτερης κατανάλωσης για κάθε χώρα άρα και μεγαλύτερης ευημερίας . Στην πραγματικότητα όμως οι συνθήκες που χαρακτηρίζουν τις εμπορικές σχέσεις των διαφόρων χωρών , δεν είναι όμοιες με τις συνθήκες του ελευθέρου εμπορίου .

Ωστόσο , η Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου προβάλλει σημεία κεντρικού ενδιαφέροντος τα οποία αντανακλούν τη γενική φιλοσοφία της απελευθέρωσης του διεθνούς εμπορίου σε σχέση με τις χώρες που ετοιμάζονται να εισέλθουν στη διεθνή ανταλλαγή . Αυτά τα σημεία είναι τα εξής :

- Ίση μεταχείριση των προϊόντων . Βασική αρχή της Συμφωνίας είναι η χωρίς διακρίσεις διεθνής ανταλλαγή . Προβλέπεται , δηλαδή , ίση μεταχείριση στο διεθνές εμπόριο όλων των προϊόντων όλων των χωρών μελών ως προς τους δασμούς και άλλες επιβαρύνσεις . Η εθνική προέλευση των προϊόντων επομένως δεν υπεισέρχεται σαν παράγοντας στην διεθνή ανταλλαγή . Εξαιρέσεις όμως , αποτελούν οι προϋπάρχουσες προτιμησιακές μεταχειρίσεις στο εμπόριο μεταξύ

ορισμένων χωρών , κυρίως αποικιακής προελεύσεως , καθώς και οι περιπτώσεις οικονομικής συνεργασίας μεταξύ δυο ή περισσότερων χωρών . Η τρίτη κατηγορία εξαιρέσεων περιλαμβάνει την προτιμησιακή μεταχείριση για λόγους οικονομικής ανάπτυξης . Όπως αναφέρεται καθοριστικά στο VI άρθρο των διατάξεων της Γενικής Συμφωνίας «τα ανεπτυγμένα συμβαλλόμενα μέρη δεν προσδοκούν αμοιβαιότητα για τις υποχρεώσεις που ανέλαβαν κατά τις εμπορικές διαπραγματεύσεις οι οποίες αφορούν σε μειώσεις ή καταργήσεις δασμών και ετέρων φραγμών του εμπορίου των ολιγότερο ανεπτυγμένων συμβαλλομένων χωρών» .

- Προστασία μόνο με δασμούς . Ένας αριθμός διατάξεων της Γενικής Συμφωνίας αποσκοπεί στη σταδιακή μείωση και τελική κατάργηση ορισμένων προστατευτικών μέτρων . Στα μέτρα αυτά περιλαμβάνονται : οι ποσοτώσεις και η απαγόρευση επιδοτήσεων και dumping , που αφορά την προστασία μιας χώρας από την επιρροή που ασκεί η εξαγωγή προϊόντων μιας άλλης χώρας σε τιμή χαμηλότερη από αυτήν που επικρατεί στην εσωτερική αγορά .
- Υποχρέωση υλοποίησης δασμολογικών μειώσεων . Όταν ένα κράτος παραχωρεί μειώσεις δασμών δεν μπορεί να τις αποσύρει χωρίς καμία παροχή αντισταθμιστικών παροχών στα κράτη τα οποία επηρεάζονται αρνητικά από την υπαναχώρηση αυτή .
- Η επίλυση των διαφορών . Διαφορές και διαφωνίες μεταξύ των μελών θα πρέπει να επιλύονται μέσω κατ' ευθείαν διαπραγματεύσεων . Για την επίλυση τέτοιων διαφορών προβλέπεται η βοήθεια των κανόνων διεθνούς δημοσίου δικαίου .

Παρόλα αυτά , όλες οι χώρες , με τον ένα ή τον άλλο τρόπο παρεμβαίνουν στην ελεύθερη διακίνηση των αγαθών με την χρησιμοποίηση διαφόρων μηχανισμών . Τα μέσα που μια χώρα μπορεί να χρησιμοποιήσει για να επηρεάσει τις εισαγωγές της και τις εξαγωγές της και γενικά το διεθνές εμπόριο είναι πολλά .

Το σπουδαιότερο από αυτά είναι οι δασμολογική προστασία . Συγκεκριμένα , οι δασμοί είναι μέτρο άσκησης προστατευτικής πολιτικής , όπου χρησιμοποιούνται κυρίως για την προστασία τα εγχώριας βιομηχανίας και παραγωγής από τον ξένο ανταγωνισμό .

3.4.1. Συνήθης επιχειρηματολογία για προστατευτισμό .

Τα επιχειρήματα που συνήθως κατευθύνονται υπέρ του προστατευτισμού είναι τα εξής :

1. Εθνική ασφάλεια που έχει να κάνει με την προστασία και την εξυπηρέτηση σκοπών εθνικής ασφάλειας . Το πρόβλημα που προκύπτει εδώ είναι σε ποιο βαθμό μπορεί να χρησιμοποιηθεί το επιχείρημα αυτό .

2. Η αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης μέσω του προστατευτισμού είναι ένα από τα συνήθη επιχειρήματα . Η προστασία , κατά το επιχείρημα αυτό , επιτρέπει εγχώρια παραγωγή και απασχόληση του εργατικού δυναμικού .
3. Οι δυνατότητες οικονομικής ανάπτυξης αυξάνονται με την προστασία κατά ένα επιχείρημα αφού τονίζεται ο παράγοντας της οικονομικής αυτοδυναμίας . Το επιχείρημα αυτό προϋποθέτει ότι η προστασία θα επιτρέψει την εκβιομηχάνιση μιας οικονομίας σε γρηγορότερο ρυθμό . Για τις υπανάπτυκτες χώρες , ιδιαίτερα η εκβιομηχάνιση τους έχει γίνει πρωταρχικός στόχος της αναπτυξιακής τους πολιτικής . Με δεδομένο το σκληρό ανταγωνισμό από τις οικονομικά ανεπτυγμένες χώρες η προστασία αποτελεί το καταφύγιο των χωρών αυτών .
4. Νηπιακές βιομηχανίες . Μεγαλύτερη απήχηση έχει το παραπάνω επιχείρημα της βιομηχανικής ανάπτυξης αν μπει σε πιο συγκεκριμένη βάση σε ότι αφορά την προστασία της βιομηχανίας . Κατά ένα επιχείρημα , που πρώτος ανέπτυξε το 1841 ο οικονομολόγος Φρειδερίκος Λιστ , η προστασία θα πρέπει να περιοριστεί σε νέες βιομηχανίες «νηπιακής ηλικίας» που παρουσιάζουν δυνατότητες οικονομικής μεγέθυνσης αλλά δεν μπορούν να ανταγωνιστούν στη διεθνή αγορά , με ίσους όρους , τις τεχνολογικά ώριμες και μεγάλου μεγέθους βιομηχανίες . Το επιχείρημα αυτό προβλέπει δασμολογική προστασία για περιορισμένη περίοδο και βιομηχανίες με σχετικά γρήγορη ανάπτυξη . Η ικανοποίηση των προϋποθέσεων αυτών προδιαγράφει , επομένως , και τη βαρύτητα του επιχειρήματος .
5. Βελτίωση στους όρους εμπορίου . Κάνοντας χρήση του δασμού μια χώρα μπορεί να βελτιώσει τους όρους ανταλλαγής ή όρους εμπορίου με μια άλλη χώρα .

Για παράδειγμα , έστω μια χώρα X είναι μια μεγάλη οικονομία η οποία είναι ο κύριος πελάτης της χώρας Ψ που της εξάγει ένα προϊόν ανελαστικής προσφοράς π.χ. καφές . Η χώρα X έχει τη δυνατότητα να επιβάλλει δασμό στις εισαγωγές από την Ψ . Η Ψ , με τη σειρά της , επειδή πρέπει να πωλήσει το προϊόν της που έχει ανελαστική ζήτηση , θα δεχτεί να μειώσει τη κατά μονάδα τιμή του καφέ , ώστε ο καταναλωτής της χώρας X να συνεχίσει να αγοράσει την ίδια ποσότητα .

Έτσι , αν έχουμε πλήρως ανελαστική ζήτηση και ο δασμός της X είναι ευρύ κατά κιλό καφέ , η χώρα Ψ θα πρέπει να μειώσει τη τιμή εξαγωγής κατά

1 ευρώ , ώστε να απορροφήσει τελείως το δασμό και ο καταναλωτής της X να πληρώνει την ίδια τιμή που πλήρωνε και πριν από την επιβολή του δασμού . Με αυτόν τον τρόπο , η X έχει το καθαρό όφελος της βελτίωσης των όρων εμπορίου .

Είναι φανερό ότι για να έχουμε σημαντική βελτίωση των όρων εμπορίου πρέπει να συντρέξουν οι προϋποθέσεις της ανελαστικής προσφοράς του εξαγόμενου προϊόντος και της αποκλειστικότητας του αγοραστή . Επιπλέον , αν η χώρα X είχε μια τέτοια ευκαιρία να πραγματοποιήσει οφέλη σε βάρος της Ψ θα διακινδύνευε να δεχτεί αντίποινα από τη τελευταία . Εάν οι δυο χώρες εμπλακούν σε πόλεμο αντίποινων θα έχουμε περιορισμό του εμπορίου και φυσικά απώλεια οφελών και για τις δυο χώρες .

Σε κάθε επιχείρημα υπέρ της δασμολογικής προστασίας μπορεί να προβληθεί το αντεπιχείρημα ότι το τίμημα που πληρώνει μιά οικονομία για να αποδώσει οφέλη είναι υπερβολικά μεγάλο στο μέτρο που το ίδιο ή καλύτερο αποτέλεσμα μπορούσε να επιτευχθεί με άλλα μέτρα που εντάσσονται στα σχέδια μιας συνεπούς αναπτυξιακής οικονομικής πολιτικής .

3.4.2. Το επιχείρημα της νηπιακής βιομηχανίας .

Σύμφωνα με το επιχείρημα της νηπιακής βιομηχανίας , οι αναπτυσσόμενες χώρες έχουν ένα δυνητικό συγκριτικό πλεονέκτημα στη μεταποίηση , οι νέοι μεταποιητικοί κλάδοι , όμως , στις αναπτυσσόμενες χώρες δεν μπορούν αρχικά να ανταγωνιστούν τις εδραιωμένες μεταποιητικά βιομηχανίες των ανεπτυγμένων χωρών . Για να μπορέσει η μεταποίηση να σταθεί στα πόδια της , το κράτος οφείλει να στηρίξει προσωρινά τους νέους βιομηχανικούς κλάδους , μέχρι να ισχυροποιηθούν τόσο , ώστε να είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν τον διεθνή ανταγωνισμό .

Επομένως , έχει νόημα , με βάση το επιχείρημα αυτό , η χρήση δασμών ή ποσοτώσεων εισαγωγών , ως προσωρινό μέτρο για την εκκίνηση της εκβιομηχάνισης .

Εντούτοις , οι οικονομολόγοι επισημαίνουν πολλές ελλείψεις στο επιχείρημα αυτό , υποδεικνύοντας ότι πρέπει να χρησιμοποιείται με προσοχή .

Πρώτον , δεν αποτελεί πάντα σωστή κίνηση η ενίσχυση κλάδων παραγωγής σήμερα , οι οποίοι θα αποκτήσουν ένα συγκριτικό πλεονέκτημα στο μέλλον . Αν υποθέσουμε ότι μια χώρα , που διαθέτει στο παρόν άφθονη εργασία , βρίσκεται στη διαδικασία συσσώρευσης κεφαλαίου : όταν συσσωρεύσει επαρκή ποσότητα κεφαλαίου , θα αποκτήσει ένα συγκριτικό πλεονέκτημα στους κλάδους έντασης κεφαλαίου .

Δεύτερον , η προστασία του μεταποιητικού φορέα δεν είναι ωφέλιμη , εκτός αν η προστασία καθ' αυτή συμβάλλει στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας ενός κλάδου . Για παράδειγμα , το Πακιστάν και η Ινδία προστάτευαν τους μεταποιητικούς τους τομείς για δεκαετίες και μόνο πρόσφατα άρχισαν να πραγματοποιούν αξιόλογες εξαγωγές μεταποιημένων αγαθών . Τα

αγαθά που εξάγουν , ωστόσο , είναι ελαφρά μεταποιημένα προϊόντα , όπως τα υφαντουργικά , και όχι τα προϊόντα της βαριάς βιομηχανίας την οποίαν προστάτευαν . Μπορεί λοιπόν , να υποστηριχθεί ότι θα ανέπτυσαν τις εξαγωγές μεταποιημένων αγαθών , ακόμα και αν δεν προστάτευαν τον μεταποιητικό τους τομέα .

Ορισμένοι οικονομολόγοι προειδοποίησαν για την υπόθεση της «ψευδονηπιακής βιομηχανίας» , όπου ο βιομηχανικός κλάδος που αρχικά προστατεύεται , γίνεται στη συνέχεια ανταγωνιστικός για λόγους που δεν έχουν καμία σχέση με την προστασία .

Γενικότερα , το γεγονός ότι η ανάπτυξη ενός κλάδου είναι δαπανηρή και χρονοβόρα καταρρίπτει τα επιχειρήματα υπέρ της κρατικής παρέμβασης , εκτός αν υπάρχουν ανεπάρκειες στην εγχώρια αγορά .

3.5. Οι βάσεις υπέρ του προστατευτισμού των διεθνών συναλλαγών .

3.5.1. Ο περιορισμός των εισαγωγών εξασφαλίζει υψηλότερες αμοιβές για το εγχώριο εργατικό δυναμικό .

Η πρόταση αυτή υφίσταται όταν με την διαδικασία της υποκατάστασης των εισαγωγών από την εγχώρια παραγωγή , το εργατικό δυναμικό βρίσκεται σε σχετική ανεπάρκεια και οι καινούργιες παραγωγικές διαδικασίες της υποκαταστάσεως των εισαγωγών είναι εντάσεως του εργατικού δυναμικού .

3.5.2. Ο περιορισμός των εισαγωγών είναι απαραίτητος για να προστατεύσει το εισόδημα και το βιοτικό επίπεδο του εργατικού δυναμικού από τον ανταγωνισμό των χωρών , με φθηνά εργατικά χέρια .

Είναι αναγκαίο να προστατεύονται οι συναλλασσόμενες χώρες από τον ανταγωνισμό όσον αφορά τα φθηνά εργατικά χέρια , στην περίπτωση που υπάρχει ελάχιστη δυνατότητα υποκατάστασης των εισαγωγών και το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων είναι χαμηλό . Αντίθετα , στην περίπτωση που οι χώρες έχουν μεγάλη δυνατότητα υποκατάστασης των εισαγωγών τους και το βιοτικό επίπεδο του εργατικού δυναμικού τους είναι υψηλό , δεν είναι απαραίτητη η προστασία τους και έτσι παρέχουν στην εγχώρια αγορά προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας .

3.5.3. Η σημασία των δασμών για την κρατική πολιτική και τη νηπιακή βιομηχανία .

Στις διεθνείς συναλλαγές , οι δασμοί είναι απαραίτητοι για την υποστήριξη ορισμένων κλάδων της οικονομίας , διότι αποτελούν την κυριότερη εσωτερική αγορά για άλλους εγχώριους κλάδους . Στην περίπτωση αυτή χρησιμεύουν ως

μια επιδότηση τους κόστους παραγωγής αυτών των κλάδων , καθώς μπορούν να επιφέρουν την αύξηση της απασχόλησης του εργατικού δυναμικού όπως επίσης και την διενέργεια επιπλέον επενδύσεων .

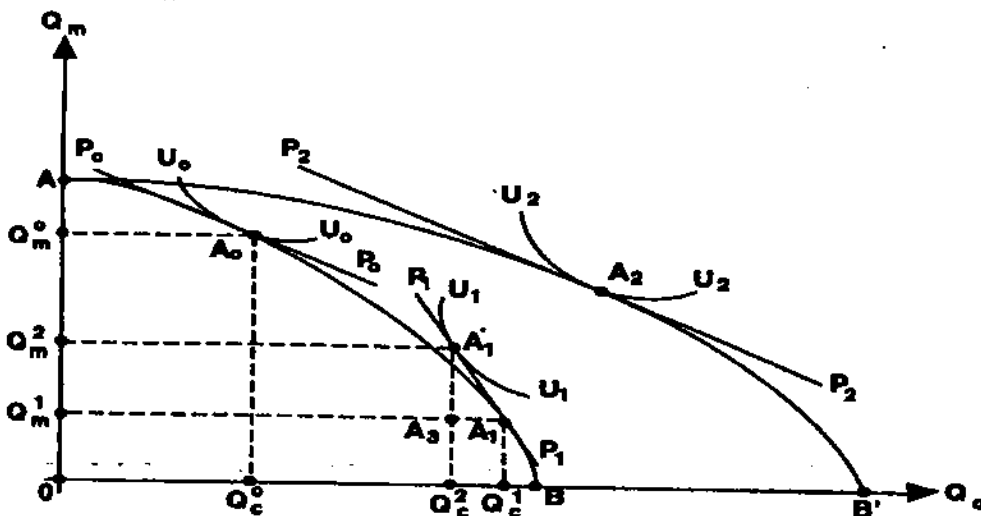
Ακόμα , μπορούν να θεωρηθούν ως αποδοτικό μέσω αύξησης των κρατικών εσόδων , στην περίπτωση που οι κάτοικοι της χώρας παρουσιάζουν μια ανελαστική ζήτηση για εισαγωγές ως προς την τιμή τους και επιπλέον όταν το φορολογικό σύστημα είναι ανεπαρκές και οι οικονομικοί φορείς έχουν μικρή φοροδοτική ικανότητα . Αυτά ισχύουν κυρίως στις υπανάπτυκτες χώρες , όπου λόγω της μικρής μεταβολής (θετικής ή αρνητικής) του Α.Ε.Π. , της ανύπαρκτης φορολογικής συνείδησης εκ μέρους των κατοίκων και της αδυναμίας εφαρμογής μιας συνεπούς φορολογικής πολιτικής , οι αρχές καταφεύγουν στην επιβολή δασμών για την αύξηση των φορολογικών εσόδων .

Όσον αφορά τη νηπιακή βιομηχανία (infant industry) , η επιβολή δασμών προστατεύει τα οφέλη που προκύπτουν κατά την διαδικασία της αποταμίευσης με σκοπό την επέκταση των παραγωγικών τους δραστηριοτήτων .

Συγκεκριμένα , οι νηπιακές βιομηχανίες , σε αντίθεση με τις ώριμες βιομηχανίες , δεν μπορούν να εκμεταλλευθούν τις οικονομίες που δημιουργούνται στη διεθνή αγορά , λόγω της μορφής του κόστους παραγωγής τους . Το παρακάτω παράδειγμα αποτελεί ανάλυση της θεωρίας της νηπιακής βιομηχανίας (διάγραμμα 1,σελ44) .

Έστω σε μια οικονομία , υπάρχει μια νηπιακή βιομηχανία που παράγει έπιπλα , το προϊόν της οποίας αντιστοιχεί στον οριζόντιο άξονα (Q_c) και μια ώριμη βιομηχανία που παράγει μηχανήματα , το προϊόν της οποίας αντιστοιχεί στον κάθετο άξονα (Q_m) .

Διάγραμμα 1

Μεταβολή καμπυλών μετασχηματισμού-αδιαφορίας στη νηπιακή βιομηχανία
(πηγή: "Das Nationale System der Politischen Oekonomie", Friedrich List) .

Δεδομένων των συνθηκών ζήτησεως για τα δυο αγαθά , το σημείο ισορροπίας της παραγωγής και της καταναλώσεως θα προσδιορίζεται στο σημείο (A₀) , όπου η γραμμή τιμών ανταλλαγής (P₀P₀) των δυο αγαθών εφάπτεται ταυτόχρονα με την καμπύλη μετασχηματισμού (AB) και με την καμπύλη αδιαφορίας (U₀U₀) .

Μετά την επιβολή δασμού στις εισαγωγές ξύλου , τα έπιπλα θα γίνουν σχετικά ακριβότερα από τα μηχανήματα στην εγχώρια αγορά , γεγονός που θα συμβάλλει ώστε η γραμμή τιμών ανταλλαγής (P₁P₁) των δυο αγαθών να πάρει τη νέα θέση (P₁P₁) . Σε αυτό το σημείο βραχυχρόνια , οι εγχώριοι παραγωγοί θα ισορροπούν στο σημείο (A₁) , ενώ οι εγχώριοι καταναλωτές θα ισορροπούν στο σημείο (A₂) .

Αυτή η απόκλιση μεταξύ των σημείων ισορροπίας των εγχώριων παραγωγών και των εγχώριων καταναλωτών θα δώσει την ευκαιρία στην νηπιακή βιομηχανία να εξάγει μέρος της παραγωγής της . Με τον συγκεκριμένο λόγο τιμών ανταλλαγής των δυο αγαθών , θα εξάγεται η ποσότητα των (A₁A₃) μονάδων επίπλων , ενώ θα εισάγεται η ποσότητα των (A₂A₃) μονάδων μηχανημάτων .

Μακροχρόνια , εάν αποταμιευθεί και επενδυθεί παραγωγικά το συγκριτικό όφελος που έχει αποκτήσει η νηπιακή βιομηχανία έναντι της ώριμης , η καμπύλη μετασχηματισμού θα αρχίσει να μετατοπίζεται προς τα δεξιά μέχρι να φτάσει στη θέση (A'B') .

Σε περίπτωση που το μέγεθος της νηπιακής βιομηχανίας φτάσει στο επιθυμητό επίπεδο , η προστασία του δασμού μπορεί να αφαιρεθεί και το νέο σημείο ισορροπίας είναι (A₄) , ο λόγος των τιμών ανταλλαγής (P₂P₂) των δυο εμπορευμάτων θα έχει την ίδια κλίση με τον αρχικό λόγο (P₀P₀) ανταλλαγής των δυο εμπορευμάτων . Το αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας είναι ότι οι εγχώριοι παραγωγοί και καταναλωτές καταλήγουν σε μεγαλύτερες ποσότητες και από τα δυο αγαθά .

3.5.4. Αποτελέσματα περιορισμού διεθνών συναλλαγών σε μια οικονομία .

Με τον περιορισμό των εισαγωγών (ιδίως στην περίπτωση υποκατάστασής τους) υπάρχει μεταφορά μέρους της ζήτησεως για εισαγωγές στην εσωτερική αγορά για αντίστοιχα εγχώρια υποκατάστατα των εισαγόμενων αγαθών . Το γεγονός αυτό δημιουργεί μια υπερβάλλουσα προσφορά για τις εισαγωγές , που ωθεί στην σταδιακή μείωση της τιμής τους .

Αντίθετα , όταν επιβάλλονται δασμοί , έστω και αν υπάρχει αδυναμία για εγχώρια υποκατάσταση των εισαγωγών , δημιουργείται μια υπερβάλλουσα ζήτηση για τις εισαγωγές που ωθεί στην σταδιακή αύξηση των τιμών τους .

Η βελτίωση των όρων εμπορίου , σε αυτές τις περιπτώσεις θα εξαρτηθεί όχι μόνο από την κίνηση των τιμών των εισαγόμενων , αλλά και των εξαγόμενων αγαθών . Και στην περίπτωση της εξαγωγής , λαμβάνεται υπόψη η τιμή της ελαστικότητας ζήτησεως εξαγόμενων αγαθών ως προς την τιμή τους

καθώς και η τιμή της εισοδηματικής ελαστικότητας ζήτησεως των εξαγόμενων αγαθών .

Το βασικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει μια οικονομία που είναι εξειδικευμένη στην παραγωγή ενός προϊόντος (περίπτωση υποανάπτυκτων χωρών) είναι η αστάθεια της τιμής του στη διεθνή αγορά . Η επιβολή των δασμών επί των εισαγωγών αυτών των χωρών ,θα βελτιώσει την κατάστασή τους , αν και μόνο αν οι αποδεδειγμένοι παραγωγικοί συντελεστές από την παραγωγή του βασικού αγαθού μπορούν να χρησιμοποιηθούν στις νέες παραγωγικές δραστηριότητες που πρόκειται να υποκαταστήσουν τις εισαγωγές.

Στην αντίθετη περίπτωση , θα υπάρξει ζημία όσον αφορά τη διατήρηση της οικονομίας ενώ παράλληλα θα αυξάνεται η δαπάνη για τις εισαγωγές των αγαθών .

3.5.5. Ο περιορισμός του διεθνούς εμπορίου με την επιβολή δασμών επί των εισαγωγών ως συνέπεια της αναδιανομής του εθνικού εισοδήματος υπέρ του εργατικού δυναμικού .

Σε περιπτώσεις όπου λειτουργούν συνθήκες ελεύθερης διακίνησης διεθνούς εμπορίου και ταυτόχρονα άμεση συναλλαγή εμπορευμάτων μεταξύ διαφόρων χωρών , θα υπάρχει και μια έμμεση μεταφορά παραγωγικών συντελεστών (εργατικού δυναμικού , κεφαλαίου κτλ) κατά τέτοιο τρόπο ώστε οι αμοιβές των παραγωγικών συντελεστών να εξισωθούν διεθνώς .

Το πόσο η αναδιανομή του εθνικού εισοδήματος θα είναι υπέρ του εργατικού δυναμικού από την επιβολή των δασμών επί των εισαγωγών , εξαρτάται 1) από το βαθμό εντάσεως των εισαγωγών ως προς το εργατικό δυναμικό και 2) από τον βαθμό σπανιότητας του εργατικού δυναμικού στη χώρα . Αν οι εισαγωγές είναι εντάσεως του εργατικού δυναμικού και η χώρα έχει υπερβάλλουσα προσφορά εργατικού δυναμικού υπό συνθήκες ελεύθερου εμπορίου , ενδεχομένως να έχουμε μείωση της αμοιβής του εργατικού δυναμικού .

Αν ,όμως , η χώρα έχει επιβάλλει ένα δασμό στις εισαγωγές , στην εσωτερική αγορά , αυτό έχει ως συνέπεια τη μείωση της έμμεσης μεταφοράς εργατικού δυναμικού από το εξωτερικό , λόγω μειωμένης ζήτησεως για εισαγωγές , καθώς και την δημιουργία μιας τάσης για υποκατάστασή τους από τις εγχώριες παραγωγικές διαδικασίες , γεγονός που οδηγεί στην αύξηση της ζήτησης για εργατικό δυναμικό . Αυτή η αυξημένη ζήτηση θα αυξήσει την αμοιβή του εργατικού δυναμικού που ασχολείται σε εκείνο τον κλάδο της παραγωγής που υποκαθιστά τις εισαγωγές .

3.5.6. Οι αναπτυξιακές διαδικασίες των νέων οικονομιών ως βάση της επιτάχυνσης του περιορισμού των εισαγωγών .

Αυτό μπορεί να συμβεί , υπό τους εξής περιορισμούς :

- i. Το όφελος από τη βελτίωση των όρων εμπορίου , θα πρέπει να αποταμιεύεται .
- ii. Να υπάρχει δυνατότητα υποκαταστάσεως των εισαγωγών από αντίστοιχες εγχώριες επιχειρήσεις .
- iii. Η μεταφορά μέρους της ζήτησεως για τις εισαγωγές , στην εγχώρια αποταμίευση , ώστε να δοθεί η δυνατότητα χρηματοδοτήσεως της επεκτάσεως της παραγωγής για υποκατάστατα των εισαγωγών .

3.6. Η εμπορική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την εισδοχή νέων χωρών στο διεθνές παραγωγικό και καταναλωτικό σύστημα - σύγχρονα παραδείγματα .

Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ο μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος στον κόσμο δεδομένου ότι αντιπροσωπεύει το 20% του συνόλου των εισαγωγών και εξαγωγών . Στο ελεύθερο εμπόριο μεταξύ των μελών της οφείλεται το επιτυχημένο ξεκίνημά της πριν από περίπου 50 χρόνια . Η ένωση πρωτοστατεί , συνεπώς , στις προσπάθειες απελευθέρωσης του παγκόσμιου εμπορίου προς όφελος τόσο των πλουσίων όσο και των φτωχών χωρών , καθώς και στη βελτίωση των όρων εισδοχής τους στη διεθνή οικονομία .

Η βασική φιλοσοφία της ΕΕ συνίσταται στο άνοιγμα της αγοράς της στις εισαγωγές υπό τον όρο ότι και οι εμπορικοί της εταίροι πράττουν το ίδιο . Επίσης , υποστηρίζει θερμά την απελευθέρωση του εμπορίου στον τομέα των υπηρεσιών . Συγχρόνως είναι πρόθυμη να λάβει υπόψη της την κατάσταση των αναπτυσσόμενων χωρών παρέχοντάς τους τη δυνατότητα να ανοίξουν τις αγορές τους με βραδύτερο ρυθμό σε σχέση με τις βιομηχανικές χώρες και βοηθώντας τις να ενσωματωθούν στο παγκόσμιο εμπορικό σύστημα .

Η άρση των περιορισμών του ελεύθερου εμπορίου στο εσωτερικό της ΕΕ συνέβαλε σημαντικά στην ευημερία της , με αποτέλεσμα να ενισχυθεί περαιτέρω η δέσμευση για παγκόσμια απελευθέρωση . Τα κράτη μέλη της ΕΕ κατάργησαν τους δασμούς στις μεταξύ τους συναλλαγές , παράλληλα δε ενοποίησαν τα δασμολογία τους για τα εισαγόμενα από τρίτες χώρες αγαθά .

Τούτο σημαίνει ότι καταβάλλεται ο ίδιος δασμός για ένα προϊόν ανεξάρτητα από το αν εισέρχεται για παράδειγμα στην ΕΕ μέσω του λιμένα των Αθηνών ή του Αμβούργου . Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα ένα αυτοκίνητο από την Ιαπωνία , για το οποίο καταβάλλεται εισαγωγικός δασμός κατά την άφιξή το στη Γερμανία , να μπορεί να αποσταλεί στο Βέλγιο ή στην Πολωνία και να πωληθεί άμεσα με τον ίδιο τρόπο που θα πωλείτο ένα γερμανικό αυτοκίνητο , χωρίς την καταβολή κάποιου δασμού .

Η εναρμόνιση του κοινού εξωτερικού δασμολογίου (ΚΕΔ), όπως είναι γνωστό σήμερα, σημαίνει ότι οι χώρες της ΕΕ συμμετέχουν σαν ενιαία ομάδα στις διεθνείς εμπορικές διαπραγματεύσεις. Έτσι, το εξωτερικό εμπόριο κατέστη ένα από τα μέσα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, που απαιτεί από τα κράτη μέλη να θέτουν από κοινού τους την κυριαρχία τους στην ευρωπαϊκή αγορά.

Τούτο είχα σαν αποτέλεσμα, η ΕΕ να αποτελεί το φορέα –κλειδί μαζί με τους εμπορικούς της εταίρους στους διαδοχικούς διεθνείς γύρους που ακολούθησαν των διαπραγματεύσεων για την απελευθέρωση του εμπορίου. Ο τελευταίος από αυτούς είναι ο εν εξελίξει Αναπτυγμένος Γύρος της Ντόχα, που άρχισε το 2001. Στόχος των γύρων αυτών, που διεξάγονται αυτή τη στιγμή στο πλαίσιο του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, είναι η μείωση των δασμών και η άρση των άλλων φραγμών του παγκόσμιου εμπορίου. Μετά τους πρώτους γύρους διαπραγματεύσεων, ο μέσος δασμός της ΕΕ επί των βιομηχανικών εισαγωγών μειώθηκε στο 4%, δασμός που αποτελεί έναν από τους χαμηλότερους παγκοσμίως.

Στο Γύρο της Ντόχα ήταν δύσκολο να σημειωθεί πρόοδος. Μεγάλες και δυσεπίλυτες διαφορές διαπιστώθηκαν μεταξύ πλουσίων και φτωχών χωρών σε πολλά θέματα που αφορούσαν την πρόσβαση της μιας στην αγορά της άλλης, καθώς και το μακροχρόνιο ζήτημα των γεωργικών επιδοτήσεων. Οι διαπραγματεύσεις ναυάγησαν το 2003, με προσπάθειες για επανέναρξη των συνομιλιών στο Χονγκ Κονγκ το Δεκέμβριο που πέτυχαν μόνο εν μέρει.

Η εμπορική πολιτική της ΕΕ συνδέεται στενά με την αναπτυξιακή της πολιτική. Η ΕΕ έχει παραχωρήσει προτιμησιακή πρόσβαση στην αγορά της, ατελώς ή με μειωμένο συντελεστή, για τις περισσότερες εισαγωγές από τις αναπτυσσόμενες χώρες και αυτές με μεταβατική οικονομία, δύναμη του συστήματος γενικευμένων προτιμήσεων (ΣΓΠ). Σε ότι αφορά τις 49 φτωχότερες χώρες του κόσμου, παρέχει ακόμα πιο προτιμησιακή πρόσβαση, δεδομένου ότι το σύνολο εξαγωγών του αποτελεί ως μοναδική εξαίρεση τα όπλα, εισάγονται ατελώς στην αγορά της ΕΕ, στο πλαίσιο του προγράμματος που άρχισε να εφαρμόζεται το 2001.

Η ΕΕ έχει αναπτύξει μια νέα εμπορική και αναπτυξιακή στρατηγική με τους 78 εταίρους της, με στόχο την ενσωμάτωση τους στην παγκόσμια οικονομία. Έχει επίσης συνάψει εμπορική συμφωνία με την Αφρική, συμφωνία η οποία θα οδηγήσει σε ελεύθερες συναλλαγές μεταξύ δυτικών πλευρών, ενώ διαπραγματεύεται συμφωνία ελευθέρων συναλλαγών με τις έξι χώρες μέλη του Συμβουλίου Συνεργασίας του Κόλπου (ΣΣΚ) που είναι Μπαχρέιν, Κουβέιτ, Ομάρ, Κατάρ, Σουηδική Αραβία και Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα. Ακόμα, έχει σύναψη εμπορικές συμφωνίες και συμφωνίες σύνδεσης με χώρες της Νότιας Αμερικής, π.χ. το Μεξικό, ενώ διαπραγματεύεται συμφωνία για την απελευθέρωση του εμπορίου με χώρες όπως Αργεντινή, Βραζιλία, Παραγουάη κτλ.

Ωστόσο , δεν έχει συνάψει εμπορικές συμφωνίες με τους σημαντικότερους εταίρους της από αναπτυγμένες χώρες , όπως οι ΗΠΑ και η Ιαπωνία . Το εμπόριο διεξάγεται μέσω μηχανισμών της ΠΟΕ , παρόλο που έχει συνάψει πολλές συμφωνίες σε επιμέρους τομείς και με τις δυο χώρες . Λαμβανομένου υπόψη του όγκου των διμερών συναλλαγών (δηλαδή οι ΗΠΑ εισάγουν μέρος των εξαγωγών της ΕΕ και αντιπροσωπεύουν το 18% των εισαγωγών της) , δημιουργούνται διαφορές μεταξύ τους . Ενώ ορισμένες από τις διαφορές αυτές διευθετούνται διμερώς , άλλες καταφεύγουν ενώπιον του οργάνου επίλυσης διαφορών του ΠΟΕ .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

4.1. Διεθνής συναλλαγή και οικονομική ευημερία .

Σε μια ανοικτή οικονομία , όποιο και να είναι το μέγεθός της (μικρό ή μεγάλο) πραγματοποιούνται χιλιάδες οικονομικές συναλλαγές με το εξωτερικό ημερησίως . Συνέπεια αυτών των συναλλαγών αποτελεί η διάθεση , από την πλευρά της ανοικτής οικονομίας , αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται στο εξωτερικό . Παράλληλα ορισμένα αγαθά εγχώριας παραγωγής της ανοικτής οικονομίας εξάγονται στο εξωτερικό .

Είναι κατανοητό ότι κύριος λόγος της ύπαρξης των διεθνών αυτών συναλλαγών είναι η διαφορά στις τιμές των αγαθών και υπηρεσιών από χώρα σε χώρα . Και βέβαια , οι διαφορές στις τιμές των προϊόντων αντανακλούν τη διαφορά κόστους για την παραγωγή τους . Αυτή η διαφορά προσδιορίζει τις χώρες με χαμηλό κόστος παραγωγής που συνδέεται με το χαμηλό εργασιακό κόστος αντίστοιχα .

Άρα , μπορεί να ειπωθεί ότι οι οικονομικές συναλλαγές – διεθνές εμπόριο συμβάλουν στην καλύτερη αξιοποίηση των παραγωγικών πόρων της ανθρωπότητας με το να ελαχιστοποιούν το κόστος παραγωγής της συνολικής προσφοράς αγαθών και υπηρεσιών που διακινείται διεθνώς . Και αυτό επιτυγχάνεται με τη δυνατότητα που παρέχουν στις διάφορες χώρες να εξειδικευθούν στην παραγωγή των προϊόντων εκείνων που μπορούν να παράγουν σε χαμηλότερο εργασιακό κόστος .

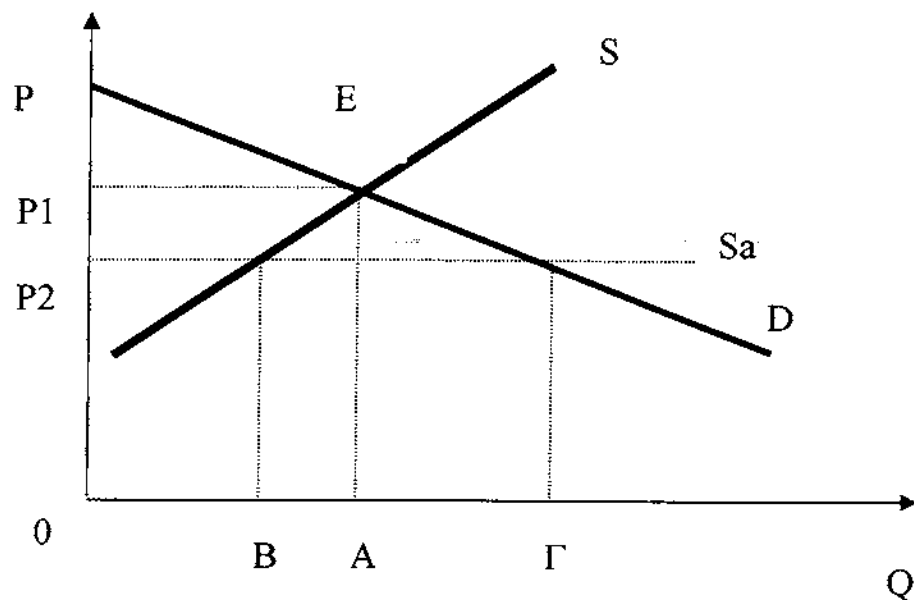
4.2. Σχέση διεθνούς συναλλαγής με το κόστος παραγωγής – Παραγωγικές και καταναλωτικές συνέπειες από την απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου με τις χώρες χαμηλού εργατικού κόστους .

Για την ανάλυση της θεωρίας διεθνής συναλλαγής – κόστος παραγωγής αγαθών ή υπηρεσιών από χώρα σε χώρα απαιτείται ανάλυση σε μακροοικονομική βάση . Δηλαδή , πρέπει να εξεταστεί η οικονομία που παράγει ορισμένα προϊόντα σε χαμηλότερο κόστος στο σύνολό της και στη συνέχεια να συγκριθεί με άλλες οικονομίες . Η θεωρητική αυτή προσέγγιση είναι γνωστή ως προσέγγιση γενικής ισορροπίας .

Η ανάλυση μερικής ισορροπίας που χρησιμοποιείται κυρίως στη μικροοικονομία , δεν προσφέρεται για θέματα διεθνούς εμπορίου . Σε αυτήν , όμως , την περίπτωση μπορεί να επιτευχθεί η ανάλυση με βάση την μικροοικονομική βοήθεια για να επισημανθούν οι επιδράσεις του εμπορίου στην παραγωγή και στην κατανάλωση ενός συγκεκριμένου προϊόντος .

Στο ακόλουθο διάγραμμα (διάγραμμα 2, σελ 51), παρουσιάζεται η ζήτηση και η προσφορά ενός προϊόντος στην εγχώρια οικονομία, η οποία για λόγους ανάλυσης της παραπάνω θεωρίας είναι κλειστή, δηλαδή δεν συμμετέχει σε διεθνή ανταλλαγή.

Διάγραμμα 2

Διάγραμμα ζήτησης και προσφοράς (πηγή: Εισαγωγή στην πολιτική οικονομία, Γ.Μπένου, 2002 Αθήνα)

Το σημείο ισορροπίας εγχώριας ζήτησης και προσφοράς, E, δείχνει ότι η τιμή του προϊόντος είναι P1 και η ζητούμενη ποσότητα A. Έστω τώρα ότι η τιμή του προϊόντος στη διεθνή αγορά είναι P2 και η οικονομία γίνεται ανοικτή, δηλαδή συμμετέχει σε συναλλαγές στη διεθνή αγορά. Αν η συναλλαγή αυτή είναι ελεύθερη, χωρίς δηλαδή δασμολογικά εμπόδια, οι επιδράσεις θα είναι:

- Παραγωγική επίδραση: μείωση της εγχώριας παραγωγής κατά AB.
- Καταναλωτική επίδραση: Αύξηση της ζητούμενης ποσότητας κατά ΑΓ.

Στη χαμηλότερη τιμή P2, επομένως, παρατηρείται ότι αποκλείονται από την παραγωγή ορισμένοι οριακοί παραγωγοί και η εγχώρια παραγωγή μειώνεται σε OB, ενώ η ζητούμενη ποσότητα είναι OΓ. Άρα ο καταναλωτής, στην περίπτωση αυτή, είναι ο κερδισμένος από το εμπόριο.

4.3. Δυσχέρειες για τις συναλλασσόμενες χώρες της απελευθέρωσης του διεθνούς εμπορίου .

Οι ελεύθερες συναλλαγές οδηγούν δια του ανταγωνισμού στην προώθηση των αγαθών και υπηρεσιών διεθνώς και μακροπρόθεσμα στην εξίσωση διαφόρων συντελεστών παραγωγής . Κατά συνέπεια , η ελευθερία των συναλλαγών , εκτός από τη διεύρυνση του διεθνούς εμπορίου , ευνοούν την αποκατάσταση της διεθνούς κοινωνικοοικονομικής ισότητας .

Βέβαια , η εξίσωση επέρχεται με τη μείωση των μισθών των ανεπτυγμένων χωρών , λόγω του οξύτατου ανταγωνισμού από τα προϊόντα των αναπτυσσόμενων χωρών , όπου επικρατούν χαμηλοί μισθοί . Έτσι απομονώνεται το κράτος – πρόνοιας των ανεπτυγμένων χωρών .

Η προηγούμενη εξίσωση των συντελεστών παραγωγής πραγματοποιείται μέσω της διαδικασίας καθορισμού των βιομηχανιών , που συντελείται με τις επενδύσεις των ανεπτυγμένων χωρών στις αναπτυσσόμενες χώρες , οι οποίες διαθέτουν πολιτική και οικονομική σταθερότητα , καθώς και δυνατότητα επιλογής εκπαιδευμένου τεχνικού προσωπικού έναντι σχετικώς χαμηλής αποζημίωσης (μισθού) .

Πρόβλημα προκύπτει κατά τις ελεύθερες συναλλαγές προϊόντων επιχειρήσεων που λειτουργούν υπό συνθήκες ολιγοπωλίου και είναι σε θέση να επηρεάζουν τις τιμές . Η κλασική θεωρία περί των ελευθέρων συναλλαγών προϋποθέτει πλήρη και τέλειο ανταγωνισμό στην αγορά . Ενδέχεται όμως να υπεισέρχεται ο κυβερνητικός παρεμβατισμός για υποστήριξη ενός στρατηγικού τομέα στο διεθνές εμπόριο και εκ πρώτης όψεως φαίνεται δυνατή η άντληση σημαντικών ωφελειών για την εθνική οικονομία .

Ως υπερκέρδη θεωρούνται τα πέραν των κανονικών κερδών που θα εισέπραττε μια επιχείρηση όταν στην αγορά επικρατούσε ο πλήρης και τέλειος ανταγωνισμός . Έτσι , με τα υπερκέρδη είναι δυνατή η επιστροφή των τυχόν επιδοτήσεων και η εξασφάλιση της παρουσίας στη διεθνή αγορά . Ο ανταγωνισμός μέσω επιδοτήσεων προσφέρει πραγματική ωφελεία στις τρίτες χώρες , λόγω της μείωσης των τιμών , ενώ το κόστος του ανταγωνισμού πληρώνουν οι φορολογούμενοι των δυο πλευρών .

Αν τα αντίμετρα επεκταθούν και σε άλλα προϊόντα , τότε γίνεται αισθητή η εκατέρωθεν ζημία και επανεξετάζεται με περισσότερη διαφάνεια από τις δυο πλευρές η αρχική διαφωνία . Τελικά και ο μη πλήρης και ο τέλειος ανταγωνισμός συγκλίνει προς την αποκατάσταση του καθεστώτος ελευθέρων συναλλαγών ή τουλάχιστον έτσι πιστεύεται , ώσπου να αποκαλυφθεί ο τρόπος παραβιάσεώς του .

4.4. Παραγωγικές και καταναλωτικές συνέπειες από την κατάργηση των φυσικών και φορολογικών συνόρων των χωρών –μελών της διεθνούς αγοράς.

Η πραγματοποίηση της Ενιαίας Εσωτερικής Αγοράς , μετά την κατάργηση των φυσικών και φορολογικών συνόρων μεταξύ κρατών – μελών είχε τις παρακάτω συνέπειες :

- Ανάπτυξη του ανταγωνισμού . Ο ανταγωνισμός μεταξύ των επιχειρήσεων και αγαθών (προϊόντων και υπηρεσιών) μέσα στην διεθνή αγορά αναπτύσσεται ελεύθερα και ακώλυτα , χωρίς εθνικές ή κρατικές παρεμβάσεις που τον νοθεύουν και τον αλλοιώνουν .
- Υποκατάσταση αγαθών . Μέσα στην Εσωτερική Αγορά , εκτός του ανταγωνισμού μεταξύ ομοειδών αγαθών διευκολύνεται η υποκατάσταση αγαθών , δηλαδή , η αντικατάσταση ακριβότερων προϊόντων και υπηρεσιών από άλλα και άλλες που δεν διαφέρουν πολύ , αλλά προσφέρονται σε χαμηλότερες τιμές , παρέχοντας την ίδια ικανοποίηση στον καταναλωτή ή χρήστη τους .
- Μείωση του κόστους διακίνησης των εμπορευμάτων . Πρόκειται για μια ακόμη ευνοϊκή συνέπεια από την υλοποίηση της Ενιαίας Εσωτερικής Αγοράς . Η κατάργηση των διαφόρων επιβαρύνσεων επί των εμπορευμάτων κατά τη διέλευσή τους από χώρα – μέλος σε άλλη χώρα – μέλος μειώνει το κόστος (σύνολο εξόδων) διακίνησης τους .
- Επιπτώσεις στις τιμές . Ο ελεύθερος και ακώλυτος ανταγωνισμός , η δυνατότητα υποκατάστασης αγαθών και η μείωση του κόστους διακίνησης τους , επιτρέπουν τη λειτουργία του μηχανισμού των τιμών σε εφαρμογή του νόμου της προσφοράς και της ζήτησης . Στην περίπτωση αυτή , η αύξηση της προσφοράς , όταν δεν αυξάνει η ζήτηση , επιφέρει μείωση στις τιμές των αγαθών και αντίστροφα , η αύξηση της ζήτησης όταν δεν υπάρχει αύξηση της προσφοράς φέρνει αύξηση στις τιμές των αγαθών .
- Ωφέλεια του τελικού χώρα-αποδέκτη . Αυτή είναι προφανής , αφού η χώρα – αποδέκτης έχει την δυνατότητα να επιλέξει ανάμεσα σε αγαθά παραγόμενα από περισσότερες επιχειρήσεις των κρατών μελών και να εκτελέσει την τελική εκλογή του , σταθμίζοντας την τιμή σε συνάρτηση με την ποιότητα των προϊόντων και υπηρεσιών που προσφέρονται . Εξάλλου έχει την δυνατότητα της υποκατάστασης αγαθών , όπως προαναφέρθηκε .
- Επίπτωση στην απασχόληση . Από την μια πλευρά μπορεί η δυνατότητα ελεύθερης διακίνησης των προσώπων μέσα στις χώρες – μέλη να παρέχει την ευχέρεια απασχόλησης όπου υπάρχουν κενές θέσεις και αυτό συνεπάγεται με την αύξηση της ζήτησης εργασίας . Από την άλλη όμως , ο οξύς ανταγωνισμός των επιχειρήσεων που παράγουν ομοειδή προϊόντα , ενδέχεται να έχει ως συνέπεια τη διακοπή της λειτουργίας ορισμένων επιχειρήσεων (συνήθως των πιο

αδύνατων) και επομένως , την απόλυση του προσωπικού τους , την προσθήκη εκείνων που προηγουμένως εργάζονταν σε αυτές στους ανέργους της χώρας – μέλους όπου ήταν εγκατεστημένη η επιχείρηση και γενικότερα την αύξηση των ανέργων εντός της ΕΕ .

Άλλωστε , το πρόβλημα της απασχόλησης είναι το πιο οξύ για τα κράτη-μέλη και για το σύνολο της ΕΕ . και γίνεται οξύτερο καθώς , στις περισσότερες χώρες – μέλη υπάρχει και εργάζεται (νόμιμα ή παράνομα) ένας μεγάλος αριθμός μεταναστών από άλλες , εκτός ΕΕ χώρες .

4.5. Προβλήματα κατά τη διεξαγωγή του διεθνούς εμπορίου μεταξύ των συναλλασσομένων χωρών .

Κατά τη διεξαγωγή του διεθνούς εμπορίου εμφανίζονται τεράστια πολλές φορές προβλήματα , που οφείλονται στο ότι το διεθνές εμπόριο διεξάγεται μεταξύ χωρών με ξεχωριστή η κάθε μια παραγωγή και φυσική ποικιλία προϊόντων , αλλά ακόμη και με διαφορετικές συνθήκες παραγωγής των προϊόντων αυτών .

Ακόμα , προβλήματα δημιουργούνται και από το γεγονός ότι κάθε χώρα αποτελεί ανεξάρτητη πολιτεία με διαφορετική δομή στην κοινωνική, πολιτική και οικονομική λειτουργία της . Έτσι θεωρείται αναγκαίο να αναπτυχθούν σημαντικά διεθνείς εμπορικές σχέσεις που θα επιλύσουν τα προβλήματα αυτά .

4.5.1. Αδυναμία μετακινήσεως των συντελεστών παραγωγής (ή κινητικότητα των συντελεστών παραγωγής) .

Το διεθνές εμπόριο διαφέρει από το εσωτερικό εμπόριο στο ότι η κινητικότητα των συντελεστών της παραγωγής , η δυνατότητα δηλαδή να μετακινηθούν η φύση (έδαφος και κλίμα) , η εργασία και το κεφάλαιο είναι μεγαλύτερη μεταξύ των περιφερειών μιας χώρας παρά μεταξύ διαφόρων χωρών .

Επειδή λοιπόν είναι δύσκολη η μετακίνηση των συντελεστών παραγωγής σε άλλες χώρες και δημιουργείται δυσκολία και στην εξίσωση των αμοιβών των συντελεστών της παραγωγής μεταξύ των διαφόρων χωρών , αναπτύσσονται έντονες διεθνείς εμπορικές σχέσεις , για την επίλυση του προβλήματος που υπάρχει στην εξίσωση των συντελεστών παραγωγής .

Για να γίνει περισσότερο κατανοητή η λειτουργία της εξισώσεως των αμοιβών των συντελεστών παραγωγής , έστω η χρηματική αμοιβή ενός Έλληνα ανειδίκευτου εργάτη . Αν ο μισθός του ανειδίκευτου εργάτη , που αποτελεί την αμοιβή του παραγωγικού συντελεστή «εργασία» είναι μικρότερος στην Κρήτη από ότι στην Αθήνα , τότε μεγάλος αριθμός ανειδίκευτων εργατών της Κρήτης θα μετακινηθεί προς την Αθήνα .

Παρατηρείται δηλαδή μετακίνηση του συντελεστή εργασία (κινητικότητα του συντελεστή) μέχρι να μειωθούν οι μισθοί στην Αθήνα ή να αυξηθούν οι

μισθοί στην Κρήτη , ώστε να επέλθει η εξίσωση της αμοιβής . Αυτόνομο είναι ότι η εξίσωση των αμοιβών του συντελεστή εργασία δεν θα λειτουργήσει με τον ίδιο τρόπο στα ελληνικά εδάφη σε σχέση με αυτά του εξωτερικού και αυτό διότι η μετακίνηση των συντελεστών παραγωγής είναι δύσκολη μεταξύ διαφόρων κρατών .

Η κινητικότητα του συντελεστή «κεφάλαιο» από χώρα σε χώρα παρουσιάζει επίσης την ίδια δυσκολία . Έτσι , αν μέσα στην Ελλάδα σημειωθεί μεταστροφή της ζήτησεως π.χ. από ελληνικά κρασιά προς το ελληνικό ούζο , το κεφάλαιο θα μετακινηθεί προς το είδος αυτό της παραγωγής . Αν όμως η μεταστροφή αυτή αφορά το ούισκι , δεν θα μεσολαβήσει μετακίνηση κεφαλαίου , αλλά θα κινηθεί άλλη διαδικασία , δηλαδή διεθνείς εμπορικές σχέσεις για την ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου μεταξύ της Ελλάδας που έχει ανάγκη του προϊόντος αυτού και της χώρας που το παράγει .

4.5.2. Εθνική πολιτική και ξεχωριστά νομίσματα .

Το πρόβλημα ότι κάθε χώρα έχει το δικό της νόμισμα και το δικό της νομισματικό σύστημα συνδέεται με την κινητικότητα του κεφαλαίου . Ένας από τους λόγους που το κεφάλαιο κινείται ελεύθερα στην αχανή χώρα του Καναδά για παράδειγμα , είναι γιατί το νόμισμα των χωρών αυτών έχει την ίδια αγοραστική δύναμη σε όλες τις περιοχές που βρίσκονται μέσα σε αυτές και γιατί κινούνται μέσα στα πλαίσια ενιαίας νομοθεσίας .

Στο διεθνές όμως εμπόριο όπου υπάρχουν διάφορα εθνικά νομίσματα και είναι συχνή η πιθανότητα μεταβολής της αξίας τους , το πρόβλημα των συναλλαγών είναι μεγάλο και επιδιώκεται να λύνεται κάθε φορά με τα συναλλαγματικά συστήματα που καθορίζονται από τις διεθνείς εμπορικές σύμβασες .

Η εθνική πολιτική που εφαρμόζει κάθε χώρα δεν είναι ίδια με εκείνη των άλλων χωρών . Έτσι κάθε μια εφαρμόζει τη δική της νομισματική και πιστωτική πολιτική (δασμολογία , ποσοτώσεις , επιδοτήσεις κτλ.) , οι οποίες αποτελούν περιορισμούς του διεθνούς εμπορίου και δημιουργούν προβλήματα στην διενέργεια των διεθνών εμπορικών συναλλαγών .

4.5.3. Διαφορετικές αγορές .

Οι διεθνείς αγορές είναι διαφορετικές από εκείνες του εσωτερικού εμπορίου και εμφανίζουν ιδιομορφίες που δημιουργούν προβλήματα στις σχέσεις συναλλαγής μεταξύ διαφόρων χωρών .

Πρώτα από όλα , παράγονται από κάθε χώρα προϊόντα για την κάλυψη αναγκών συγκεκριμένων χωρών αποδεκτών και ιδιαίτερα κατάλληλα για τις αγορές εσωτερικού των χωρών που τα παράγουν . Έπειτα οι αγορές του διεθνούς εμπορίου χαρακτηρίζονται και από διαφορές στην εμπορική γλώσσα ,

στις εμπορικές συνήθειες , στις προτιμήσεις , στην εφαρμογή εμπορικών μέτρων κτλ.

4.6. Διεθνές εμπόριο και μη αναπτυγμένες χώρες.

Ο ρόλος του διεθνούς Εμπορίου στην οικονομική ανάπτυξη διχάζει εδώ και πολλά χρόνια την οικονομική σκέψη. Από την μια η κλασσική άποψη ότι το διεθνές εμπόριο αποτελεί έναν από τους βασικότερους μοχλούς στην ανάπτυξη, ενώ απ' την άλλη πλευρά θεωρείται ότι το διεθνές εμπόριο είναι παράγοντας διαιώνισης των οικονομικών ανισοτήτων στα κράτη .

Όμως υπάρχει και μια τρίτη άποψη πως το διεθνές εμπόριο είναι επωφελές για τις ανεπτυγμένες χώρες, όμως δεν συμβαίνει το ίδιο και για τις αναπτυσσόμενες χώρες.

4.7. Συνέπειες της απελευθέρωσης του διεθνούς εμπορίου στις οικονομικές σχέσεις μεταξύ αναπτυγμένων και λιγότερο αναπτυσσόμενων χωρών .

Την 1^η Ιανουαρίου 2001 , άρχισε να ισχύει η κατάργηση των ποσοτώσεων για τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα και η απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου ήταν πλέον γεγονός . Αυτό όμως είχε σοβαρές συνέπειες για πολλές χώρες , ιδιαίτερα για τις χώρες - αποδοχής των βιομηχανικών προϊόντων που διοχετεύθηκαν ανεξέλεγκτα στη διεθνή αγορά .

Για παράδειγμα , η Κίνα επηρέασε σε μεγάλο βαθμό τις εμπορικές συναλλαγές στον εν λόγω τομέα της κλωστοϋφαντουργίας . Η μαζική εισροή κινεζικών κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων στις ευρωπαϊκές χώρες ανάγκασε την Ευρωπαϊκή Ένωση να ρυθμίσει με την υπογραφή διμερούς συμφωνίας τις εισαγωγές αυτών των προϊόντων μέχρι το τέλος του 2007 . Βάση της συμφωνίας αυτής αποτελεί η ειδική ρήτρα διασφάλισης που περιλαμβάνεται στο πρωτόκολλο προσχώρησης της Κίνας στον ΠΟΕ .

Παράλληλα , σύμφωνα με στοιχεία της Korean Customs Service , οι εξαγωγές της Ελλάδος στη Ν. Κορέα ανήλθαν στα 109,4 εκατομμύρια δολάρια σε αντίθεση με τις εισαγωγές από την Ν. Κορέα που σημείωσαν 1,7 δισεκατομμύρια δολάρια . Το μεγαλύτερο μέρος των εισαγωγών μας αφορά παραγγελίες εμπορικών πλοίων (1,29 δισεκ δολ) . Η ελληνική ναυτιλία είναι ο μεγαλύτερος πελάτης των κορεατικών ναυπηγείων . Μεγάλες εισαγωγές έχουν σημειωθεί και στα αυτοκίνητα ποσοστού 51% και λοιπών οχημάτων κατά 100% .

Τέλος , η Ελλάδα κατατάσσεται διεθνώς 25^η στους εισαγωγείς κορεατικών προϊόντων . Στον παρακάτω πίνακα (πίνακας 3, σελ 57) παρουσιάζεται αναλυτικά η εξέλιξη των εμπορικών συναλλαγών με την Ν. Κορέα καθώς είναι εμφανές η επιρροή της κορεατικής εισαγωγής στο ελληνικό εμπόριο .

Πίνακας 3

α) Εμπορικές συναλλαγές Ελλάδος - Ν. Κορέας (σε χιλ. δολ. Η.Π.Α.)
(Πηγή: Korea Customs Service)

Έτος	Εξαγωγές Ν. Κορέας προς Ελλάδα	Εξαγωγές Ελλάδος προς Ν. Κορέα	Συνολικός όγκος εμπορίου	Ισοζύγιο υπέρ της Ν. Κορέας
2000	1.456.235	30.999	1.487.234	1.425.236
2001	1.222.390	39.321	1.261.711	1.183.069
2002	1.653.586	36.396	1.689.982	1.617.190
2003	1.764.969	104.428	1.869.397	1.660.541
2004	1.772.745	109.467	1.882.212	1.663.278

Όπως είναι καθιερωμένο τα τελευταία τουλάχιστον χρόνια γίνεται ανασκόπηση της πορείας του κλάδου της ένδυσης για την προηγούμενη χρονιά τόσο σε διεθνές και σε ευρωπαϊκό επίπεδο , καθώς επίσης όσον αφορά τις εξελίξεις στην ελληνική βιομηχανία .

Το 2001 λοιπόν ήταν σε γενικές γραμμές μια ιδιόμορφη χρονιά διεθνώς για τον κλάδο που χαρακτηρίστηκε από την αύξηση της αξίας των εξαγωγών ενδυμάτων παγκοσμίως . Ωστόσο αυτή η αύξηση ήταν αποτέλεσμα ανομοιόμορφης πορείας ανάπτυξης μεταξύ των διαφόρων γεωγραφικών περιοχών του πλανήτη μας .

Η αύξηση παγκοσμίως οφείλεται στην μεγάλη ανάπτυξη που εμφάνισαν οι χώρες της Ασίας και κυρίως η Κίνα . Η Κίνα που αποτελεί την ισχυρότερη παγκοσμίως βιομηχανία ένδυσης είχε μια πολύ καλή χρονιά , βελτίωσε σημαντικά τα μεγέθη της και με την ένταξή της στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου από τα τέλη του 2001 , αναμένεται ότι θα αποτελέσει την πιο ωφελημένη χώρα διεθνώς τα επόμενα χρόνια .

Σε αντίθεση οι ΗΠΑ ,παρόλο την ισχύ της ως χώρα και οικονομική δύναμη , δέχτηκε ένα ισχυρότατο σοκ με το κτύπημα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου , το οποίο επιδείνωσε πάρα πολύ την ήδη δύσκολη πορεία της εγχώριας βιομηχανίας . Η παραγωγή σημείωσε κάμψη 8.1% , αντίστοιχη κάμψη εμφάνισαν οι εξαγωγές , ενώ σοβαρή πτώση σημειώθηκε στις εγχώριες πωλήσεις λιανικής . Πολλές

αμερικανικές επιχειρήσεις αναγκάστηκαν να προχωρήσουν σε χιλιάδες απολύσεις εργαζομένων , σε αναδιάρθρωση και σε εκποίηση όλων των μη στρατηγικών δραστηριοτήτων τους .

Οι χώρες της λεκάνης της Μεσογείου βελτίωσαν ελαφρά το 2001 τον κύκλο εργασιών τους , αύξησαν σημαντικά τις εξαγωγές τους προς την Ευρωπαϊκή Ένωση , ενώ πραγματοποίησαν πολύ σημαντικές επενδύσεις εκσυγχρονισμού .Στις χώρες , ομοίως , της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης , σημειώθηκε αύξηση 8.5% του κύκλου εργασιών ,αύξηση των εξαγωγών και των επενδύσεων αντίστοιχα .

Όσον αφορά τη βιομηχανία ένδυσης στην ΕΕ το 2001 ήταν μια πάρα πολύ δύσκολη χρονιά . Καταρχήν η κατανάλωση παρουσίασε σημαντική πτώση στο σύνολο σχεδόν όλων των χωρών της ΕΕ . Ο κύκλος εργασιών των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων ένδυσης σημείωσε κάμψη κατά 1.2% , η απασχόληση συνέχισε με φθίνουσα πορεία και τελικά μειώθηκε , οι επενδύσεις παρέμειναν στάσιμες , ενώ οι εισαγωγές συνέχισαν την αυξητική τους πορεία με σαφή όμως επιβραδυνόμενο ρυθμό σε σχέση με προηγούμενα έτη .

Οι κυριότεροι παράγοντες που επηρέασαν την πορεία της ευρωπαϊκής βιομηχανίας ένδυσης μπορούν να συνοψιστούν στους εξής :

- I. Στη μείωση της κατανάλωσης ενδυμάτων στις κυριότερες ευρωπαϊκές αγορές .
- II. Στη συνεχή αύξηση των εισαγωγών από χώρες χαμηλού κόστους κυρίως από την Ασία . Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με τη μείωση της κατανάλωσης περιορίζει συνεχώς την εσωτερική πίττα για τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις παραγωγής ενδυμάτων .
- III. Στη μη συμμόρφωση πολλών αναπτυσσόμενων χωρών στις συμφωνίες του ΠΟΕ για άνοιγμα των αγορών τους και μείωση των εισαγωγικών δασμών .
- IV. Και τέλος στις αρνητικές συνέπειες στις ευρωπαϊκές εξαγωγές προς τις ΗΠΑ το τελευταίο τετράμηνο του 2001 .

Η ευρωπαϊκή βιομηχανία προκειμένου να αντιμετωπίσει αυτούς τους παράγοντες κινήθηκε σε δυο επίπεδα , σε πολιτικό και σε επιχειρησιακό επίπεδο .Στο πρώτο το πολιτικό επίπεδο , οι προτάσεις και θέσεις της ευρωπαϊκής βιομηχανίας προωθήθηκαν κυρίως μέσω του κλαδικού της οργανισμού , στον οποίο εκπροσωπείται και η χώρα μας από αυτόν το σύνδεσμο .

Η ευρωπαϊκή βιομηχανία δραστηριοποιήθηκε έντονα στην προώθηση και υιοθέτηση των θέσεων του κλάδου τόσο στις διαπραγματεύσεις της Ντόχα για τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου όσο και για τις Υπουργικές Συνόδους για την δημιουργία πανευρωπαϊκής μεσογειακής ζώνης ελεύθερου εμπορίου .

Οι δυο αυτοί μεγάλοι άξονες πολιτικής της είχαν ως στόχο , αφενός τη διευκόλυνση της πρόσβασης των ευρωπαϊκών προϊόντων ένδυσης στις αγορές των αναπτυσσόμενων χωρών , αφετέρου στη διευκόλυνση των δραστηριοτήτων

παραγωγής , διακίνησης και εμπορίας προϊόντων ένδυσης , σε μια νέα μεγάλη γεωγραφική ζώνη 700 εκατομμυρίων καταναλωτών .

Τέλος , σε επίπεδο πολιτικής η ευρωπαϊκή βιομηχανία άνοιξε το διάλογο με την Κοινότητα και την εργατική πλευρά για τη μείωση του εργατικού κόστους σε ευπαθείς , εργατικούς κλάδους όπως η ένδυση και η κλωστοϋφαντουργία . Σε επίπεδο επιχειρήσεων στην ευρωπαϊκή βιομηχανία παρατηρήθηκε :

1. Συνέχιση της αναδιάρθρωσης με μετακίνηση των παραγωγικών τμημάτων εκτός ευρωπαϊκής ένωσης .
2. Συνέχιση των κινήσεων συνεργασιών , συγχωνεύσεων και εξαγορών .
3. Επιταχυνόμενη μετακίνηση των κατασκευαστικών επιχειρήσεων και στον εμπορικό τομέα .
4. Αύξηση της δύναμης των δικτύων διανομής .
5. Ισχυρή πίεση στις τιμές όλων των κατηγοριών προϊόντων ένδυσης γεγονός που δημιουργεί ασφυκτικές καταστάσεις και επικίνδυνη όξυνση του ανταγωνισμού .

Ωστόσο , παρ' όλες αυτές τις εξαιρετικά ανταγωνιστικές συνθήκες που επικράτησαν την προηγούμενη χρονιά και επηρέασαν την ευρωπαϊκή βιομηχανία ένδυσης , αυτή εξακολουθεί να αποτελεί μια πολύ σημαντική βιομηχανία στην Ευρωπαϊκή Ένωση με περισσότερες από 113000 επιχειρήσεις , 1,5 εκατομμύρια εργαζόμενους και κύκλο εργασιών που ξεπερνά τα 100 δισεκατομμύρια ευρώ . Δηλαδή ο κύκλος εργασιών της ευρωπαϊκής βιομηχανίας ένδυσης ξεπερνά το εθνικό ακαθάριστο προϊόν της χώρας μας .

Όπως ήταν φυσικό αυτοί οι παράγοντες που επηρέασαν αρνητικά την ευρωπαϊκή βιομηχανία ένδυσης επηρέασαν και την ελληνική βιομηχανία ένδυσης και δυστυχώς σε ακόμη μεγαλύτερο βαθμό .

Έτσι , το 2001 θα καταχωρηθεί ως μια από τις πιο αρνητικές χρονιές στην πολύχρονη ιστορία του κλάδου αφού τη χρονιά αυτή σημειώθηκε η μεγαλύτερη κάμψη στις εξαγωγές ενδυμάτων της χώρας που καταγράφηκε ποτέ .

4.8. Οι εμπορικές σχέσεις αναπτυγμένων και αναπτυσσόμενων βιομηχανικών χωρών στα πλαίσια της επέκτασης του διεθνούς εμπορίου .

Η άσκηση εμπορικής πολιτικής αποτελεί βασικό στοιχείο στην προσπάθεια αναπτύξεως κάθε χώρας , γιατί η διεξαγωγή εμπορίου οδηγεί τις χώρες πέρα από την καμπύλη των παραγωγικών τους δυνατοτήτων , δηλαδή υποχρεώνει κάθε χώρα σε εντατική παραγωγική προσπάθεια , ώστε να μπορούν να ανταποκριθούν στη διεθνή ζήτηση . Η αρχή αυτή έχει ιδιαίτερη σημασία για τις αναπτυσσόμενες χώρες για τις οποίες οι εξαγωγές αποτελούν τη μοναδική ίσως πηγή αποκτήσεως συναλλάγματος αναγκαίου για την εισαγωγή καταναλωτικών αγαθών και μάλιστα κεφαλαιουχικών και ενδιάμεσων αγαθών απαραίτητων για την διαδικασία της ανάπτυξης .

Τα τελευταία χρόνια το διεθνές εμπόριο αποτελούσε ουσιαστικό παράγοντα , τόσο των βιομηχανικών κρατών όσο και των μη ανεπτυγμένων χωρών . Το εμπόριο των πρώτων υλών βοήθησε στην ανάπτυξη και άλλων παραγωγικών κλάδων καθώς και της τεχνολογίας . Οι ιδιαίτεροι τοπικοί παράγοντες κάθε χώρας και η τεχνολογική εξέλιξη οδήγησαν τις παραπάνω χώρες στο να ξεπεράσουν σήμερα το οικονομικό επίπεδο των αρχικών βιομηχανικών περιοχών .

Οι αναπτυσσόμενες χώρες , με εξαίρεση τις πετρελαιοεξαγωγικές , δεν ελπίζουν και πολύ στη βελτίωση της θέσεως τους από το διεθνές εμπόριο . Αυτό συμβαίνει γιατί οι όροι εμπορίου στις χώρες αυτές μεταβάλλονται κατά τρόπο δυσάρεστο σε βάρος τους αφού το οικονομικό περιβάλλον διαμορφώνεται από την επίδραση των βιομηχανικών χωρών και ακόμη από αυτές τις ίδιες τις συνθήκες που επικρατούν στις αναπτυσσόμενες χώρες .

Το διεθνές οικονομικό περιβάλλον επηρεάζεται από τη ζήτηση όπως διαμορφώνεται από τις ανεπτυγμένες χώρες , την ανάπτυξη των παραγωγικών συντελεστών και την τεχνολογική πρόοδο που απαιτούν κεφάλαια και τα οποία μόνο οι βιομηχανικές χώρες κατέχουν . Ακόμη , μεταξύ των βιομηχανικών κρατών αναπτύσσεται έντονος μονοπωλιακός ανταγωνισμός ο οποίος περιορίζει τη συμμετοχή των αναπτυσσόμενων χωρών στο διεθνές εμπόριο αφού συνδυάζεται και με τις ανταγωνιστικές συνθήκες παραγωγής .

Όσον αφορά τις συνθήκες που επικρατούν στις αναπτυσσόμενες χώρες , πρέπει να σημειωθεί ότι το 90% από τα προϊόντα της εξαγωγής τους είναι προϊόντα πρωτογενούς παραγωγής και ότι πάνω από τις μισές χώρες αυτής της κατηγορίας αποκτούν το 50% του συναλλάγματος τους από τις εξαγωγές ενός πρωτογενούς προϊόντος .

Επίσης , οι αναπτυσσόμενες χώρες δεν μπορούν να μετακινήσουν παραγωγικούς πόρους ή τομείς υψηλότερης αποδόσεως , δηλαδή αδυνατούν να μετασχηματίσουν την παραγωγή τους , επειδή οι τιμές των αγαθών και των παραγωγικών συντελεστών δεν αντανakλούν την παραγωγικότητά τους αφού τα ενδιάμεσα και κεφαλαιουχικά αγαθά εξαρτώνται από τις εισαγωγές από το εξωτερικό .

Τέλος , το διεθνές εμπόριο αναπτύσσεται γρήγορα (η ετήσια αύξηση φθάνει το 15%) και οι αναπτυσσόμενες χώρες συμμετέχουν στην ανάπτυξη του εμπορίου πολύ λιγότερο από τις ανεπτυγμένες . Έτσι , οι εξαγωγές των αναπτυσσόμενων χωρών μειώνονται σε σημαντικό ποσοστό , γιατί οι βιομηχανικές χώρες που παράγουν το 80% του παγκόσμιου εθνικού εισοδήματος κυριαρχούν στις διεθνείς οικονομικές σχέσεις .

4.9. Η UNCTAD και η εμπορική πολιτική των αναπτυσσόμενων χωρών .

Η επιδείνωση των όρων εμπορίου για τις αναπτυσσόμενες χώρες οφείλεται , όπως αναφέρθηκε προηγουμένως , σε συνθήκες οι οποίες επηρεάζονται από αυτές τις ίδιες τις χώρες και από καταστάσεις οι οποίες διαμορφώνονται στο διεθνές οικονομικό σύστημα από τα βιομηχανικά κράτη .

Οι αναπτυσσόμενες χώρες πιστεύουν ότι το βάρος της ευθύνης για τη δυσάρεστη εμπορική τους θέση φέρνουν οι βιομηχανικές χώρες , οι οποίες ασκούν τέτοια πολιτική ώστε το εμπόριο να γίνεται με τις αρχές που αυτές καθορίζουν . Οι βιομηχανικές χώρες , ιδιαίτερα μέχρι την ενεργειακή κρίση , πέρα από επίδειξη καλής θέλησεως δεν έκανα τίποτε , επειδή θεωρούν ότι το πρόβλημα δεν οφείλεται τόσο στην ανεπάρκεια της παγκόσμιας ζήτησης όπως υποστηρίζουν οι αναπτυσσόμενες χώρες , αλλά στην ανελαστικότητα (σταθερότητα) της προσφοράς .

Για να επιλυθούν τα προβλήματα και να καθοριστεί μια εμπορική πολιτική των αναπτυσσόμενων χωρών που θα οδηγήσει σε σταθερό ρυθμό διεθνούς οικονομικής ανάπτυξης , έγιναν διάφορες προσπάθειες μέσα στα πλαίσια του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών αλλά και έξω από αυτόν .

Οι κυριότερες προσπάθειες στο πλαίσιο του ΟΗΕ έγιναν από την οργάνωση των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη (United Nations Conference on Trade and Development – UNCTAD) . Η πρώτη διάσκεψη της έγινε στην Γενεύη το 1964 με βασικές ενέργειες εξέτασης μέτρων σχετικά με τον παραμερισμό των εμποδίων και προώθηση των διεθνών εμπορικών συναλλαγών , επίτευξη διεθνών συμφωνιών για τις πρώτες ύλες , διεύρυνση των συναλλαγών μεταξύ των αναπτυσσόμενων χωρών και ακόμα υποστηρίχθηκε η επίλυση των προβλημάτων που είναι σχετικά με τα συνθετικά προϊόντα και τα υποκατάστατα των βασικών προϊόντων .

Η δεύτερη διάσκεψη έλαβε χώρα στο Δελχί το 1968 όπου αναγνωστική η αποτυχία των προσπαθειών που έγιναν στην προηγούμενη διάσκεψη . Μια από τις λίγες επιτυχίες της UNCTAD υπήρξε η επίτευξη συμφωνίας με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο για την χορήγηση πιστώσεων , χωρίς πολλές διατυπώσεις , στις αναπτυσσόμενες χώρες .

Η τελευταία διάσκεψη το 1979 στις Φιλιππίνες είχε ως στόχο τα βασικά προϊόντα εξαγωγής , την απελευθέρωση του εμπορίου , το γενικευμένο σύστημα δασμολογικών προτιμήσεων και τις ναυτιλιακές μεταφορές . Τελευταία υιοθετήθηκε ένα πρόγραμμα που στοχεύει στην σταθεροποίηση των τιμών των πρωτογενών προϊόντων και την ενίσχυση της επεξεργασίας τους μέσα στις αναπτυσσόμενες χώρες .

4.10. Το χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης και ο φαύλος κύκλος της οικονομικής δυσπραγίας των αναπτυσσόμενων χωρών .

Μέσα στον όμιλο των μη αναπτυγμένων χωρών υπάρχουν διαφορετικοί βαθμοί υπανάπτυξης ώστε να γίνεται απαραίτητη η διάκριση μεταξύ χωρών που ανήκουν σε διαφορετικές βαθμίδες οικονομικής ευημερίας . Έτσι υπάρχουν χώρες με χαμηλά εισοδήματα και χώρες μέσου εισοδήματος .

Κοινό γνώρισμα των υπανάπτυκτων οικονομιών είναι ότι πάσχουν από το λεγόμενο «φαύλο κύκλο» της οικονομική ανεπάρκειας που τις εμποδίζει να πραγματοποιήσουν την απαραίτητη οικονομική πρόοδο για να μεταπηδήσουν στον όμιλο των βιομηχανικά αναπτυγμένων χωρών .

Αν εξαιρέσει κανείς την Ιαπωνία , καμία άλλη υπανάπτυκτη χώρα του περασμένου αιώνα δεν μπόρεσε να πετύχει την μετάταξη αυτή . Ο φαύλος κύκλος της οικονομικής δυσπραγίας των υπανάπτυκτων χωρών ξεκινά από τη σχετική ανεπάρκεια του παραγωγικού συντελεστή «κεφάλαιο» . Η ποσοτική και ποιοτική ανεπάρκεια του κεφαλαίου έχει πραγματικά καίρια σημασία και χαρακτηρίζει όλες σχεδόν τις υπανάπτυκτες χώρες .

Η ανεπάρκεια του κεφαλαίου τώρα , υπονοεί χαμηλή αποδοτικότητα στην παραγωγή και επομένως χαμηλά κατά κεφαλήν εισοδήματα . Τα χαμηλά εισοδήματα , με τη σειρά τους , σημαίνουν περιορισμένα περιθώρια αποταμιεύσεων , ενώ οι χαμηλές αποταμιεύσεις υπονοούν και αυτές περιορισμένες επενδύσεις . Κι έτσι γίνεται η επιστροφή στην αρχή του λεγόμενου φαύλου κύκλου , δηλαδή στην ανεπάρκεια του πραγματικού κεφαλαίου .

Ένα άλλο κοινό χαρακτηριστικό των αναπτυσσόμενων χωρών είναι η ανισορροπία στον εξωτερικό τους τομέα με μόνιμη συνήθως παθητικότητα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών . Αυτό σημαίνει ότι οι εξαγωγικές δυνατότητες των χωρών αυτών είναι περιορισμένες και οι ανάγκες τους σε συνάλλαγμα πολύ μεγάλες .

Σαν συνέπεια πολλές χώρες καταφεύγουν σε δανεισμό για την ικανοποίηση των συναλλαγματικών τους αναγκών . Στα τελευταία χρόνια το τελευταίο αυτό καταφύγιο του δανεισμού χρησιμοποιήθηκε σε μεγάλο βαθμό από τις φτωχές χώρες . Ήδη το εξωτερικό χρέος των χωρών αυτών βρίσκεται σε υπερβολικά ψηλά επίπεδα . Σαν συνέπεια του αδιεξόδου αυτού οικονομικής ανάπτυξης οι αναπτυσσόμενες χώρες βλέπον το χάσμα της απόστασης που τις χωρίζει από τις αναπτυγμένες να μεγαλώνει αντί να μικραίνει .

Οι βιομηχανικές χώρες πραγματοποιούν ποσοστά οικονομικής μεγέθυνσης μεγαλύτερα από αυτά των υποανάπτυκτων χωρών , με συνέπεια οι υπανάπτυκτες χώρες να υστερούν σε οικονομική πρόοδο τόσο σε απόλυτη όσο και σε σχετική βάση .

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι ρυθμοί αύξησης του ακαθάριστου προϊόντος των υπανάπτυκτων χωρών είναι μεγαλύτεροι από αυτούς των αναπτυγμένων χωρών . Οι υπανάπτυκτες χώρες όμως έχουν κατά πολύ μεγαλύτερα ποσοστά

αύξησης του πληθωρισμού τους από αυτά των βιομηχανικών χωρών . Στις τελευταίες , τα ποσοστά αυτά κυμαίνονται μεταξύ 0,7% και 1% , ενώ στις υπανάπτυκτες χώρες οι μέσοι ρυθμοί αύξησης είναι 2,5% έως 2,7% .

4.11. Όγκος και σύνθεση των εξαγωγών των αναπτυσσόμενων χωρών .

Οι αναπτυσσόμενες χώρες βρίσκονται σε χαμηλότερη θέση τόσο από πλευράς όγκου των συναλλαγών όσο και από την άποψη της σύνθεσης ή του τύπου των εξαγωγών και εισαγωγών . Στις τελευταίες τρεις δεκαετίες , οι εξαγωγές των αναπτυσσόμενων χωρών σαν ποσοστό του συνόλου των παγκόσμιων εξαγωγών μειώθηκαν .

Είναι κατανοητό ότι η πρωτογενής παραγωγή αποτελεί την κύρια πηγή εξαγωγών . Ιδιαίτερα τα γεωργικά προϊόντα , τρόφιμα και ποτά , αποτελούν την εξαγωγική βάση των αναπτυσσόμενων χωρών . Είναι αξιοσημείωτο βέβαια ότι οι βιομηχανικές εξαγωγές έχουν πραγματοποιήσει σημαντική αύξηση ενώ η σχετική σημασία των αγροτικών προϊόντων έχει μειωθεί στα τελευταία χρόνια . Θα πρέπει όμως να προστεθεί ότι η μέση αναπτυσσόμενη χώρα διαθέτει ένα πολύ μικρό αριθμό εξαγωγικών προϊόντων .

Κατά μέσο όρο , για τις χώρες που δεν εξάγουν πετρέλαιο , το 80% των συναλλαγματικών εσόδων προέρχεται από δυο ή τρία γεωργικά προϊόντα ενώ πολύ λίγες χώρες έχουν καταφέρει να διεισδύσουν στις αγορές των αναπτυγμένων χωρών με τα βιομηχανικά προϊόντα τους .

4.12. Το δίλημμα των αναπτυσσόμενων χωρών για αναπτυξιακή προώθηση των εξαγωγών ή την υποκατάσταση των εισαγωγών τους από άλλες χώρες .

Τα χαμηλά ποσοστά εξαγωγών δεν θα αποτελούσαν ίσως σοβαρό εμπόδιο στην αναπτυξιακή πολιτική των αναπτυσσόμενων χωρών εάν η εγχώρια παραγωγή μπορούσε να υποκαταστησει αποτελεσματικά και σε ικανοποιητικό βαθμό τις εισαγωγές . Οι χώρες αυτές αντιμετώπιζαν από παλιά ένα σοβαρό δίλημμα : να επιλέξουν μια αναπτυξιακή πολιτική που να στηρίζεται στη σοβαρή συμβολή του διεθνούς εμπορίου η μια εναλλακτική μέθοδο που απαιτεί την προστασία από το διεθνή ανταγωνισμό .

Στη δεκαετία του '50 οι υπανάπτυκτες χώρες ακολούθησαν βασικά την αναπτυξιακή πολιτική της δασμολογικής προστασίας κι επιχείρησαν την καλλιέργεια της φιλοσοφίας της οικονομικής αυταρέσκειας στο μέτρο που ήταν δυνατό . Με αυστηρούς κανονισμούς και περιορισμούς στη χρήση των συναλλαγματικών αποθεμάτων , τα διάφορα προγράμματα οικονομικής ανάπτυξης πρόβλεπαν τη δημιουργία βιομηχανίας σε κλάδους που δεν απαιτούν την εντατική χρήση κεφαλαίου και προηγμένης τεχνολογίας .

Η τακτική αυτή της οικονομικής ανάπτυξης κάτω από προστατευτικούς δασμούς δεν απέδωσε ικανοποιητικά αποτελέσματα . Οι λόγοι είναι πολλοί και

διαφέρουν από χώρα σε χώρα , αλλά μόνο περιληπτικά θα μπορούσε να αναφερθεί η αντιμετώπιση πολλών προβλημάτων από υπανάπτυκτες χώρες στην προσπάθειά τους να αποκτήσουν μεγαλύτερη οικονομική αυτάρκεια . Η προσπάθειά τους αυτή αποβλέπει στην αντικατάσταση , μερική ή ολική , των εισαγωγών .

Καταρχήν , η έλλειψη του κατάλληλου παραγωγικού εξοπλισμού αποκλείει τη δημιουργία βαριάς βιομηχανίας . Επομένως , η βιομηχανική δραστηριότητα θα περιοριστεί αναγκαστικά στα ελαφρά βιομηχανικά προϊόντα . Όμως , για να πραγματοποιηθεί η βιομηχανική παραγωγή σε ανταγωνιστικό κόστος , χρειάζεται η απαραίτητη υποδομή , η τεχνολογία και η οργανωτική δομή .

Οι περισσότερες αναπτυσσόμενες χώρες δεν διαθέτουν τα απαιτούμενα αυτά εργαλεία ανάπτυξης . Το συγκριτικό πλεονέκτημα των υπανάπτυκτων χωρών βρίσκεται στη χρήση της σχετικά φθηνής εργασίας . Αλλά για το είδος αυτό της παραγωγής χρειάζονται εισαγωγές σχετικών συμπληρωματικών συντελεστών παραγωγής , πράγμα που έρχεται σε αντίθεση με την έννοια της γενικής δασμολογικής προστασίας .

Έτσι , πολλές φορές φαίνεται στις αναπτυσσόμενες χώρες να γίνεται συναρμολόγηση εισαγόμενων τμημάτων βιομηχανικών προϊόντων , κάνοντας χρήση της φθηνής εργασίας . Η παραγωγική διαδικασία αυτού του είδους είναι κατά κανόνα αντιοικονομική για το σύνολο της οικονομίας , δεδομένου ότι η πραγματική δασμολογική προστασία είναι πολύ μικρή ή και αρνητική αφού υιοθετείται υψηλή δασμολογική προστασία των μερών των προϊόντων που εισάγονται προς συναρμολόγηση .

Ένας άλλος βασικός παράγοντας που συνηγορεί εναντίον της προστατευτικής πολιτικής είναι το μικρό μέγεθος της αγοράς στη μέση αναπτυσσόμενη χώρα . Στις περισσότερες περιπτώσεις , η αγορά δεν είναι αρκετά μεγάλη για να επιτρέψει την επίτευξη του άριστου μεγέθους της παραγωγικής μονάδας .

Η παραγωγή ορισμένων προϊόντων απαιτεί των επιμερισμό των σταθερών εξόδων σε ένα μεγάλο αριθμό μονάδων του προϊόντος , ώστε να επιτευχθεί χαμηλό κατά μονάδα κόστος . Οι μικρές οικονομίες , επομένως , δε μπορούν να συντηρήσουν τέτοιου είδους βιομηχανίες .

Οι δυσκολίες αυτού του είδους , και άλλες παρόμοιες , οδήγησαν τις υπανάπτυκτες χώρες να εγκαταλείψουν τη μερκαντιλιστική αυτή θεωρία και να ενδώσουν στην ιδέα της υιοθέτησης μιας πιο φιλελεύθερης οικονομικής πολιτικής στις διεθνείς συναλλαγές τους .

Η στροφή αυτή , που αρχίζει σχεδόν με τη δεκαετία του '60 , δεν είχε την έννοια μιας ριζικής αλλαγής στη θέση των υπανάπτυκτων χωρών σχετικά με τη συμβολή του διεθνούς εμπορίου στην οικονομική ανάπτυξη .

Οι περισσότερες υπανάπτυκτες χώρες συνέχισαν να θεωρούν τις εισαγωγές σαν «αναγκαίο κακό» . Και επειδή για να μπορέσουν οι υπανάπτυκτες χώρες να κάνουν εισαγωγές πρέπει προηγουμένως να έχουν πραγματοποιήσει εξαγωγές ,

τα αναπτυξιακά τους προγράμματα συνέχισαν να έχουν εξαγωγικό προσανατολισμό . Αλλά όπως αναλύθηκε και προηγουμένως , οι εξαγωγικές δυνατότητες των υποανάπτυκτων χωρών είναι περιορισμένες .

4.13. Οι επιδράσεις μιας βιομηχανικής επιχείρησης μιας αναπτυσσόμενης χώρας στην οικονομία μιας άλλης χώρας – δέκτη .

Όταν μια μεγάλη βιομηχανική μονάδα μιας αναπτυσσόμενης χώρας εγκατασταθεί σε μια χώρα – δέκτη μικρού μεγέθους , αναμένεται η κίνηση αυτή να επηρεάσει τα βασικά οικονομικά μεγέθη της όπως είναι η απασχόληση , το συνολικό προϊόν , τις τιμές των αγαθών κτλ. Το κατά πόσον οι επιδράσεις αυτές είναι ευνοϊκές ή όχι είναι θέμα το οποίο έχει απασχολήσει πολλούς οικονομολόγους και τις έρευνες τους σε μεγάλη έκταση .

Κατ' αρχάς , κάθε περίπτωση μιας τέτοιας μετακίνησης έχει και τις ιδιαιτερότητες τις . Παραπέρα , τα οικονομικά οφέλη τα οποία μπορούν να προέλθουν για μια χώρα δεν είναι εύκολο να αποτιμηθούν . Τα οικονομικά οφέλη δηλαδή από την επιχείρηση αυτή στη χώρα – δέκτη μεταφράζονται σε βελτίωση της ευημερίας της χώρας . Και επειδή ο συμβατικός δείκτης ευημερίας είναι το συνολικό προϊόν μιας χώρας , το σύνολο των επιδράσεων της μπορεί να αναχθεί σε μεταβολές στο προϊόν .

Η μεταβολή στο προϊόν υπονοεί μεταβολές στην απασχόληση και σε άλλες οικονομικές μεταβλητές ζωτικής σημασίας όπως η παραγωγικότητα , τα συναλλαγματικά έσοδα κτλ. Αυτά βέβαια ισχύουν στην περίπτωση που η βιομηχανική αυτή μονάδα δεν είναι ανταγωνιστική των τοπικών επιχειρήσεων της χώρας – δέκτη .

Εάν αντιθέτως η είσοδος μιας τέτοιας βιομηχανικής επιχείρησης οδηγεί σε εκτοπισμό ντόπιων επιχειρήσεων , τότε το εναλλακτικό κόστος είναι μεγάλο και το καθαρό αποτέλεσμα αβέβαιο . Εάν δηλαδή , ληφθεί υπόψη ότι η επιχείρηση αυτή είναι έντασης κεφαλαίου , ενώ οι ντόπιες επιχειρήσεις είναι έντασης εργασίας , μπορεί το καθαρό αποτέλεσμα να είναι η μείωση της απασχόλησης με αποτέλεσμα την αύξηση της ανεργίας , την απόλυση εργατικού προσωπικού από τις βιομηχανίες και τέλος μείωση της παραγωγής .

Σε αυτές τις περιπτώσεις , η νέα βιομηχανία παρέχει σε ανταγωνιστικές τιμές τα προϊόντα της με αποτέλεσμα το ενδιαφέρον του καταναλωτικού κοινού να στραφεί προς αυτά και συνεπώς οι μικρές βιομηχανίες της χώρας – δέκτη να αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της χαμηλής κατανάλωσης των προϊόντων που παράγουν , γεγονός που θα ωθήσει βέβαια στη μείωση της παραγωγής .

Είναι προφανές ότι η επίδραση μιας τέτοιας βιομηχανικής μονάδας μιας αναπτυσσόμενης χώρας θα είναι αρνητική όχι μόνο για την παραγωγική διαδικασία μιας βιομηχανίας χώρας – δέκτη αλλά και για την καταναλωτική της συμπεριφορά .

4.14. Καθιέρωση διεθνών κανόνων στις συναλλαγές .

Το έτος 1936 το Διεθνές Εμπορικό Επιμελητήριο (ΔΕΕ) , ως μη κυβερνητικός διεθνής οργανισμός με μέλη δεκάδες χιλιάδες ιδιωτικές επιχειρήσεις και με σκοπό την προώθηση του παγκόσμιου εμπορίου και την εναρμόνιση των εμπορικών πρακτικών στις διεθνείς συναλλαγές , δημοσιεύσει μια σειρά διεθνών κανόνων ,

Βασικό σκοπό του είχε την προαιρετική καθιέρωσή τους από τις πλούσιες ιδιαίτερα χώρες κατά τις διεθνείς συναλλαγές τους , ώστε με την όμορφη ερμηνεία των βασικών εμπορικών όρων , να αποφεύγονται οι παρανοήσεις , αμφισβητήσεις και οδυνηρές δικαστικές προσφυγές .

Είναι φυσικό στο διεθνές εμπόριο να προκαλούνται συχνές προστριβές , όταν οι συναλλασσόμενες χώρες δεν χρησιμοποιούν την διεθνή εμπορική γλώσσα και δεν συμμορφώνονται στις εκατέρωθεν εμπορικές συνήθειες . Αυτή η κατάληξη όμως πρέπει να περιορισθεί στο ελάχιστο και οι διεθνείς συναλλαγές να ολοκληρώνονται με αμοιβαία ικανοποίηση και με αποκατάσταση σχέσεων εμπιστοσύνης , ώστε να επαναλαμβάνονται οι συναλλαγές με ολιγότερες επιφυλάξεις .

Οι κυριότερες δυσκολίες των διεθνών συναλλασσομένων οφείλονται στις διαφορές των εθνικών νομοθεσιών σχετικά με τα συμβόλαια , στην έλλειψη επαρκούς πληροφόρησης υπό συνθήκες συνήθως μικρών χρονικών περιθωρίων και στις κατά συνέπεια διαφορετικές ερμηνείες .

Και ενώ οι συμφωνίες επιβάλλεται να οριστικοποιούνται σε πολύ σύντομα χρονικά διαστήματα , η απεμπλοκή απαιτεί μερικά έτη και σημαντικές δαπάνες .

Ειδικότερα , με τους κανόνες που προέκυψαν ύστερα από πολυετή προσπάθεια πολλών εμπείρων προσώπων και διατυπώθηκαν με επιμελημένη ουδετερότητα και αντικειμενικότητα , καθορίζονται οι αμοιβαίες υποχρεώσεις χώρας αποστολέα και χώρας αποδέκτη . Με σαφήνεια οροθετούνται η μεταβίβαση των κινδύνων και η ανάληψη των δαπανών μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών .

Οι κανόνες αυτοί , γνωστοί ως Incoterms , προσαρμόστηκαν στις εξελίξεις με διαδοχικές τροποποιήσεις και προσθήκες κατά τα έτη 1953-1990 . Η χρήση τους γίνεται με αναφορά στη συντομογραφική , κωδικοποιημένη μορφή τους , συνοδευόμενη με το έτος δημοσίευσής τους , ώστε να συνδυάζεται με το συμβόλαιο η πλήρης ανάπτυξη του κανόνα .

Είναι , λοιπόν , απαραίτητη η προσομοίωση των όρων αυτών από κάθε χώρα , η οποία επιθυμεί να εισαχθεί στο πλαίσιο των διεθνών εμπορικών συναλλαγών .

4.15. Διαμάχη διεθνώς επί των όρων εμπορίου .

Οι όροι εμπορίου συμβάλλουν στην εκτίμηση της αγοραστικής δυνάμεως μιας χώρας στη διεθνή αγορά . Διαπιστώθηκε δε ότι κατά τις δεκαετίες 1950-1960 σημειώθηκε επιδείνωση των όρων εμπορίου στις αναπτυσσόμενες χώρες έναντι των αναπτυγμένων με συνέπεια την μείωση των εισοδημάτων και την καθίζηση του οικονομικού επιπέδου ζωής .

Ο διεθνής διάλογος είχε σαφή πολιτική χροιά . Η πραγματικότητα ερμηνεύεται από την σύνθεση των εξαγωγών , όπου στις μεν αναπτυσσόμενες χώρες κυρίαρχη θέση καταλαμβάνουν πρώτες ύλες και αμεταποίητα γεωργικά προϊόντα , στις δε βιομηχανικές χώρες υπερισχύουν τα μεταποιημένα προϊόντα .

Η πορεία των όρων εμπορίου των αναπτυσσόμενων χωρών εξαρτάται αμέσως από την εξέλιξη των τιμών των πρώτων υλών . Με σκοπό την εγγύηση της σταθερότητας του εισοδήματος εκ των εξαγωγών των αναπτυσσόμενων χωρών ελήφθησαν στο παρελθόν ειδικά μέτρα εκ μέρους των αναπτυγμένων χωρών .

Την κατάσταση στη διεθνή αγορά απεικονίζουν τα ακόλουθα αποσπάσματα από τις ετήσιες εκθέσεις της Τραπέζης Διεθνών Διακανονισμών που αναφέρουν (σελ 78-79, Rapport Annuel 1.4.1992/1993) ότι η μέση τιμή πετρελαίου από 18δολ το βαρέλι το 1992 έπεσε σε 13 δολάρια το βαρέλι το τέλος 1993 και η μείωση κατά 1 δολάριο τα βαρέλι της τιμής του πετρελαίου ελαφρύνει κατά 10 δις δολάρια την πλέον δαπάνη των βιομηχανικών χωρών για την αγορά ενέργειας .

Αυτό σημαίνει βελτίωση των όρων εμπορίου για τις βιομηχανικά ανεπτυγμένες χώρες , ενώ επιδείνωση αυτών για τις αναπτυσσόμενες χώρες , διότι τα πρωτογενή προϊόντα αντιπροσωπεύουν το 1/4 του συνόλου των παγκοσμίων συναλλαγών , ενώ τα μεταποιημένα αγαθά κατέχουν μεγαλύτερη θέση κατανάλωσης στο διεθνές εμπόριο .

4.16. Ο εκπατρισμός των βιομηχανιών στις ελεύθερες συναλλαγές .

Κατά τα τελευταία χρόνια διεξάγεται εκτεταμένη συζήτηση για τη μετεγκατάσταση πολλών βιομηχανιών από τις ανεπτυγμένες χώρες προς τις λιγότερο ανεπτυγμένες τεχνολογικά , αλλά και οικονομικά . Έτσι , δημιουργείται πρόβλημα ανεργίας στις ανεπτυγμένες χώρες , που γίνεται αισθητό λόγω επιβαρύνσεως του κοινωνικού προϋπολογισμού .

Κατά τον Giraud (εφημερίδα Le Monde 1.11.1994) , ο ενεργός πληθυσμός των ανεπτυγμένων χωρών μπορεί να διακριθεί σε τρεις κατηγορίες εργαζομένων : στους ανταγωνιστικούς , στους εκτεθειμένους και στους προστατευμένους . Οι πρώτοι , με υψηλή εξειδίκευση , απασχολούνται στους τομείς προηγμένης τεχνολογίας ή σε άλλους εξειδικευμένους τομείς μιας χώρας . Οι εκτεθειμένοι εργάζονται σε βιομηχανίες που μπορούν να εγκατασταθούν λόγω της κινητικότητας των κεφαλαίων . Τέλος , οι προστατευμένοι παράγουν αγαθά και υπηρεσίες που εκ της φύσεώς τους δεν μπορούν να ταξιδέψουν .

Με την ανάπτυξη των ελευθέρων συναλλαγών η κάθε χώρα προσφέρει τα προϊόντα που ενσωματώνουν στον υψηλότερο βαθμό τους εν αφθονία παραγωγικούς συντελεστές της , αφού η μια χώρα θα προσφέρει προϊόντα υψηλής τεχνολογίας και η άλλη προϊόντα εντάσεως εργασίας .

Ο αριθμός των εκτεθειμένων θέσεων εργασίας , που θα χάνονται στην προηγμένη τεχνολογικά χώρα , δεν θα αναπληρώνεται από τις νέες ανταγωνιστικές θέσεις , διότι οι τελευταίες είναι θέσεις αυξημένων προϊόντων και χρηματικής αμοιβής .

Αν υποτεθεί ένα εγχώριο προϊόν Α , αξίας 250 νομισματικών μονάδων υποκατασταθεί από ένα εισαγόμενο αξίας 100 νομισματικών μονάδων , τότε ο εγχώριος καταναλωτής θα ωφεληθεί τις 150 νομισματικές μονάδες , τις οποίες θα διαθέσει στην αγορά άλλων αγαθών και υπηρεσιών προς όφελος της εθνικής οικονομίας . Θα υπάρξει όμως όφελος της εθνικής οικονομίας διότι κάποιο τμήμα των χρημάτων αυτών θα διατεθεί στην αγορά προϊόντων προς εξαγωγή στην χώρα που προμηθεύει το προϊόν Α .

Στο ισοζύγιο της απασχολήσεως η πρώτη χώρα θα χάσει , διότι αν καταργηθούν 10 θέσεις λόγω της μεταναστεύσεως του εργοστασίου , ενδέχεται να καλυφθούν οι 5 από θέσεις άλλων προϊόντων και υπηρεσιών , που ζητούνται περισσότερο λόγω της οικονομίας κατά την αγορά του παραγόμενου προϊόντος Α και άλλες τρεις σε τομείς τεχνολογίας . Οι δυο θα παραμείνουν για να αποτελέσουν την ανεργία μεγάλης διάρκειας .

Είναι ανάγκη όμως οι τομείς υψηλής τεχνολογίας να παρουσιάζουν συνεχώς νέα προϊόντα και να δημιουργούν μικρό μεν αριθμό νέων θέσεων , αλλά ικανοποιητικά αμειβόμενο για τη συντήρηση της εγχώριας ζήτησης για τα άλλα προϊόντα και υπηρεσίες , καθώς και την εξέλιξη των εξαγωγών .

Αναπόφευκτη , λοιπόν , θα είναι η μείωση των αμοιβών εργασίας των εκτεθειμένων και των προστατευμένων , διότι γίνεται πλέον ρυθμιστικός παράγων της εξελίξεώς της προς τα κάτω , ιδιαίτερα σε χώρες που έχουν χαμηλό επίπεδο αμοιβών όπως η Κίνα , Ινδίες , Ρωσία κτλ.

Με τη μείωση των αμοιβών θα επιβραδυνθεί ο ρυθμός καταργήσεως των θέσεων εργασίας . Από την άλλη πλευρά όμως , θα μεγαλώσει η απόσταση μισθών μεταξύ αυτών και των ανταγωνιστικών θέσεων .

4.17. Διεθνείς εμπορικές σχέσεις και ανάπτυξη .

Το διεθνές οικονομικό περιβάλλον επηρεάζεται αναμφίβολα από τις αναπτυγμένες βιομηχανικά χώρες , από την ανάπτυξη των παραγωγικών τους συντελεστών και από την τεχνολογική πρόοδο η οποία απαιτεί μεγάλα κεφάλαια που μόνο αυτές έχουν .

Μάλιστα μεταξύ των βιομηχανικών κρατών αναπτύσσεται μονοπωλιακός ανταγωνισμός που αποκλείει από το διεθνές εμπόριο τις χώρες εκείνες που είναι οικονομικά υποανάπτυκτες ή βρίσκονται στο στάδιο της αναπτύξεως . Έτσι οι διεθνείς εμπορικές σχέσεις διαμορφώνονται κυρίως από τα βιομηχανικά κράτη και από τις αρχές που αυτά θέτουν στο διεθνές εμπόριο .

Η πορεία μιας χώρας από την υπανάπτυξη στο αναπτυγμένο οικονομικό στάδιο περνάει μέσα από την ανάπτυξη του μεταποιητικού τομέα και με την προοδευτική υποκατάσταση των εισαγωγών τους με εγχώρια παράγωγή . Όμως η οποιαδήποτε ανάπτυξη του μεταποιητικού τομέα δεν μπορεί να γίνει χωρίς παράλληλη ανάπτυξη της πρωτογενούς παραγωγής και τη βελτίωση των διαρθρωτικών αδυναμιών (εκμηχάνιση , οργάνωση κ.α.) .

Διαφορετικά η ανάπτυξη αυτή θα οδηγήσει σε σπατάλη κεφαλαίων και διόγκωση του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου , λόγω της αύξησης των εισαγωγών σε κεφαλαιουχικά αγαθά (μηχανολογικός εξοπλισμός κτλ.) , χωρίς δυνατότητα άμεσης αύξησης των εξαγωγών .

Για την επίλυση του οικονομικού προβλήματος των υποανάπτυκτων χωρών στην πορεία της απελευθέρωσης του διεθνούς εμπορίου αναπτύχθηκε ένας τομέας διεθνών εμπορικών σχέσεων που αφορά κυρίως τις σχέσεις μεταξύ των κρατών αυτών και των βιομηχανικών χωρών , ή διεθνών εμπορικών οργανισμών και υπανάπτυκτων χωρών .

Οι σχέσεις αυτές στηρίζονται στο διακανονισμό μέτρων χρηματοδοτήσεως (εξόφληση αναπτυξιακών δανείων , χορήγηση πιστώσεων κτλ.) . Ακόμα , διεθνείς εμπορικές σχέσεις αναπτύσσονται και μεταξύ των υπανάπτυκτων χωρών με τη μορφή των διεθνών συμβάσεων , που αποβλέπουν στη μείωση των προβλημάτων που προκύπτουν από τις διεθνείς συναλλαγές τους .

Θα πρέπει να προστεθεί ότι η οποιαδήποτε βοήθεια για την επίτευξη σταθερού ρυθμού οικονομικής προόδου των υποανάπτυκτων χωρών αποβαίνει προς όφελος και του διεθνούς εμπορίου και της παγκόσμιας οικονομίας γενικότερα . Οπωσδήποτε όμως σχετίζεται με τη διεθνή ισόρροπη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη , η οποία οδηγεί στη διεθνή ύφεση και ειρήνη .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

5.1 Γενικά Συμπεράσματα .

Από την έρευνα που διενεργήσαμε , μέσα από τη Διεθνή Οικονομική Τράπεζα , καθώς και από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης (εφημερίδες , περιοδικά) και το διαδίκτυο , αναζητήσαμε την πιο ακριβή προσέγγιση των όρων " Διεθνές Εμπόριο και Συναλλαγές " για να μπορέσουμε να ικανοποιήσουμε , όσο πιο δυνατόν αποτελεσματικότερα , τις ανάγκες τις πτυχιακής μας εργασίας .

Στόχος μας ήταν η κατανόηση και αφομοίωση των παραγόντων που επηρεάζουν τις διεθνείς οικονομικές σχέσεις των συναλλασσόμενων χωρών , στα πλαίσια της απελευθέρωσης του διεθνούς εμπορίου . Και αυτό , για να γίνει εφικτό χρησιμοποιήσαμε κατάλληλες μεθόδους ανάπτυξης και εύκολα παραδείγματα για την καλύτερη εμπέδωση του θέματος .

Στο πρώτο κεφάλαιο , προσεγγίσαμε την ακριβή έννοια του διεθνούς εμπορίου , τη σημασία του και τις ωφέλειες που απολαμβάνουν οι συναλλασσόμενες χώρες (αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες) . Παράλληλα , αναφερθήκαμε στην κλασική και νεοκλασική θεωρία που αναπτύχθηκε στο πλαίσιο της εξέλιξης της παγκόσμιας οικονομίας .

Συνεπώς καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι η θεωρία του διεθνούς εμπορίου είναι ο κλάδος της οικονομικής επιστήμης που προσπαθεί να ερμηνεύσει και να αναλύσει τις διεθνείς ανταλλαγές , καθώς και τέτοιου είδους εξελίξεις στις οικονομικές σχέσεις μεταξύ διαφόρων χωρών . Επηρεάζεται από δυναμικούς παράγοντες (παραγωγικοί συντελεστές , τεχνολογία και προτιμήσεις) η μεταβολή των οποίων είναι καθοριστική για την εξέλιξη των όρων του εμπορίου στις συναλλαγές .

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναπτύξαμε την έννοια της απελευθέρωσης του διεθνούς εμπορίου και εμπεδώσαμε την άρση των περιορισμών στις διεθνείς εμπορικές συναλλαγές διαφόρων χωρών για την βελτίωση των όρων λειτουργίας τους .

Εντούτοις , σημειώθηκε ένα πολύ βασικό στοιχείο της απόδοσης ωφέλειας σε μια χώρα που έχει να κάνει με την ύπαρξη συγκριτικού πλεονεκτήματος . Αυτό για μας ήταν πολύ σημαντικό , διότι αναμέναμε αρχικά ως κριτήριο της ειδίκευσης μιας χώρας στην παραγωγή ορισμένων προϊόντων , την ύπαρξη

απόλυτου πλεονεκτήματος σε αυτά . Όμως , το συγκριτικό πλεονέκτημα είναι αυτό που αποδίδει ισχύ και τη δυνατότητα παραγωγικής ειδίκευσης σε μια χώρα .

Είναι , λοιπόν , κατανοητό ότι η ελεύθερη ανταλλαγή των προϊόντων ανάμεσα στις διάφορες χώρες οδηγεί στη μεγιστοποίηση της παγκόσμιας παραγωγής συνολικά , όταν κάθε χώρα εξειδικεύεται στην παραγωγή των προϊόντων αυτών που έχει συγκριτικό πλεονέκτημα . Άρα η δυνατότητα μεγαλύτερης κατανάλωσης από μια χώρα βασίζεται στην απόδοση μεγαλύτερης ευημερίας . Για αυτόν τον λόγο , πολλές χώρες που δεν έχουν αυτό το πλεονέκτημα , προσπαθούν με την χρήση διαφόρων μηχανισμών προστατευτισμού να παρέμβουν στην ελεύθερη διακίνηση των αγαθών .

Και εδώ , οι βάσεις υπέρ του προστατευτισμού των διεθνών συναλλαγών αποφέρουν μερική ισορροπία για τις διεθνείς συναλλαγές , καθώς διευρύνεται η προστασία και τα όρια στη διεθνή αγορά . Επίσης , προστατεύονται τα εγχώρια προϊόντα , αυξάνονται τα κρατικά έσοδα και προωθείται η ανταγωνιστικότητα .

Στο τελευταίο κεφάλαιο αναπτύχθηκαν οι συνέπειες στο διεθνές παραγωγικό και καταναλωτικό σύστημα της απελευθέρωσης του εμπορίου . Αυτές διαφέρουν για τις αναπτυγμένες χώρες , που συνήθως είναι επωφελείς , ενώ είναι αντίθετες για τις αναπτυσσόμενες χώρες λόγω της μακρόχρονης τάσης χειροτέρευσης των όρων εμπορίου .

Ο φαύλος κύκλος της φτώχειας έρχεται να εμποδίσει την πρόοδο των χωρών αυτών , που στηρίζεται κυρίως στην έλλειψη του συντελεστή κεφαλαίο .

Το φαινόμενο αυτό αποτελεί την αναγκαία συνέπεια της χαμηλής στάθμης της παραγωγικότητας , των αδυναμιών στους κλάδους παραγωγής , καθώς και του βιοτικού επίπεδο . Η συνέπεια αυτών είναι καταστρεπτική , όχι μόνο για το εξαγωγικό τους εμπόριο , αλλά και για των συναλλαγματικών τους αποθεμάτων .

Μελετώντας λοιπόν , τα παραπάνω κεφάλαια μπορούμε με σιγουριά να πούμε τα εξής : ότι η απελευθέρωση του εμπορίου έχει συμβάλει στην οικονομική ανάπτυξη των διαφόρων χωρών του κόσμου, φέρνοντας κοντά διαφορετικούς πολιτισμούς .

Με την έρευνα της διεθνούς αγοράς διαπιστώνονται οι ανάγκες για την παραγωγή και την εμπορία νέων αγαθών, με συνέπεια τη συνεχή χρησιμοποίηση νέων παραγωγικών δυνάμεων και ο καταμερισμός αυτών μεταξύ των χωρών του κόσμου , ανάλογα με το "συγκριτικό πλεονέκτημα" που έχει η κάθε χώρα σε σχέση με τις άλλες .

Παρά τις ανισότητες που υπάρχουν στο σύγχρονο κόσμο από την άποψη της οικονομικής ανάπτυξης και ιδιαίτερα παρά τη φτώχεια και την ανέχεια από την οποία υποφέρει ένα μεγάλο ποσοστό του παγκόσμιου πληθυσμού , οι Διεθνείς εμπορικές σχέσεις ακολουθούν ανοδική πορεία και το Διεθνές εμπόριο ανθεί , επηρεαζόμενο πάντα από τις διακυμάνσεις της παγκόσμιας οικονομίας , η οποία περνάει μέσα στο διάβα του χρόνου , από αλληπάλληλες φάσεις των οικονομικών υφέσεων .

Με το διεθνές εμπόριο γίνεται κάλυψη των αναγκών σε αγαθά μεταξύ των κρατών ανάλογα με τις ελλείψεις που παρουσιάζει το κάθε κράτος ανεξάρτητα με το είδος των αγαθών που παράγει . Επίσης δημιουργούνται συνθήκες ανταγωνισμού με αποτέλεσμα την οργανωτική , παραγωγική και ποιοτική βελτίωση των αγαθών και υπηρεσιών.

Παρόλα αυτά , έχουν δημιουργηθεί και αρκετά προβλήματα απ' την απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου . Από τη δημιουργία του διεθνή εμπορικού ανταγωνισμού ευνοήθηκαν κυρίως οι πλουσιότερες χώρες , που διαθέτουν μεγάλα κεφάλαια και εξειδικευμένη εργασία , με αποτέλεσμα να μεγαλώσει το χάσμα μεταξύ πλουσιότερων-φτωχότερων χωρών .

Ο ίδιος ανταγωνισμός μπορεί να οδηγήσει στην εξαφάνιση των σχετικά μικρών επιχειρήσεων που δεν μπορούν να αντεπεξέλθουν σ' αυτόν με αποτέλεσμα την απόλυση προσωπικού και αύξηση της ανεργίας . Επίσης οι μικρές ή λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες εξαρτώνται από την εξέλιξη των εξαγωγών τους .

Επομένως , χρέος της θεωρίας του διεθνούς εμπορίου είναι η μεγιστοποίηση της διεθνούς ευημερίας , επειδή υπάρχουν πράγματι πολιτικές οι οποίες αυξάνουν την ευημερία ενός συναλλασσόμενου κράτους , ελαττώνοντας όμως την παγκόσμια ευημερία και κατά συνέπεια τα επίπεδα ευημερίας άλλων κρατών .

Συμπερασματικά , σημαντικό καθήκον της θεωρίας του διεθνούς εμπορίου είναι να στοχεύσει τις συγκρούσεις και τις εναρμονίσεις μεταξύ εθνικής και παγκόσμιας ευημερίας , να υποδείξει μέτρα οικονομικής βελτίωσης και πολιτικής που μπορούν να καταλήξουν σε οφέλη , καθώς και να συγκεντρώσει τρόπους αντιμετώπισης των διαφορών των χωρών προς το αμοιβαίο και όχι μονομερές όφελος .

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- Ε. ΠΟΥΡΝΑΡΑΚΗΣ "ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ" Εκδόσεις : Σπίλας "Το οικονομικό", Αθήνα 1993 . Μια αναλυτική επισκόπηση θεμάτων εμπορικής πολιτικής των αναπτυσσομένων χωρών .
- ΔΑΣΚΑΛΟΥ ΧΡ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ "ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΜΠΟΡΙΟ", Εκδόσεις : Σύγχρονη Εκδοτική , Αθήνα 1995 . Ανάπτυξη της τυποποιημένης ορολογίας του διεθνούς εμπορίου "Incoterms" και η εξέλιξη της θεωρίας των ελευθέρων συναλλαγών .
- ΧΟΛΕΒΑΣ Κ. ΓΙΑΝΝΗΣ " ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ " Εκδόσεις : Interbooks , Αθήνα 1994 . Ένας σαφής ερευνητικός σχολιασμός για τις διεθνείς συναλλαγές και ο ρόλος της εμπορικής πολιτικής στην οικονομική τους ανάπτυξη .
- ΜΟΡΦΟΒΑΣΙΛΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ "ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΜΠΟΡΙΟ" Εκδόσεις : Σύγχρονη Εκδοτική , Αθήνα 1991 . Ένας πλήρης σχολιασμός για την κατάλληλη πολιτική των αναπτυσσομένων χωρών και ο φαύλος κύκλος της χώρας .
- ΒΡΕΤΤΟΥ ΕΜ. ΘΕΜ. "ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ" Εκδόσεις : Ίδρυμα Ευγενίδου , 1954 . Μια εύληπτη επισκόπηση των δεδομένων στις σχέσεις αναπτυγμένων και αναπτυσσομένων χωρών .
- ΓΕΩΡΓΙΟΥ Χ. ΚΩΤΤΗ "ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ" Τεύχος 4γ, εκδόσεις : ΠΑΠΑΖΗΣΗ , Αθήνα 1981 . Η έννοια της απελευθέρωσης του διεθνούς εμπορίου και οι παράγοντες που την επηρέασαν .
- ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΑΘ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ " ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ " , Αθήνα 1976 . Υποστηρίζει την θεαματική ανάπτυξη των οργανισμών ΠΟΕ και GATT , στο πλαίσιο της απελευθέρωσης του εμπορίου .
- Ε. Δ. ΠΟΥΡΝΑΡΑΚΗΣ " ΘΕΩΡΙΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ " , ΤΟΜΟΣ Α , Εκδόσεις : ΠΑΠΑΖΗΣΗ , 1974 . Προστατευτισμός και ελεύθερο εμπόριο . Δασμολογική προστασία και πλεονεκτήματα .

- ΘΕΟΔΩΡΟΥ Α. ΣΚΟΥΝΤΖΟΥ *“ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ”*, Αθήνα 1975 . Ο εκπατρισμός των βιομηχανιών και η κρατική πολιτική .
- Γ. ΜΠΕΝΟΥ *“ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ”*, Αθήνα 2002 . Διάγραμμα ζήτησης και προσφοράς , άντληση των καταναλωτικών και παραγωγικών συνεπειών της απελευθέρωσης .

ΞΕΝΗ

- ROOT R. FRAKLIN “International Trade an investment” sixth edition, South- Western H62, 1990 . Έρευνα του διεθνούς εμπορίου και υποδείγματα με ατελή ανταγωνισμό .
- Das Nationale System der Politischen Oekonomie , Friedrich List 1841 . Ανάπτυξη της θεωρίας της νηπιακής βιομηχανίας και το σχετικό διάγραμμα καμπυλών μετασχηματισμού και αδιαφορίας .
- PAUL R. KRUGMAN AND MAURICE OBSTFELD *“ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ” Α ΤΟΜΟΣ , 5^H ΕΚΔΟΣΗ ΚΡΙΤΙΚΗ , ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΠΑΝΤΕΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ 2002 . Πολιτικά επιχειρήματα του ελεύθερου εμπορίου και οι Διεθνείς Εμπορικές Συμφωνίες .*
- THE TYRANNY OF NUMBERS *“QUARTERLY JOYRNAL OF ECONOMICS 101 ”* , Εκδόσεις : STATISTICAL REALITIES , σελ 641-680 , 1994 . Υποστηρίζει τη θέση ότι η θεαματική ανάπτυξη των αναπτυγμένων χωρών μπορεί να εξηγήσει τη μεγάλη αύξηση των εισροών τους .

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ *“ΤΟ ΕΘΝΟΣ”*, ΕΤΟΣ 2006 .
- ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ *“ΤΟ ΒΗΜΑ”*, ΕΤΟΣ 2006 .
- ΞΕΝΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ *“LE MONDE”*, 01/01/1994 .

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

- [http:// www.europa.eu.gr](http://www.europa.eu.gr) . Επισκόπηση των δραστηριοτήτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – εξωτερικό εμπόριο .
- [http:// www.disable.gr](http://www.disable.gr) . ΠΟΕ , εβδομάδα διαπραγματεύσεων για το διεθνές εμπόριο .
- [http:// www.e-logos.gr](http://www.e-logos.gr) . Το διεθνές εμπόριο ξέμεινε από απελευθερωτές . Σύνοδος του ΠΟΕ στο Χονγκ-Κονγκ .
- [http:// www.2mfa.gr](http://www.2mfa.gr) . Στοιχεία για τις εξαγωγές της Ελλάδος προς Ν. Κορέα , διάγραμμα από πηγή "KOREA CUSTOMS SERVICE" .
- [http:// www.kathimerini.gr](http://www.kathimerini.gr) . Τελωνειακές επιβαρύνσεις και φορολογία.
- [http:// www.mnec.gr](http://www.mnec.gr) . Διαπραγματεύσεις ΠΟΕ στο πλαίσιο του Γύρου Ντόχα . Διευκόλυνση εμπορίου .
- [http:// www.tovima.dolnet. Gr](http://www.tovima.dolnet.Gr) . Σύνοδος κορυφής στο Χονγκ-Κονγκ